

**Programski dokument stranke Zares
Za obdobje 2012 - 2016**

Kazalo vsebine

<i>Programski dokument stranke Zares</i>	1
I. STRUKTURA PROGRAMA	3
II. TEMELJNE PROGRAMSKE USMERITVE	3
1. Za povečanje konkurenčnosti gospodarstva in spodbujanje podjetništva	3
1.1 Za stabilne javne finance	7
1.2 Stabilno financiranje pokojninskega zavarovanja	9
1.3 Stabilnost financiranja sistema zdravstvenega zavarovanja	11
1.4 Stabilnost v skrbi za okoljsko sprejemljivost: zelena davčna in javno finančna reforma	12
1.5 Spodbujanje socialnega podjetništva in vloge tretjega sektorja	13
2. Zares za ustvarjalnost, znanje in znanstveno-tehnološki razvoj.....	14
2.1 Temeljne programske usmeritve na področju vzgoje in izobraževanja	14
2.2 Temeljne programske usmeritve na področju visokošolskega in univerzitetnega izobraževanja.....	20
2.3 Za prodorno znanost in hiter tehnološki razvoj.....	23
2.4. Za komunikacijsko dostopnost in hitrejši razvoj informacijske družbe	25
2.5 Za svobodne prostore kulture.....	27
2.6. Za odgovorne in neodvisne medije	33
3. Za odzivno socialno politiko in krepitev socialnega kapitala	34
3.1 Temeljne programske usmeritve na področju socialne politike	34
3.2 Za javno in učinkovito zdravstvo.....	38
3.3 Nevladne organizacije in tretji sektor	40
4. Za trajnostno upravljanje z naravnimi viri.....	42
4.1. Boj proti podnebnim spremembam.....	42
4.2. Za novo regionalno, urbano in lokalno politiko - za trajnostni razvoj v prostoru	45
4.3. Stanovanjska politika.....	50
4.4. Za dosledno in učinkovito okoljsko politiko	51
4.5. Za trajnostno upravljanje in gospodarjenje z vodami	54
4.6. Za trajnostno kmetijstvo in upravljanje z gozdovi ter varno hrano	57
4.7. Temeljne usmeritve na področju energetike	59
4.8. Temeljne programske usmeritve na področju prometa.....	61
5. Za odgovorno javno politiko in upravljanje države	71
5.1 Varnost in svoboščine	77
5.2. Za neodvisno sodstvo	81
5.3. Za novo in odprto zunanjo politiko.....	86

I. Struktura programa

V nadaljevanju predstavljamo osnovne programske usmeritve stranke Zares, ki smo jih ob upoštevanju razvojnih izzivov, s katerimi se soočamo, razčlenili v naslednjih pet sklopov, v katerih so združene in povezane posamezne sektorske politike:

1. **Za povečanje konkurenčnosti gospodarstva in stabilnosti javnih financ na temelju trajnostnega razvoja.**
2. **Za ustvarjalnost, za znanje in znanstveno tehnološki razvoj.**
3. **Za odzivno socialno politiko in krepitev socialnega kapitala.**
4. **Za trajnostno upravljanje z naravnimi viri.**
5. **Za odgovorno javno politiko in upravljanje z državo.**

II. TEMELJNE PROGRAMSKE USMERITVE

1. Za povečanje konkurenčnosti gospodarstva in spodbujanje podjetništva

Temeljni izziv, s katerim se danes sooča politika, je vprašanje, kako zagotoviti ustrezen položaj Slovenije v vse bolj globaliziranem svetu ter s kakšno državo in kakšnimi politikami omogočiti državljanom in državljankam, da se bodo sposobni soočiti z novimi izzivi, tudi in predvsem v kontekstu izkušenj zadnje finančne in gospodarske krize. .

Temeljni princip pri soočanju s ključnimi razvojnimi izzivi je zavzemanje **za odprto, svobodomiselno družbo**. Slednja je namreč povezana s **prostim pretokom znanja in idej** na eni strani ter s hitrejšim in lažjim ustvarjanjem socialnega kapitala na drugi. Oboje je ključni razvojni dejavnik sodobnih družb. Politična in ekonomska svoboda sta medsebojno povezani. Tržno gospodarstvo omogoča s konkurenco idej in inovacij najboljše možnosti za svobodno, samostojno in neodvisno življenje ljudi. Odprta svobodna družba mora zato ščititi zasebno lastnino, omejevati različne monopole in s ciljno usmerjenimi socialnimi transferji zagotavljati ekonomska sredstva za socialno pomoč tistim, ki si sami ne morejo pomagati. Zdravje in varna starost ne moreta biti

odvisna samo od posameznikovega ekonomskega položaja, pač pa nam **zdravo in odgovorno gospodarstvo daje možnost, da je pravica do varnosti zagotovljena vsem.**

Spodbujanje odprtega trga in konkurence zato predstavlja enega temeljnih ciljev gospodarskega programa stranke Zares, ki ga bomo uresničevali tudi z zavzemanjem za:

- odpravo monopolov in povečanjem konkurence na področju t.im. nemenjalnega sektorja;
- transparentno privatizacijo državnega premoženja v tistih podjetjih, ki delujejo na konkurenčnem trgu ter ne predstavljajo strateških naložb države in sicer na tak način, da bodo imeli prednost družbeno odgovorni vlagatelji;
- uvajanje učinkovitega upravljanja v javna podjetja, in sicer s pomočjo prenosa dobrih praks upravljanja iz zasebnega v javni sektor (t. im. novi javni management) in predvsem z vzpostavitvijo transparentnega sistema imenovanja članov uprav, ki bodo na te funkcije imenovani na podlagi njihovega znanja, izkušenj in strokovnih referenc (in nikakor ne na podlagi politične pripadnosti ali lojalnosti posamezni politični stranki);
- ureditev sistema plač in nagrajevanja direktorjev, članov uprav in nadzornih svetov v družbah, v katerih ima država večinski lastniški delež, v smeri njihove uskladitve in prilagoditve rezultatom poslovanja ter obenem zagotovitev, da bodo tudi delavci v teh podjetjih primerno udeleženi pri delitvi dobička;
- intenzivnejše uvajanje javno-zasebnih partnerstev pri izvajanju in financiranju javnih služb ter naložb v infrastrukturo.

Krepitev dejavnikov konkurenčnosti gospodarstva na globalnem trgu predstavlja najboljšo podlago za zagotavljanje zdravega gospodarstva in dolgoročno stabilno gospodarsko rast.

Analiza dejavnikov konkurenčnosti slovenskega gospodarstva kaže, da Slovenija ni uspela izkoristiti enkratne priložnosti izjemne gospodarske konjunktore. Enkratno izboljšanje pozicije države z vstopom v EU, NATO in v evro območje, ki se je odrazilo na možnosti pridobitve nikoli prej tako ugodnih virov financiranja gospodarskega razvoja, je managerska elita namesto za vlaganja v raziskave in razvoj, za vlaganja v tehnološko prestrukturiranje izkoristila za plenilska prevzemanja podjetij, ki so namesto k dolgoročno uspešnemu razvoju večino največjih podjetij, ki so bila dolga leta vzor slovenskega gospodarstva, pripeljala na rob preživetja. Kriza je razkrila pravo konkurenčnost slovenskega gospodarstva in ta je po vrsti kazalcev kot so stopnja tehnološke zahtevnosti proizvodov, stopnja inovativnosti, dodana vrednost, inovativnost poslovnih procesov pod poprečjem držav EU. Po drugi strani je kriza še bolj močno opozorila na slabo konkurenčnost države, kjer se po več raziskavah

mednarodne konkurenčnosti (WEF, IMF) kot najbolj problematični za Slovenijo med drugim kažejo togost trg dela, dostopnost do virov financiranja, neugodno poslovno okolje, administrativne ovire ter razmeroma visoka davčna obremenitev, predvsem dela.

V preteklem mandatu smo z namenom spodbuditve ustvarjalnosti in inovativnosti po dvajsetih letih samostojne države uspeli več kot podvojiti obseg spodbud za razvojno raziskovalne projekte in vlaganja v tehnološki razvoj ter z visoko stopnjo konsenza med znanstveno raziskovalno, izobraževalno sfero in gospodarstvom sprejeti dva strateška dokumenta Nacionalni program visokega šolstva do leta 2020 in Raziskovalno in inovacijsko strategijo Slovenije do leta 2020, ki vključujeta konkretne ukrepe za doseganje večje inovativnosti in ustvarjalnosti v družbi.

Določen napredek smo v okviru možnosti dosegli tudi na področju spodbujanja ustvarjalnosti podjetnikov s povečanjem spodbud za razvojno inovacijske projekte, za razvoj inkubatorjev, tehnoloških parkov, s spodbudami za zagon novih, inovativnih podjetij, s spodbujanjem oblikovanja razvojnih skupin v podjetjih ter z vzpostavitvijo trga tveganega kapitala, kot pomembnega vira financiranja inovativnih projektov. Precej neučinkovito sofinanciranje razvojnih projektov z nepovratnimi sredstvi smo začeli nadomeščati s povratnimi viri financiranja. S spodbudami za oblikovanje centrov odličnosti, kompetenčnih centrov in razvojnih centrov slovenskega gospodarstva smo vzpostavili podlage za tehnološki preboj slovenskega gospodarstva.

Krepitev najpomembnejših dejavnikov konkurenčnosti slovenskega gospodarstva še naprej ostaja temeljni cilj gospodarskega programa stranke. To bomo zagotovili:

- z nadaljnjim spodbujanjem inovativnosti ter vlaganj v znanost in tehnološki razvoj v tesni povezavi z gospodarstvom;
- s spodbujanjem podjetništva in njegovega ključnega nosilca, podjetnika in njegove ustvarjalnosti;
- z odpravljanjem nepotrebnih administrativnih ovir in regulacijskih stroškov;
- z ustvarjanjem ugodnega poslovnega in davčnega okolja za poslovanje podjetij;
- s spodbujanjem internacionalizacije slovenskega gospodarstva.

Ključni ukrepi za doseganje tega cilja bodo:

- izvajanje ukrepov za spodbujanje raziskovalno inovacijske dejavnosti, opredeljenih v Raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije do leta 2020;
- nadaljnje spodbujanje vlaganj v znanost in tehnološki razvoj gospodarstva do najmanj 3,6 odstotkov BDP skupaj z zasebnim sektorjem;

- izboljšanje podpornega inovacijskega okolja s prestrukturiranjem državnih institucij, zadolženih za izvajanje inovacijske politike. in z vzpostavitvijo transparentnega sistema financiranja inovacij in tehnološkega razvoja, ki ne bo birokratski, temveč bo slonel na partnerskem odnosu in dialogu z gospodarstvom. Nosilci predlogov tehnoloških projektov bodo gospodarske družbe v sodelovanju z institucijami znanja;
- tehnološki preboj bomo še naprej podpirali z davčnimi spodbudami za vlaganja v raziskave in tehnološki razvoj ter zaposlovanje raziskovalcev in mladih raziskovalcev v gospodarstvu;
- z ustrezno prilagojeno imigracijsko politiko bomo spodbujali pritok novih mladih strokovnjakov naravoslovno-matematičnih in tehniških ved, ki jih primanjkuje v našem gospodarstvu in družbi;
- s podporo razvoju vsebin v regionalnih tehnoloških parkih, centrih in inkubatorjih bomo spodbudili razvoj ustvarjalnih regij;
- z razvojnimi spodbudami bomo podpirali mrežno povezovanje ne le v domačem gospodarstvu, temveč tudi vključevanje slovenskih podjetij v mednarodne inovativne skupine, internacionalizacijo grozdov in tehnoloških mrež, sklepanje strateških zavezništev s tujimi partnerji za povezovanje v dobaviteljske razvojne verige, posodobitve v proizvodnji, obvladovanje tržnih tveganj in logistike ter za povezovanje velikega in malega gospodarstva;
- z nadaljnjim spodbujanjem oblikovanja skladov tveganega kapitala bomo povečali možnost pridobitve začetnega kapitala državljanom in državljanom, ki imajo inovativne podjetniške ideje, a jih zaradi nedostopnosti začetnega kapitala ne morejo uresničiti;
- vzpostavili bomo mrežo svetovalcev s specialističnimi znanji, ki bodo znali svetovati malim in srednjim podjetjem, predvsem v manj razvitih okoljih, kjer podporno okolje za podjetništvo ni zadostno razvito;
- s kritično presojo obstoječih predpisov in praks v okviru že sprejetega Programa in akcijskega načrta za odpravo administrativnih ovir, bomo spodbujali pristojna ministrstva k odpravi nepotrebnih administrativnih ovir in regulacijskih stroškov;
- zavzemali se bomo za večjo fleksibilnost delovnih razmerij ob zagotavljanju ustrezne varnosti delavcev (krajši delovni čas, delitev delovnega mesta, prožna izraba delovnega časa, delo na domu in delo na daljavo);
- zavzemali se bomo za izboljšanje zakonodaje o udeležbi zaposlenih pri dobičku gospodarskih družb;
- zavzemali se bomo za bistveno poenostavitev poslovanja za mikro in mala podjetja z uvedbo pavšalne obdavčitve in poenostavitvijo računovodskega poročanja za samostojne podjetnike, enoosebne in male d.o.o.;

- zavzemali se bomo za povečanje spodbud za internacionalizacijo slovenskega gospodarstva in ob doseženem soglasju z gospodarstvom predlagali uvedbo posebnega namenskega prispevka za izvajanje programov spodbujanja internacionalizacije slovenskega gospodarstva;
- predlagali bomo ustanovitev Agencije za promocijo Slovenije, ki bi na enem mestu združevala izvajanje promocijskih aktivnosti na tujih trgih za vsa področja (gospodarstvo, turizem, ostale dejavnosti) ter s tem zagotovili večjo učinkovitost promocije na eni strani in bolj racionalno porabo sredstev za ta namen;
- na področju turizma bomo povečali intenzivnost razvojnih spodbud v krepitev znanja, kakovosti, razvoj inovativnih turističnih proizvodov in storitev ter povečali vlaganja v javno turistično infrastrukturo, vključno z vlaganji v objekte kulturne dediščine in športno turistične infrastrukture. Na varovanih območjih narave bomo s ciljem izboljšanja preglednosti poslovanja na teh območjih pripravili jasne normative, kriterije in merila za opravljanje turističnih in drugih gospodarskih dejavnosti.

1.1 Za stabilne javne finance

Naša ključna usmeritev na področju javnih financ je stabilno financiranje javnih potreb s pomočjo trajnostno naravnanih javnih financ. Tovrstna usmeritev pomeni: a) skrb za konkurenčno gospodarstvo, b) socialno vključenost in c) okoljsko sprejemljivost. Poleg tega zahteva prilagoditev proračunskih izdatkov dejanskim zmožnostim davkoplačevalcev.

Stabilnost v skrbi za konkurenčnost zahteva:

- uravnotežen proračun brez strukturnega primanjkljaja. Slovenske javne finance so danes nestabilne. Zmanjšanju javnofinančnih prihodkov ni sledilo ustrezno zmanjševanje odhodkov, obenem pa dramatično raste primanjkljaj v plačilni bilanci. **Naš dolgoročni cilj je vzpostavitev stabilnih javnih financ, tako da bo Slovenija brez strukturnega primanjkljaja in brez primanjkljaja v plačilni bilanci;**
- boljše pobiranje davkov: javnofinančni prihodki se hitro nižajo zaradi množičnih davčnih utaj t. im. slamnatih podjetij, predvsem pri plačevanju davka na dodano vrednost, davka na motorna vozila in pri gotovinskem poslovanju. **Naš cilj je kadrovsko in finančno okrepiti davčno upravo**, vanjo vključiti del odvečne carinske uprave in ji dati večja pooblastila pri pobiranju in tudi pri odpisovanju neizterljivih dajatev. Davčna uprava mora dobiti možnost zahteve po zavarovanju izpolnitve davčne obveznosti od t.im. slamnatih podjetij in tudi vseh ostalih podjetij ki ne plačujejo prispevkov;

- plačilno disciplino: znova bomo uvedli obveznost plačevanja socialnih prispevkov ob izplačilu plač ter menico kot univerzalni instrument zavarovanja, vnovčljiv pri katerikoli banki, kjer ima dolžnik sredstva;
- konkurenčno javnofinančno gospodarsko okolje: pogoj za večjo konkurenčnost slovenskega gospodarstva je manjša obremenitev stroškov dela, manj nepotrebni stroškov in izgube časa zaradi zahtev države ter več proračunskih sredstev za razvoj. Iz sistema obveznega zdravstvenega zavarovanja bomo izločili zavarovanje pred nesrečami pri delu ter zavarovanje teh rizikov prenesli na zavarovalnico. Za delež prispevka za zdravstveno varstvo, ki ga predstavlja zavarovanje pred nesrečami pri delu, bomo zmanjšali višino prispevka za zdravstveno varstvo in tako razbremenili bruto plačo za najmanj 0,53 odstotka, kolikor je stopnja prispevka. Ker je strošek vseh pravic večji od zneska zavarovalnine, bo verjetno lahko razbremenitev plač še večja;
- uvedli bomo še vrsto drugih ukrepov, ki bodo z javnofinancijskega vidika prispevali k večji preglednosti in lažjemu poslovanju:
 - uvedli bomo pavšalni način obdavčevanja za mikro podjetja z določenim obsegom poslovanja in manjše obrtnike;
 - **odpravili bomo obvezno članstvo v preostalih zbornicah**, v katere so se dolžni včlanjevati kmetje in samostojni podjetniki;
 - **odpravili bomo stroške delodajalca za zdravniški pregled pred nastopom dela brezposelnega delavca**, napotenega z zavoda za zaposlovanje, če se delavec dejansko ne bo zaposlil;
 - poenostavili bomo sistem pobiranja prispevkov za socialno varnost. Prvi korak bo **poenotenje zavezancev za plačilo vseh prispevkov, nato poenotenje dinamike plačevanja ter poenotenje osnov za obračun in plačilo** vseh prispevkov za socialno varnost;
 - poenostavili bomo sistem plačevanja davkov in zmanjšali stroške plačevanja s pomočjo **vplačevanja na en sam vplačilni račun**;
 - **postopek plačevanja davka bomo prilagodili višini obveznosti**, kar pomeni poenostavitev predvsem pri majhnih zneskih;
 - zagotovili bomo davčno **enakopraven položaj delavcev**, napotenih v tujino z javnimi uslužbenci in funkcionarji;
 - poenostavili bomo postopek za uveljavljanje ugodnosti iz mednarodnih pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja;
 - **racionalizirali bomo preobsežno računovodsko poročanje** za enoosebno d.o.o. in druge manjše d.o.o., ki morajo sedaj po zakonu izdelati letno poročilo na najmanj 30 straneh.
 - sedanji davek od premoženja in nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča bomo spremenili v davek na nepremičnine. Davčna politika bo uvedla olajšave za obdavčitev površin do velikosti primernega stanovanja glede na število članov družine s stalnim bivališčem, obdelanih kmetijskih zemljišč itd. Bistveno bolj pa bo, odvisno od

odločitev občin, obremenjena neželena raba oz. neuporaba nepremičnin

- Pri vseh davčnih zavezancih, ki plačila sprejemajo v gotovini, bomo uvedli obveznost davčnih blagajn.
- Zagotovili bomo javno objavo računovodskih izkazov tudi za vse samostojne poklice.
- Z združenjem delodajalcev in GZS bomo skušali doseči dogovor o zgornji meji za managerske plače, nagrade in odpravnine ter sejnine in nagrade nadzornim svetom v vseh podjetjih, ki morajo biti vezane na dolgoročno stabilnost in dobičke družb.

Politika pospešene fiskalne konsolidacije in zmanjševanja dolgov z ostrimi varčevalnimi ukrepi, ki predpostavljajo brezkompromisno uveljavljanje različnih politik zategovanja pasu, lahko pripeljejo do dramatičnega krčenja razvojnih delov proračuna: investicij in vseh drugih oblik vlaganj v razvoj.

V takšnih okoliščinah tudi morebitna dosežena javnofinančna uravnoteženost ne pomeni drugega kot videz, saj bo država še povečala razvojni zaostanek z vsemi neizprosnimi posledicami. Okviri, ki so trenutno v EU zastavljeni (t.i. "nemško francoski vlak"), bodo najverjetneje, zaradi zmanjšane povpraševanja, onemogočili zagon gospodarstva. Zaradi tega smo kot edina parlamentarna stranka nasprotovali "nemško francoskemu vlaku" in paktu za evro, saj smo prepričani, da ne ponuja pravega recepta tako za premagovanje finančne in gospodarske krize kot tudi za obstoj in vzdržnost evrskega območja.

Slovenija mora zmanjšati javni dolg, vendar bi morala biti konsolidacija javnih financ počasnejša in bolj (socialno) vzdržna. S hitrim zniževanjem javnega dolga si namreč vsa EU zapira vrata za izkoriščanje investicijskega potenciala, ki ga predstavljajo državni proračuni, s tem pa tudi možnosti za razvoj in izhod iz krize.

1.2 Stabilno financiranje pokojninskega zavarovanja

Pokojninsko zavarovanje je zaradi demografskih trendov nestabilno in dolgoročno predstavlja največjo grožnjo stabilnosti slovenskih javnih financ. Na podlagi projekcij lahko ugotovimo, da bi se javnofinančni odhodki, povezani s staranjem, povišali za 9,7 odstotka BDP, dolg pa bi dosegel 190 odstotkov BDP. Večino (7,3-odstotne točke BDP) povišanja bi povzročil dvig odhodkov, namenjenih za pokojnine, izdatki za zdravstvo bi se povečali za 1,6-odstotne točke BDP, izdatki, povezani z dolgotrajno nego, pa za 1,2-odstotne točke BDP. Na drugi strani bi se znižali odhodki, povezani z izobraževanjem (za 0,4-odstotne točke BDP) in nadomestila za brezposelnost (za 0,1-odstotne točke BDP).

Za blaženje tega problema smo v mandatu 2008-2011 podprli predlog pokojninske reforme, ki pa je bila na referendumu zavržena. Vzdržnost pokojninskega sistema, ki bo v prihodnosti omogočal izplačevanje dostojnih pokojnin, brez spremembe tega sistema ni mogoča, zato si bomo prizadevali za zakonske rešitve, s katerimi bomo to vzdržnost zagotovili. Pripravili bomo **dodatne vzpodbude za daljše ohranjanje aktivnega statusa prebivalstva in ukrepe, s katerimi bi se zmanjšal interes za zgodnje upokojevanje**. V okviru obveznega zavarovanja je potrebno še bolj učinkovito evidentirati vplačila posameznika in **prilagoditi pokojnino njegovim dejanskim vplačilom**. **Donos od državnega premoženja bomo namenili za financiranje rastočih bodočih potreb pokojninske blagajne**.

V okviru **prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja** so se po desetih letih delovanja pokazale nekatere slabosti. Te so v nejasnih razmejitvah med kolektivnim in individualnim prostovoljnim dodatnim pokojninskim zavarovanjem, pomanjkanju dodatnih virov financiranja prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, v pomanjkljivem obveščanju posameznikov o višini pričakovanih pravic iz te oblike zavarovanja ter uspešnosti poslovanja izvajalcev. Poenotili bomo nadzor nad izvajalci ter poenotili pravila za vse izvajalce prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Problem dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja je tudi v odsotnosti spodbud za povečanje vključenosti v to obliko zavarovanja.

Potrebne vsebinske dopolnitve ureditve sistema prostovoljnega dodatnega pokojninskega (PDPZ) zavarovanja bi bile:

- dodatna davčna spodbuda vseh, ki želijo namensko varčevati v okviru PDPZ, premijo pa jim plačuje že delodajalec. Rešitev bi bila ločena olajšava za premije delodajalca (5,84 % bruto plače) in olajšava za premije posameznika(5,84 % bruto plače);
- za doživljenjsko rento dodatnega pokojninskega zavarovanja se ne bi obračunavalo davka;
- za vse izvajalce PDPZ bi morali veljati enaki pogoji in pravila poslovanja (članstvo zavarovancev v nadzornih svetih, kadrovsko-organizacijske in kapitalne zahteve);
- poenotenje nadzornih institucij (v praksi imamo tri tipe izvajalcev: pokojninske družbe, banke (vzajemni pokojninski skladi), zavarovalnice (vzajemni pokojninski sklad ali kritno premoženje) in dva ločena nadzornika AZN in ATPV z v dobri meri različnimi zahtevami do vsebinsko enakih področij PDPZ);

- možnosti pokojninskega načrta s priznanimi davčnimi olajšavami in naložbeno politiko **brez zjamčenega donosa** za določene kategorije zavarovancev (starost, odnos do tveganja...);
- krovni skladi ter podskladi z **različnimi naložbenimi politikami (skladi življenjskega cikla) z davčnimi olajšavami in deloma zjamčenim donosom** (delež naložb v obveznice in druge instrumente z zjamčenim donosom se prilagaja starosti posameznika).

Poleg tega bomo **javnim uslužbencem pod dogovorjenimi pogoji zagotovili prosto, konkurenčno izbiro** izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja.

1.3 Stabilnost financiranja sistema zdravstvenega zavarovanja

Prispevek za zdravstveno zavarovanje je v približnem sorazmerju s koriščenjem pravic le še pri tistih, ki so zaposleni v srednjih in večjih podjetjih. Prispevek za zdravstveno varstvo bomo reorganizirali tako, da bodo prispevke v ustrežnejši višini plačevali tudi lastniki podjetij, samozaposleni in vsi, ki so delovno aktivni oz. da se bo prispevek plačeval od vseh oblik dohodka.

Dopolnilno zdravstveno zavarovanje za doplačila zdravstvenih storitev, ki z enakim prispevkom ne glede na dohodek zanika socialno pravičnost in solidarnost, bomo ukinili. Obvezno zavarovanje bomo reorganizirali tako, da bosta ustrezen obseg in raven zdravstvenih storitev (košarica pravic) vsem zagotovljena iz obveznega zavarovanja. Košarico bomo očistili pravic, ki vanjo ne sodijo, ker so socialni izdatki in jo temeljito strokovno in politično prevetrili, upoštevaje potrebe prebivalstva, razvoj stroke in finančne okvire obveznega zavarovanja. Novoopredeljeno košarico bo v celoti krilo obvezno zavarovanje, tako da bo za vse uveljavljen princip solidarnosti. Povečane obveznosti za košarico se bodo krile s povečano prispevno stopnjo zavarovancev (delojemalcev) ali z novo dajatvijo.

Osnove za plačevanje prispevka bomo po načelu pravičnosti in enakomernosti obremenitve razširili na vse kategorije prejemkov.

Blagajna obveznega zavarovanja bo reorganizirana tako, da bo ščitila interes zavarovancev in v njihovem interesu kupovala zdravstvene storitve.

Uvedli bomo sistemske vzpodbude za razvoj in uvedbo dodatnih zdravstvenih zavarovanj, s katerimi bodo zasebne zavarovalnice nadomestile prodajo dopolnilnih zavarovanj in ki bodo pomenila dodaten vir sredstev za zdravstvo. Namenjena bodo kritju nekaterih tveganj in nadstandarda v zdravstvenih storitvah. Spodbudili bomo

vlaganja zavarovalnic v zdravstvene kapacitete za ponudbo nadstandardnih zdravstvenih storitev izven košarice iz OZZ za zasebni denar.

Pri plačevanju zdravstvenih storitev bomo zagovarjali načelo, da denar sledi pacientu, in ne vnaprej določenim izvajalcem in s tem spodbudili prilagajanje obsega in kvalitete kapacitet izvajalcev.

Delo v javnih zdravstvenih zavodih je treba narediti enako privlačno, kot je pri koncesionarjih in zato **povečati variabilni delež plač v javnem zdravstvu**, da bi dobri zdravniki ne uhajali, temveč bi gradili kariero v javnih ustanovah.

Zdravniki iz javnega zdravstva bodo le pod zelo omejenimi pogoji smeli delati pri zasebnikih in **ne bodo smeli biti hkrati koncesionarji**. Zasebno delo zdravnikov iz javnega sektorja bo, v obsegu, v katerem bo dopuščeno, strogo regulirano, jasno razmejeno in transparentno.

Obstoječe koncesijske pogodbe bomo prenovili v skladu z obveznimi sestavinami, ki jih bo na novo predpisal zakon, ter predvideli tudi možnost prekinitve koncesije. Koncesionar hkrati ne bo smel biti zasebnik ali po pogodbi delati pri zasebniku.

1.4 Stabilnost v skrbi za okoljsko sprejemljivost: zelena davčna in javno finančna reforma

Takšna reforma pomeni povezan in uravnotežen sistem postopnega zmanjšanja fiskalnih obremenitev oz. dajatev na delo ob hkratnem povečanju fiskalnih obremenitev (davkov, taks, trošarin) na rabo okoljskih dobrin (tla, voda, zrak, energija, surovine itd) oz. razvrednotenje okolja. Poleg tega bo tovrstna reforma zajemala še zmanjšanje izdatkov za netrajnostne namene/programme ob sočasnem povečanju izdatkov za nove namene/programme, ki so v skladu s kriteriji trajnostnega razvoja, ter za uveljavljanje trajnostno razvojnih kriterijev v sistem javnih naročil. **Okoljska reforma javnih financ bo privedla k zniževanju obdavčitve dela in povečanje davkov na razvrednotenje okolja, s čimer bomo dosegli dve koristi hkrati oziroma t. im. »dvojno dividendo«.**

Želimo spodbuditi uporabo plina v prometu tako, da pri določanju trošarine nanj in na nafto ter bencin bolj upoštevamo njihov vpliv na izpuste toplogrednih plinov. Hočemo čim bolj popolno reciklažo odpadkov, zato načrtujemo za zbiranje nekaterih vrst odpadne embalaže uvedbo stimulacij in obveznih depozitov kot spodbudo za varčevanje. Zahtevali bomo prepoved brezplačne delitve plastičnih vrečk v trgovinah.

Pri varčevanju z energijo je še zelo veliko rezerv, posebej v javnem sektorju. Uvajali bomo t. im. **zelena javna naročila**, ki so sicer dražja, so pa dolgoročno bolj vzdržna, Z **uvajanjem trgovalne sheme za emisijo ogljikovega dioksida, ki bo nadomestila sedaj brezplačno delitev kvot industriji za izpuste CO₂ po letu 2012**, želimo zbrati vsaj pol odstotka bruto domačega proizvoda za povečanje spodbud za energetske učinkovitost, za znižanje prispevka za zdravstveno varstvo ter za dodatna vlaganja v znanost in šolstvo.

1.5 Spodbujanje socialnega podjetništva in vloge tretjega sektorja

Socialna (družbena) ekonomija postaja pomembna inovacija socialno-ekonomskega razvoja zadnjih desetletij. V evropski uniji samo v «starih» članicah (15) je v socialni ekonomiji približno 10 odstotkov vseh zaposlenih in ustvarjajo približno 10 odstotkov BDP. Gre za zasebno gospodarsko iniciativo, s socialno in ekološko razvojnimi cilji, prepoznavno po tem, da ustvarjeni dobiček ne deli med ustanovitelje, temveč ga reinvestira v nadaljnji razvoj podjetja in njegovih zaposlenih ali v razvoj skupnosti, na območju katere podjetje deluje. Socialna ekonomija predstavlja pomembno ekonomsko dopolnitev klasičnemu profitno usmerjenemu tržnemu gospodarstvu in odpira možnosti aktivnega odzivanja in samoorganizacije tistih, ki jih je razvoj klasičnega kapitalizma izrinil na družbene in gospodarske robove. Zato bomo v stranki poskrbeli za:

- nadaljnje vzpostavljanje podpornega okolja, ki bo omogočalo razvoj močne razvojne vloge tretjega sektorja in s tem vpliva civilne družbe na human in trajnostno naravnano družbeno-ekonomski razvoj Slovenije;
- aktivno nadgradnjo obstoječih oblik socialnega dialoga s promocijo standardov družbeno odgovornega podjetništva;
- zagotovitev boljših pogojev vsakemu posamezniku, ki se je znašel izven glavnih gospodarskih tokov, da ob pomoči storitev tretjega sektorja ter skozi nove zaposlitvene priložnosti, ki jih bodo razvijala socialna podjetja, sebi in svoji družini omogoči dostojanstveno strategijo izhoda iz revščine in socialne izključenosti;
- prehod socialnih transferjev v socialne investicije in s tem sledenje tržnim pristopom v reševanju socialnih problemov;
- ukrepe za odpravljanje revščine, ki vključujejo različne oblike pomoči in spodbujanje za aktivno življenje. Pri tem bomo proučili tudi možnosti za različne bolj inovativne pristope, ki vključujejo sodelovanje tržnega, javnega in nevladnega sektorja, kot so na primer »socialne trgovine.

2. Zares za ustvarjalnost, znanje in znanstveno-tehnološki razvoj

V tem poglavju obravnavamo sklop programskih usmeritev, ki jih lahko z nekaj besedami opredelimo kot prizadevanje za uresničevanje človeških potencialov, »človeškega kapitala« za doseganje individualne in družbene blaginje. V ta sklop sodi celovit proces izobraževanja, raziskovanja, pridobivanja novih znanj, vrednotenja pomena informacij in navsezadnje tudi medijske politike ter kulture. Tem področjem je skupna ustvarjalnost, prav ta pa zahteva posebne oblike javne regulacije, ki mora biti občutljiva za razlike, priznavati mora relativno avtonomne logike delovanja posameznih podsistemov (šolski, visokošolsko-raziskovalni, informacijski, medijski...), obenem pa mora premišljena javna politika na tem področju terjati tudi odgovornost za doseganje ciljev in prispevek teh sistemov k individualni splošni družbeni blaginji.

V tem poglavju torej obravnavamo poglavitne programske usmeritve na naslednjih področjih:

- predšolska vzgoja, osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje;
- visokošolsko/univerzitetno izobraževanje;
- znanstveno-raziskovalna in tehnološko razvojna dejavnost;
- razvoj informacijske družbe;
- medijska in kulturna politika.

2.1 Temeljne programske usmeritve na področju vzgoje in izobraževanja

Za uresničevanje ustavno zagotovljenih pravic je treba ohranjati odprt in *demokratičen sistem vzgoje in izobraževanja*, ki omogoča uveljavljanje načel pravičnosti in enakih možnosti ob hkratnem upoštevanju posameznikove različnosti in individualnosti. Razlike v dohodku, oddaljenosti od izobraževalnih središč, starosti in spolu pri tem ne smejo igrati nobene vloge. Enakost dejanskih pogojev za pouk za vse šolajoče je v tem pogledu eno izmed ključnih načel.

- **Država mora zagotoviti pogoje za kakovostno javno šolstvo**, ki temelji na skupnih vrednotah in bo v celoti brezplačno vsaj na osnovnošolski ravni.
- **Skupaj z vzgojno-izobraževalnimi institucijami bomo spodbudili široko in poglobljeno strokovno razpravo o možnostih konceptualizacije etičnih usmeritev šole**, skupaj z refleksijo najbolj vsakdanjih ravnanj šole kot institucije, ki podpirajo učitelja in vse druge šolske strokovne delavce pri izvajanju izobraževanja učencev kot osnovnem poslanstvu javne šole.

- Zares si bo prizadevala za javno razpravo o temeljnih problemih vzgoje in izobraževanja v slovenskem šolskem sistemu, ki se bo osredotočila predvsem na temeljne vzroke in morebitne rešitve za vse večje težave z vzgojo in nasiljem v šolah.
- Vzpostavili bomo ustrezne mehanizme za **celovito zgodnjo obravnavo otrok s posebnimi potrebami** ter na podlagi evalvacije proučili in ustrezno prilagodili obstoječe sistemske rešitve, ki zadevajo organizacijo in financiranje dodatne strokovne pomoči za učence s posebnimi potrebami.
- **Z vsemi ukrepi, ki jih ima na voljo, mora država poskrbeti, da bo imel poklic učitelja čim višji družbeni ugled in veljavo**, da bo temu primerno ovrednoten, in da bo med najbolj sposobnimi mladimi, ki se odločajo o svoji poklicni poti, predstavljal eno prvih in zaželenih izbir.
- **Zagotoviti je treba, da bodo vse spremembe sistemskih rešitev in vsi posegi v strukturo sistema vzgoje in izobraževanja konstruktivni, transparentni, strokovno pripravljene, utemeljeni in domišljeni.** Priprava stališč in predlogov sprememb ali novih rešitev mora potekati v tesnem sodelovanju s strokovnjaki s pedagoškega, andragoškega in psihološkega področja, sociološkega, socialnodelovnega, filozofskega, antropološkega področja, področja umetnosti idr. področij z učitelji, ravnatelji in drugimi strokovnimi delavci, s starši ter socialnimi partnerji.

Predšolska vzgoja v vrtcih

Poglavitni cilj predšolske vzgoje v vrtcu je kakovostna vzgoja vseh otrok, ki dopolnjuje družinsko vzgojo. Izhodišče razmisleka je otrok s svojimi individualnimi značilnostmi, interesi in potrebami.

Standard, ki ga želimo doseči, je vključenost vseh otrok od tretjega leta starosti naprej v različne programe predšolske vzgoje, ki nudijo otrokom nove in drugačne izkušnje, kot so jih deležni v družini, hkrati pa si bomo prizadevali, da se v programe institucionalne predšolske vzgoje vključi tudi čim večji delež otrok od prvega do tretjega leta starosti. Ob tem bomo sledili cilju povečevanja vsebinske in organizacijske ponudbe ter raznolikosti programov, s čimer bomo prispevali k udejanjanju načela pravice do izbire in drugačnosti. Prizadevali si bomo za ohranjanje in razvijanje kakovostne mreže javnih vrtcev s programi, ki udejanjajo načela demokratičnosti, pluralnosti, avtonomnosti, strokovnosti.

Racionalizirali in ustrezno modificirali bomo obstoječo lestvico subvencioniranja plačil za starše (jo poenostavili, povečali njeno občutljivost v vseh plačilnih razredih, zlasti pa

razbremenili starše, ki jih plačilo vrtca glede na dohodek najbolj obremenjuje). Vzpostavili bomo centralni vpisni sistem v vrtce na ravni Republike Slovenije.

Osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje

Osnovnošolsko izobraževanje mora vztrajati pri prizadevanjih za doseganje visokih in kakovostnih standardov znanja, izobrazba pa mora biti usmerjena k razvoju človekove osebnosti in k utrjevanju spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Pospeševati mora razumevanje, strpnost in solidarnost med vsemi ljudmi, narodi, rasnimi in verskimi skupinami.

- **Šola široko odprtih vrat.** Osnovna šola ne bo le prostor kakovostnega pouka, pač pa tudi prostor kakovostnega preživljanja prostega časa mladih, vključevanja v občolske dejavnosti, in prostor, kjer bodo lahko učenci opravili večino svojih šolskih obveznosti (domače naloge, projekti, raziskovalne naloge ipd.), pri čemer jim bodo pomagali in jih vodili ustrezno usposobljeni strokovni delavci.
- **Konceptualna prenova podaljšanega bivanja in posodobitev obveznega programa osnovne šole.** Pristojne strokovne institucije v državi bomo spodbudili h konceptualni prenovi podaljšanega bivanja. V prvem in drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju bo prenovljeno podaljšano bivanje del obveznega programa osnovne šole, v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju pa del razširjenega programa. Del obveznega programa osnovne šole bosta tudi dve izvedbi šole v naravi: ena v času prvega in ena v času tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Država bo tako šolam in staršem zagotovila polno financiranje omenjenih dejavnosti iz javnih sredstev, obenem bomo postopoma tudi presegli razmeroma velik razkorak v številu ur pouka med slovenskimi osnovnošolci in njihovimi vrstniki v drugih razvitih evropskih državah, kar bo nenazadnje prispevalo tudi k njihovem manjšemu občutku obremenjenosti s šolskim delom.
- **Osnovnim šolam je treba omogočiti več organizacijske fleksibilnosti.** Nadaljevati velja s projekti, kot je bilo poskusno uvajanje fleksibilnega predmetnika v letih 2006 in 2007, ter tako razvijati izvedbene rešitve, ki bi omogočale bolj fleksibilno organizacijo pouka zlasti v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Prizadevali si bomo, da bodo šole v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju lahko fleksibilno oblikovale predmetnik v skladu z

lastno strokovno presojo, lastnimi potrebami, značilnostmi okolja in v skladu z nacionalnimi smernicami.

- **Država bo šole spodbujala h kakovostni notranji samoevalvaciji in usposabljala učitelje ter druge strokovne delavce za raziskovanje lastne pedagoške prakse.** Vsaka šola bo lahko kontinuirano izvajala samoevalvacijo na posameznih področjih vzgojno-izobraževalnega dela, zlasti tistih dejavnosti in aktivnosti (ocenjevalne konference, sestanki aktivov, govorilne ure, neposredno delo z učenci, medpredmetno povezovanje ipd.), ki so potrebne interne prenove. Šola bi opravila celovito samoevalvacijo svojega vzgojno-izobraževalnega dela vsaj vsakih pet let in na tej osnovi pripravila svojo razvojno vzgojno-izobraževalno strategijo za prihodnje petletno obdobje.
- S ciljem, da bi se v času osnovnega šolanja vsi učenci vsaj enkrat udeležili poletne in vsaj enkrat zimske šole v naravi, bomo postopoma **vsem šolam zagotovili ustrezna finančna sredstva, s katerimi bomo v polnem deležu (100 odstotkov) subvencionirali udeležbo večjemu deležu socialno najbolj ogroženih učencev kot doslej.**
- **Vsem učenkam in učencem bo država postopoma zagotovila, da bodo učbeniške komplete za vseh 9 let osnovnega šolanja prejeli v trajno last.** Razvili bomo model, po katerem bo (1) država določila najvišjo ceno učbeniškega kompleta za posamezen razred osnovne šole, (2) organizirala odkup učbeniških kompletov v skladu z naročili, ki jih bodo posredovale osnovne šole, (3) pri čemer bodo starši prispevali določen delež njihove cene, ki se bo razlikoval glede na socialno-ekonomski status družine.
- **Država mora zagotoviti, da bo delež izbirnosti v osnovni šoli primerljiv z razvitimi in učinkovitimi šolskimi sistemi.** Na Finskem učenci izbirajo okoli 6 odstotkov ur, na Danskem 5 odstotkov, Švedskem 6 odstotkov in na Norveškem vsaj 6 odstotkov. V Sloveniji je po sedANJI ureditvi delež izbirnosti v osnovni šoli nižji od 5 odstotkov, zato si ga bomo prizadevali zvišati in doseči vsaj 6-odstotno izbirnost.
- Ustrezno bomo uredili **status romskih pomočnikov.**
- Zagotovili bomo, da bodo pristojni strokovni organi opredelili **standarde znanja v osnovnošolskih in srednješolskih učnih načrtih.**
- **Država bo na sistemski ravni zagotovila učinkovito in kakovostno zunanjo evalvacijo v obliki nacionalnih preverjanj znanja (NPZ).** Po prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju bo NPZ iz matematike in slovenskega jezika obvezno za vse šole. Po drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju bo NPZ iz matematike, slovenskega in tujega jezika prostovoljno, po tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju bo NPZ obvezno za vse šole, in sicer iz slovenskega jezika, matematike, tujega jezika in četrtega predmeta.

- **Posebno pozornost bo država namenila regijam, ki bodo na NPZ dosegle pomembno nižje rezultate od nacionalnega povprečja.** Takšnim regijam, zlasti tistim, ki bodo pomembno nižje rezultate dosegale več let zapored, bo država pomagala z dodatnimi finančnimi in strokovnimi spodbudami ter jim tudi na podlagi ustrezne analize stanja in spremljajočih dejavnikov omogočila pripraviti strategijo, po kateri bodo zlasti na šolah z izrazito podpovprečnimi rezultati učencem lahko zagotovili doseganje nacionalno primerljivih standardov znanja.

Prizadevali si bomo za znižanje normativov za oblikovanje gimnazijskih oddelkov na največ 28 dijakov. Z zmanjšanjem normativa bomo omogočili bolj intenzivno in aktivno izvajanje pouka in ohranili standard glede velikosti skupin, ki so ga bili dijaki deležni v času osnovne šole.

- **Ohranili bomo splošno maturo** kot zaključek gimnazijskega izobraževanja in kot zunanje preverjanje znanja, ki zagotavlja ohranjanje izobraževalnih standardov v gimnaziji.
- **V programih poklicno-tehničnega izobraževanja je potrebno ohraniti ustrezne standarde znanja in njihovo mrežo prilagoditi potrebam trga dela.**

Izobraževanje odraslih

- ◆ **Uredili bomo položaj javnih organizacij za izobraževanje odraslih** in zagotovili delovanje in razvoj javne službe na tem področju. Na ravni države bomo poskrbeli za uveljavitev javne mreže za izobraževanje odraslih in ob tesnem sodelovanju z MDDSZ v okviru MŠŠ okrepili ustrezno strokovno službo.
- ◆ **Opravili bomo revizijo zakonskih podlag,** ki sistemsko urejajo področje izobraževanja odraslih in jih prilagodili trendom na področju izobraževanja odraslih, ki se uveljavljajo skozi koncept vseživljenjskega učenja.
- ◆ Zaradi hitrih demografskih sprememb in politike aktivnega staranja **bomo posebno pozornost namenili ponudbi izobraževanja za starejše delavce in izobraževanja v tretjem življenjskem obdobju.**

Temeljne programske usmeritve na področju športa in rekreacije

Na področju rekreacije in spodbujanja zdravja in gibanja bomo:

- prizadevali se za ustvarjanje pogojev, da bi se čim več prebivalcev aktivno ukvarjalo s športom. Zato bomo spodbujali povpraševanje in ponudbo na

področju športne rekreacije ne glede na spol, starost in raven športnega znanja. Prav s takim športom lahko in bomo pospeševali preventivne dejavnosti za izboljšanje zdravstvene ravni prebivalstva.

- programsko in v skupnih akcijah povežemo preventivne programe Ministrstva za zdravje in športno rekreativne programe Ministrstva za šolstvo in šport, tako da se bodo učinki ob istih sredstvih povečali, saj šport je ena od sredstev za izboljšanje in ohranjanje zdravja.
- s sistemskimi ukrepi spodbujamo povezovanje resorjev in institucij, ki so povezani z gibanjem, športno dejavnostjo, izobraževanjem in vseživljenjskim učenjem na področju kineziološke znanosti in športne stroke ter s potrebami neposredne prakse na vseh ravneh.

Vrhunski šport: uspehi slovenskega vrhunškega športa ključno prispevajo h krepitvi nacionalne identitete, pomembne za mlado državo, zato se bomo še posebej zavzemali za zagotavljanje pogojev, ki omogočajo doseganje vrhunskih rezultatov in sicer predvsem s podporo športne kariere mladih in omogočanjem združevanja šole in športa. To bomo poskušali doseči:

- S pripravo novega »Nacionalnega programa športa« do leta 2020.
- Z ustrezno novelacijo Zakona o športu.
- Spodbuditi sprejetje zaščitne zakonodaje pri prirejanju iger na srečo na slovenskem trgu ter s tem dolgoročno preprečiti vdor nezakonitih prirediteljev iger na srečo.
- Vzpostaviti pogoje, da se volontersko delo uveljavi kot ekonomska kategorija, izražena v računovodskih izkazih športnih društev in s tem znižanjem davčne osnove (volonterji ne predstavljajo strošek, medtem ko s svojo dejavnostjo povečujejo prihodek (DDV – npr. sponzorske pogodbe) in ustvarjajo dobiček (davek na dobiček)).
- Povečanje meje za normirane stroške za športnike in samostojne športne delavce.
- Popolna davčna oprostitvev stroškov osebam, ki sodelujejo v dejavnosti društev.
- Spodbujanje uveljavljanja stimulativne davčne zakonodaje za vlaganje gospodarstva v šport (povečanje deleža davčno priznanih odhodkov gospodarskih subjektov).
- Stroški gospodarskih subjektov, ki so namenjeni športno-rekreativni dejavnosti zaposlenih, bi morali biti davčno priznan odhodek.

2.2 Temeljne programske usmeritve na področju visokošolskega in univerzitetnega izobraževanja

Visoko šolstvo v Republiki Sloveniji mora biti visoko kakovostno, posamezni deli visokošolskega sistema pa morajo doseči odličnost. Izvajati mora osnovne naloge: ustvarjanje novega znanja preko znanstvenoraziskovalne dejavnosti, prenašanje znanja preko izobraževalne dejavnosti, razvojno in strokovno delo preko sodelovanja z gospodarstvom in zagotavljanje kulturni in demokratični razvoj družbe. Slovenske visokošolske institucije morajo postati mednarodno privlačne.

Pretežni del načel, ciljev in ukrepov, ki jih na področju visokega šolstva zagovarjamo v Zares je že vsebovan v Resoluciji o Nacionalnem programu visokega šolstva 2011-2020, ki ga je sprejel Državni zbor v času delovanja stranke Zares v koaliciji in vodenju MVZT, vendar jih želimo še enkrat poudariti.

Vrednote, na katerih temelji politično delovanje stranke Zares, izhajajo iz svobodomiselnega okvira odprte družbe izhajajoče že iz evropske humanistične tradicije. Odprta družba je odprta do znanja.

- Naš program temelji na politiki, ki se zavzema za transparentno in odgovorno upravljanje na sistemski in institucionalni ravni, pravičen družbeni razvoj po merilih trajnosti, višjo konkurenčnost razvitega gospodarstva, socialno vključenost in za spodbuden razvoj talentov in sposobnosti.
- To pomeni možnost vsakogar, da v družbi skupaj z drugimi uresniči svoja hotenja. To pomeni priložnost, da vsakdo pokaže, kaj ve in zna. To pomeni, da vsakdo prispeva k osebni in skupni blaginji.
- **Izobraževanje postavljamo v središče osebnega razvoja vsake posameznice in posameznika.** Visokošolske institucije morajo prispevati k osebnostnemu razvoju, družbenemu angažmaju in kritičnemu mišljenju vsake posameznice/ka. Znanje je vrednota sama po sebi.
- **Široko znanje, znanstveno-raziskovalni in tehnološko inovacijski razvoj postavljamo v središče razvoja slovenske družbe in Slovenije.** Slovenskemu univerzitetnemu in visokošolskemu prostoru ter slovenski znanosti moramo ustvariti pogoje za svobodo, odličnost in mednarodno odprtost, hkrati pa zahtevati njihovo odgovornost za doseganje teh vrednot oziroma ciljev. Razvoj družbe mora izboljšati možnosti vsakogar za kakovostno, zdravo in dolgo življenje ob spoštovanju načel trajnostnega razvoja. Z enakovrednim obravnavanjem intelektualne, gospodarske, socialne in okoljske razsežnosti razvoja bo Slovenija postala bolj konkurenčno gospodarstvo in humana država,

ki gradi na znanjih, spretnostih in sposobnostih posameznika ter s tem na kakovosti celotne družbe.

Glavna načela, cilji in prioritete stranke Zares za ustvarjanje pogojev za univerzitetno in visokošolsko izobraževanje na svetovnem nivoju in razvoj slovenskega visokošolskega prostora v aktiven in kakovosten del skupnega Evropskega visokošolskega prostora (EHEA) so:

- **Kakovost in sistem zagotavljanja kakovosti:** v Zares vidimo kakovost kot prioriteto v slovenskem visokošolskem sistemu. Želimo, da merila kakovosti razvije stroka avtonomno, postavi cilje in merila. Sistem zagotavljanja kakovosti pa bo omogočal verodostojno informiranje javnosti o delovanju posameznih institucij. Le z neodvisnim in strokovno podprtim zunanjim sistemom zagotavljanja kakovosti bomo imeli zanesljive in javno dostopne informacije o kakovosti slovenskih visokošolskih inštitucij ter jo primerno razvijali. To bo omogočalo dobro vpetost in primerljivost v mednarodnem prostoru. Zato smo dosegli, da se je v mandatu 2008-2011 na predlog Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo s spremembo Zakona o visokem šolstvu ustanovila neodvisna Nacionalna agencija za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (NAKVIS) v skladu z evropskimi standardi in smernicami (ESG) ter kriteriji za članstvo v Evropskem registru zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu (EQAR) kot tudi v Evropski mreži za zagotavljanje kakovosti (ENQA) .

- Od visokošolskih institucij pričakujemo odgovorno sprejemanje avtonomije ter sprejem ukrepov, ki bodo zagotavljali: izrazito povečanje mednarodnega delovanja, kakovostno poučevanje, vrhunsko znanstveno raziskovanje in razvoj družbe.
- **Zagotavljanje polne avtonomije:** univerzam in raziskovalnim ter drugim izobraževalnim institucijam je potrebno zagotoviti visoko stopnjo avtonomije - tako finančno, programsko kot vodstveno. Finančno avtonomijo razumemo kot samostojno vodenje ter upravljanje sredstev visokošolskih in raziskovalnih institucij. Odgovornost vsake visokošolske institucije je, da celovito in kakovostno izpolnjuje svoje naloge. Verjamemo, da le avtonomne, odgovorne in finančno podprte visokošolske in raziskovalne institucije lahko razvijajo svoje potenciale ter uresničujejo svoje poslanstvo;
- **Kakovostno izvajanje izobraževalne dejavnosti:**
 - Ne glede na že implementiran bolonjski proces, menimo, da visokošolske institucije še niso najboljše razvile vseh pozitivnih elementov: npr. sprotno posodabljanje študijskih programov, usmerjenost na študenta, usmerjenost h kakovosti, omogočanje mobilnosti študentov in zaposlenih, predvsem pa smiselno izvajanje strokovnih in univerzitetnih študijskih programov.

Med področji, ki so še vedno potrebna največje pozornosti, so:

- internacionalizacija in globalizacija izobraževanja, še zlasti zaposlovanje tujih najboljših strokovnjakov in mobilnost študentov, učiteljev, raziskovalcev in administrativnega osebja;
 - lajšanje birokratskih ovir za mobilnost, spodbujanje skupnih diplom in drugih oblik sodelovanja med visokošolskimi inštitucijami znotraj univerz ter med univerzami ali visokošolskimi inštitucijami v Sloveniji in tujini;
 - priznavanje izobraževanja in omogočanje horizontalnih in vertikalnih prehodov – na nivoju države je potrebno ustvariti pravične in učinkovite mehanizme priznavanja izobraževanja in oblikovati podlago za priznavanje izobraževanja;
 - izboljšanje uresničevanja Evropskega prenosnega kreditnega sistema (ECTS) in učnih dosežkov in modernizacije učnih metod;
 - večja integracija in prestrukturiranje vseživljenjskega učenja ter vrednotenja in priznavanja učnih izidov – znanj spretnosti in kompetenc - pridobljenih izven formalnih institucij v visokošolski sistem izobraževanja, na način, da bo omogočeno, da se ljudje vanj vračajo;
- **Upoštevanje socialne razsežnosti:** socialna razsežnost je osnovni princip omogočanja pravičnega visokošolskega izobraževalnega sistema. Socialno razsežnost vidimo kot proces, ki vodi k večji družbeni koheziji, zmanjševanju neenakosti, dvigu kompetenc v družbi in maksimalizaciji potenciala posameznikov v smislu osebnega razvoja in prispevka k trajnostnemu razvoju in demokratični družbi, ki temelji na znanju. Zato bomo omogočili takšne pogoje študija, ki bodo zagotovili:
 - enake možnosti pri dostopu do študija, sodelovanju v njem in enake možnosti za njegov zaključek;
 - široko dostopnost in sodelovanje v visokem šolstvu;
 - študijsko okolje, ki bo spodbujalo kakovost študijske izkušnje;
 - participacijo študentov pri vodenju in organizaciji visokega šolstva;
 Večjo pozornost je treba nameniti tudi spremljanju študentskega telesa ter raziskati kakšne možnosti imajo posamezne skupine za vstopanje v sistem in uspešno zaključevanje
 - **Odprtost in dostopnost:** odprtost in dostopnost do visokega izobraževanja za vse, ki imajo željo in interes po takšnem izobraževanju ter izkazujejo potrebne kvalifikacije oziroma sposobnosti. To bi moralo biti dostopno tako neposredno kot na daljavo. Odprtost pomeni tudi odpiranje visokošolskega in raziskovalnega prostora zasebni iniciativi pri oblikovanju novih visokošolskih institucij in oddelkom tujih univerz pod pogoji, ki jih postavlja zakonska regulativa;

- **Participacija vseh partnerjev:** visokošolski sistem ustvarjajo vsi visokošolski partnerji in družbeni akterji: verjamemo, da je edini pravi način razvoja sistema z njihovim vključevanjem, kar pomeni s sodelovanjem študentov, visokošolskih institucij, visokošolskega osebja, organov za vrednotenje kakovosti, delodajalcev, predstavnikov državnih organov ter predstavnikov družbenih akterjev. V Zares si prizadevamo za enakovredno sodelovanje vseh partnerjev pri oblikovanju državnih aktov in tudi za redno posvetovanje o razvoju visokega šolstva ter znanstveno raziskovalne-dejavnosti in razvoja. Prav tako želimo spodbuditi visokošolske in raziskovalne inštitucije za sodelovanje in vključevanje vseh partnerjev;

- **Financiranje:** delež proračunskih sredstev bomo progresivno poviševali na raven 2% BDP. Programi morajo izpolnjevati evropske norme in standarde kakovosti in samo takšni lahko pridobijo finančna sredstva

- in samotakšni lahko pridobijo finančna sredstva. Od visokošolskih in raziskovalnih institucij pričakujemo učinkovito in racionalizirano uporabo;

- Vsodelovanju med visokošolskimi partnerji je v kratkoročnem obdobju potrebno rešiti:
 - razmerje med javnimi in zasebnimi visokošolskimi zavodi - v Zares ne nasprotujemo ustanavljanju zasebnih visokošolskih institucij in vnaprej ne postavljamo nikakršnih omejitev, koliko in kje naj bodo. Glavno vodilo pri oblikovanju novih visokošolskih institucij je, da te institucije dosegaajo vse kriterije kakovosti za akreditacijo;
 - zavzemamo se za ustrežnejše financiranje visokega šolstva z vidika posameznika – sistem je treba narediti tak, da ima vsak posameznik pravico do enkratnega financiranja ob izpolnjevanju pogojev za študij kadarkoli v življenju. Le ko posameznik izrabi te možnosti, študij plača sam;
 - potrebno bo na novo določiti in izvesti reformo študentskih finančnih podpornih mehanizmov, še posebej ob dinamiki študija, ki jo zahteva nov način študija (bolonjski proces);
 - na osnovi skrbne analize vpisnega sistema je potrebno v sodelovanju z visokošolskimi partnerji predlagati spremembe sistema vpisa in izbire študija.

2.3 Za prodorno znanost in hiter tehnološki razvoj

Znanstveno raziskovanje je intelektualna aktivnost, ki jo vodijo radovednost, odkrivanje skrivnosti narave, človeka in družbenih procesov, razvoj novih znanj ter globlje razumevanje okolja, v katerem živimo. Hkrati pa te raziskave vodijo do razvoja novih tehnologij, ki omogočajo boljše življenje, to je izboljšujejo zdravje, prehrano, okolje itd., skratka izboljšujejo kvaliteto življenja, vzpodbujajo ekonomsko rast in ustvarjajo nova delovna mesta. Seveda pa se je potrebno zavedati ne le koristnosti raziskovanja, pač pa tudi potencialno nevarnih posledic, kar odpira nova etična in moralna vprašanja, pa tudi nove znanstvene pristope. Znanstvena odkritja dolgoročno ključno vplivajo na razvoj družbe. Skozi različna obdobja, vse do danes, smo prišli do spoznanja o nujnosti trajnostnega razvoja kot ključne vrednote današnjega časa.

Zaradi višje kakovosti življenja vseh je potrebno nadaljevati z vzpostavljanjem sodobnega raziskovalnega in inovacijskega sistema. Zato v Zares podpiramo:

- dvigovanje javnih finančnih vlaganja v raziskovanje in razvoj, tako da bo delež javnih sredstev do leta 2020 znašal 1,5% BDP;
- zviševanje vlaganj javnih sredstev na področju osnovnih raziskav;
- avtonomijo znanosti in raziskovalnih ustanov ter njihovo družbeno odgovornost; internacionalizacijo slovenskega raziskovalnega prostora in mobilnost raziskovalcev;

Prihodnost Slovenije znotraj EU, pa tudi v širšem globalnem prostoru, je in bo odvisna od odličnih raziskovalnih dosežkov, kreativnih in talentiranih raziskovalcev, odlične izobrazbe na vseh nivojih in ustreznega »treninga« na osnovi mednarodnih standardov. Pri tem so ključne mednarodna odprtost, odličnost in svoboda. Neupoštevanje tega bi namreč Slovenijo pustilo zunaj evropskega raziskovalnega prostora.

Zato so za Zares ključna vprašanja: načini naložb v znanje in inovacije ter naložb v ljudi, zagotovitev avtonomije, odličnosti, preverljivosti in odgovornosti znanstveno-raziskovalnega dela. Naslednje ključno vprašanje je vzpostavitev in koordinacija mehanizmov, ki bodo omogočali tvorno komunikacijo med gospodarstvom, podjetništvom in znanstveno-raziskovalnim delom, s ciljem, da bodo spoznanja čim hitreje in učinkovito uporabljena v novih tehnoloških procesih.

Za ustvarjanje pogojev za znanstveno odličnost svetovnega razreda bomo:

- izvajali takšno politiko, s katero bo Slovenija z realnimi in hitrimi ukrepi v najkrajšem času dosegla raven tistih evropskih držav, ki so nosilci idej na področju tehnološko-inovacijskega razvoja Evrope;
- si prizadevali za nadaljnjo vzpostavitev dolgoročne stabilnosti vodenja politike in zakonodaje, vključno s finančnimi mehanizmi, davčnimi spodbudami in drugimi relevantnimi politikami v smeri poenostavljanja že tako kompleksnega raziskovalnega okolja;

- si prizadevali za enakopravno sodelovanje vseh partnerjev pri oblikovanju ključnih dokumentov, za redno posvetovanje o znanstveno-raziskovalni dejavnosti ter stalnem spremljanju in vrednotenju zastavljenih programov;
- delež naložb za raziskave in tehnološki razvoj do leta 2020 povečati na 3,6 odstotke BDP;
- pri javnem financiranju bomo dosledno uveljavljali učinkovitejše upravljanje s sredstvi in merila kakovosti nad količino. Spodbujali bomo tako uporabnost in prenos znanj v gospodarstvo, kot tudi temeljne znanosti, eksperimentiranje in izvirne ideje;
- podprli razvoj vrhunske raziskovalne in tehnološke infrastrukture in oblikovali nove programe za aktivno vključevanje v konkretne evropske iniciative za oblikovanje skupnih tehnoloških programov;
- spodbujali bomo komunikacijo in promocijo znanosti z oblikovanjem komunikacijske strategije in promoviranja prispevka znanosti k napredku gospodarstva, splošne blaginje in na znanju temelječe družbe.

Tehnološki preboj lahko dosežemo le, če bolje povežemo celotno verigo znanja in izobraževanja. Slovenija potrebuje odprt, podjeten, ambiciozen in motiviran razvojno-raziskovalni in visokošolski prostor z ustreznimi nagrajenimi ljudmi, ki bo povezan s poslovnim in javnim sektorjem ter celotno družbo.

Zardi vsega tega v Zares v celoti podpiramo cilje in ukrepe Resolucije o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020, ki jo je sprejel Državni zbor v mandatu 2008–2011 na predlog Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.

2.4. Za komunikacijsko dostopnost in hitrejši razvoj informacijske družbe

Razvita informacijska družba je temelj produktivnosti, konkurenčnosti, širjenju znanja in razvoja znanosti ter posledično blaginje v vseh visoko razvitih okoljih. Najuspešnejše države zato **strateško in premišljeno vlagajo** v razvoj superhitrih internetnih omrežij, elektronskih storitev in vsebin ter v vseživljenjsko izobraževanje državljanov za informacijsko družbo. Slovenija se po kazalnikih, ki merijo pripravljenost držav za informacijsko družbo, med državami Evropske unije uvršča v povprečje, kar ni dovolj za spodbudo rasti gospodarstva.

V Sloveniji je ločitev državljanov na tiste, ki imajo znanje in možnosti za uporabo pridobitev informacijske družbe in tiste brez zelo ostra. Posebej med mladimi in starejšimi, bogatimi in revnimi ter med večinskim prebivalstvom in manjšinami.

Internet je postal ključen dejavnik v delovanju posameznika, gospodarstva ali države. Njegova pomembnost in vseprisotnost je postala skušnjava za njegovo obvladovanje. Le **odprt in svoboden internet** je jamstvo, da bodo koristi razvoja interneta dostopne vsem.

Informacijska družba prinaša potrebo po novih pristopih do pojma **intelektualne lastnine**. Ustvarjanje danes poteka s sodelovanjem in izmenjavo, ne pa s skrivanjem ter nesorazmernim zadrževanjem pravic. Ideje, ki nastajajo danes, niso le plod znanja posameznika ali korporacij, temveč nastajajo v zapletenem ekosistemu globalnih idej. Takšno delovanje digitalnih državljanov prispeva k preseganju danes vseprisotnih ideoloških delitev.

Vemo tudi, da uporaba informacijskih tehnologij **temelji na zaupanju**. Možnosti nadzora posameznikov ter poseganje v njihove osebne podatke še nikoli niso bile tako na dlani kot danes. Zaradi tega se zavzemamo za dopolnitev zakonodaje tako, da ta ne bo dušila inovativnih načinov uporabe informacijskih tehnologij, hkrati pa bo izrecno in pregledno ščitila zasebnost in varnost vsakega posameznika v informacijski družbi.

Trdimo, da je treba na primeren način podpreti večkrat izkazano inovativnost slovenskih (tudi mikro) podjetij ter spodbuditi njihov prodor na svetovna tržišča. Zavedamo se, da prihajamo v obdobje množičnega trženja informacij javnega značaja, pri katerih bodo **posebnega pomena geolokacijski in drugi podatki**, ki jih bo ponujal tudi evropski satelitski sistem Galileo.

Na področju informacijske družbe se bomo zavzemali za:

- visoke standarde spoštovanja zasebnosti;
- doseganje kakovostne dostopnosti do informacijsko komunikacijskih tehnologij, storitev in znanja za vse državljane;
- za svoboden in odprt internet;
- v tem kontekstu bomo spremenili zakonodajo tako, da bo postal širokopasovni dostop del univerzalnih storitev;
- kar najhitrejšo vzpostavitev zmogljivih širokopasovnih omrežij na celem ozemlju Slovenije;
- pregledno in učinkovito zakonodajo, ki bo omogočala življenje in delo v kibernetičnem svetu ter ne bo omejevala svobode izražanja in kreativnosti;

- učinkovito »državno informatiko« s preglednim povezovanjem javnih evidenc in s storitvami, v katere se bo lahko vključeval tudi zasebni sektor;
- inovativno okolje, ki bo imelo vizijo razvoja informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter njihovega vpliva na življenje in delo s posebnim poudarkom na zdravju posameznika, varnosti in dostopu do informacij;
- za način zaščite intelektualne lastnine, ki ne bo po nepotrebnem preganjal posameznikov, temveč bo vzpodbujal ustvarjalnost in inovacije;
- še bolj množičen dostop in ponovno uporabo informacij javnega značaja,
- z razvojnimi ukrepi spodbujali lokalne skupnosti in mesta, da bodo omogočala ustrezno število javno dostopnih točk do internetnih povezav;
- prilagoditev medijskih politik in zakonodaje konvergenčnim medijem, ki nudijo ne zgolj medijskim hišam, temveč tudi posameznikom doslej neslutene možnosti participacije v (e)demokraciji.

2.5 Za svobodne prostore kulture

Da bi kultura zares utrjevala temeljne vrednote družbe, tlakovala naša ravnanja in nam mehčala bivanje, odpirala oči, rušila kalupe in nadgrajevala pragmatizem vsakdanjega življenja mora biti družba do nje čimbolj **odprta**, omogočati mora njeno **dostopnost** ter **svobodno ustvarjalnost**.

Za dialog

Zares se zavezuje k oblikovanju takih prostorov kulture, ki se v čim večji meri **samoregulirajo** in temelijo na **odgovornosti** in na **odprtem dialogu**, ki je zavezujoč predpogoj **za konceptualne, strateške in zakonodajne postopke**.

Samoomejevanje

Zares ohranja načelo **samoomejevanja**. Politika naj skrbi za **splošne ukrepe**, strategije, monitoring, za nadzor in odgovorno upravljanje, skrbstvo za varno ustvarjanje, davčno regulativo, vzpodbujanje kreativnosti, varovanje manjšin, decentralizacijo odločanja itd. Tako kot v zadnjih treh letih, naj bo tudi v bodoče j skrbnica uresničevanja javnega interesa, ne pa zapovednica vsebin in estetik.

Hiša je pospravljena. Pometli smo za drugimi.

V zadnjem mandatu smo bili prevečkrat **ujetniki preteklosti**. Račune je izstavljal Računsko sodišče (Filmski sklad, obnova gradov, slaba medijska regulativa), srečevali smo se s fantomi v Operi in blokadami v Lipici, mašili luknje v obnovah kulturne dediščine in se soočali z okornim črpanjem kohezijskih sredstev. Sedaj je hiša (MK) **pospravljena** in potrebuje zgolj odgovorne,

motivirane in bolj učinkovite javne uslužbence kar je bolj pomembno kot ukinjanje (spajanje) ministrstva za kulturo.

Stabilen proračun . Izkoristek EU sredstev

Zagovarjamo **nezmanjševanje** v zadnjem mandatu doseženega deleža sredstev za kulturo oziroma **stabilno rast, vezano na ekonomsko kondicijo države**. Zadovoljni smo, ker je bilo tudi v času recesije sredstev za kulturo več kot v obdobju debelih krav. Delež MK v proračunu je v 2009 znašal 2,413 % (po rebalansu 2,2%) in 0,57% BDP, torej 15% več kot je znašala realizacija v prejšnjem letu. Na začetku mandata 2008-2009 so porasla predvsem sredstva za film, AV projekte, knjigo, EPK, SPK, nevladni sektor in investicije.

Predlog Evropske komisije večletnega finančnega okvira EU 2014 – 2020 bistveno **povečuje delež sredstev** za izobraževanje in kulturo. Zanj je **za 68%** več predvidenih sredstev (od 9,1 na 15,2 milijard EUR) Naloga Slovenije je, **da zna ta sredstva črpati**, torej načrtovati, razpisati in upravičeno ter pravočasno porabiti. Zaradi inercije, dolgih in kompliciranih postopkov ter varnega zavetja znotraj državnih subvencij je prisotna pasivnost prosilcev. To **velja izboljšati** tudi z aktivno participacijo uradnikov.

Kultura znotraj vseh vladnih politik

Še naprej bomo **spodbujali** možnosti vlaganj zasebnega kapitala in posameznikov v kulturo ter poskrbeli za implementacijo tistih dobrih praks v EU, ki poudarjajo ne le identitetni, temveč tudi **razvojni vidik** kulture in **kulturnih ter kreativnih industrij**, vključno z **medkulturnim dialogom** in **sinergijskimi učinki sorodnih** dejavnosti (izobraževanje, raziskovanje, znanost, gospodarstvo, zunanje zadeve, kmetijstvo, okolje in prostor, javna uprava, evropske zadeve itd.).

Ni vse v nedrjih matere države

Razpršena in bogata raven ustvarjanja na lokalni ravni naj dobi jasno **razmejitve** z nacionalno ravno: glede odgovornosti, ustanoviteljstva, financiranja in odločanja.

Nepremičnine, s katerimi država ne dovolj dobro gospodari, naj gredo na trg pod jasnimi pogoji njene zaščite (še posebej pri ohranitev kulturne dediščine).

Dejavnosti, ki so po naravi usmerjene v servisne storitve ne potrebujejo statusne oblike javnih zavodov (filmska tehnika, Arboretum...)

KKT & GAMS

Utrjevali bomo **kulturne in kreativne industrije**, ki so se ugnezdile v slovensko kulturno politiko v mandatu 2008-2011 s samostojno proračunsko postavko in s povezovanjem z ostalimi vladnimi resorji, univerzami, nevladnim sektorjem, zbornicami itd. (sejmi kreativnih projektov »Vesna«, akcije za kulturo zdrave hrane, popularizacija kulture in vključevanje ustvarjalcev v proizvodni sektor, delavnice

tekstila, grafičnega in industrijskega oblikovanja itd). Projekt muzejskih trgovin GAMS »*Galerije in muzeji Slovenije*« mora polno zaživeti.

Boj za besedo. Davek od knjige knjigi.

Zaradi diskriminatorne obravnave bomo EU tudi v bodoče opozarjali na nujno uveljavitev **ničelne stopnje DDV**. V primeru, da bo EU še naprej dopuščala razlikovanje, si bomo prizadevali, da se davek od knjige na primeren način vrne knjigi, vključno z vlaganjem v njen dom: NUK II.

Neapatično v EU

Zrinimo besedo »kultura« v samo središče Evrope 2020! Ponudimo EU možnost **ustanovitve Evropske banke za kulturni razvoj**. Kultura ni strošek, temveč dodana vrednost.

Nadaljevali bomo z aktivnim umeščanjem kulture v naslednji finančni perspektivi. V Bruslju velja **blokirati razmišljanja**, ki utrjujejo sistem potrošništva kot se je zgodilo z direktivo o AV storitvah, ki je povečala kvote oglaševanja v elektronskih medijih.

Manjšine, človekove pravice in širitev področji MK

Zagovarjamo stalno, senzibilno in aktivno držo do vseh **manjšinskih skupin**, vključno do pripadnikov narodov nekdanje Jugoslavije. Dolžnost kulturnih ustanov je, da se **mrežijo** (gostujejo, partnersko povezujejo) s Slovenci v zamejstvu in po svetu. Samostojni Urad (=ministrstvo) za Slovence v zamejstvu in po svetu ni potreben, integrira naj se v MK in medresorsko povezuje. Isto velja za Urad za verske skupnosti.

Samostojni ustvarjalci

Po zadovoljivi ureditvi položaja **samostojnih ustvarjalcev** na področju kulture (povečan letni cenzus, odpravljene ovire pri pridobitvi statusa, odbitki iz naslova nagrad, delovnih štipendij pri izračunu cenzusa, triletno povprečenje) in po bolj uravnoteženem sofinanciranju njihovih projektov in programov (uvedeni štiriletni razpisi in priznavanje neprogramskih sredstev), si bomo še naprej prizadevali za ohranjanje in nadgrajevanje pravic nevladnega sektorja, ki predstavlja vitalni del ustvarjanja a še vedno zaostaja za javnimi institucijami.

Ohranili bomo v tem mandatu doseženo **štiriletno programsko** financiranje prodornih ustvarjalcev, ki delujejo izven javnega sektorja. Prostori za nevladni sektor na **Metelkovi 6** v Ljubljani morajo v obnovo po v tem mandatu izdelani dokumentaciji.

Država naj »gre na ulico«, nevladniki pa na sceno

Država naj pomaga šibkejšim, »kulturnim brezdomcem« ter mehča primež trga. **Briše naj razlike** med visoko ovrednoteno a ne vedno učinkovito »elitno« umetnostjo in tistimi, ki ustvarjajo elitnost na novih, drugačnih temeljih.

Podpiramo razpiranje javnih ustanov za projektna partnerstva in pilotne »prevzeme« najbolj profiliranih ustvarjalcev iz civilne družbe.

Sodobno. Digitalizirano

Zavzemamo se za **urbano kulturo** in za nujno prehajanje iz **tradicionalnih na množične medije** posredovanja kulturne produkcije (radijski in televizijski, film, ostali digitalni nosilci zvoka in slike, digitalizacija).

Podprli bomo **kulturniške inkubatorje** – svobodne prostore za mlade potenciale na lokalnih ravneh, ki bodo pomagali mladim ustvarjalcem v začetni fazi ustvarjalne poti. Nadaljevali bomo z **digitalizacijo** kulturne dediščine, a ob tem ne bomo zanemarili prepotrebne skrbi za ureditev pogojev varovanja **arhivskega gradiva**. **Strategija e arhivov** naj ne ostane na papirju.

Zakon o varstvu arhivskega in dokumentarnega gradiva velja spremeniti na način, kot je urejeno v vseh primerljivih državah, ko občutljivo gradivo ni brezpogojno dostopno.

Drugače v javnem sektorju

Zaradi krhke vlade in blokiranja sprememb, MK ni moglo izpeljati reforme javnega sektorja na področju kulture. Kultura potrebuje **redefiniranje javnega sektorja** v smislu **večje odgovornosti vodenja, fleksibilnejših oblik zaposlovanja, odgovornejšega upravljanja in nadzora**, še posebej pri zavodih, katerih ustanoviteljice so lokalne skupnosti, večinsko pa jih (so)financira država.

Racionalizacija je mogoča z združevanjem kompatibilnih dejavnosti in inštitucij (skupne službe, povezovanje, združevanje), s transparentnim nadzorom in odgovornim ter strokovnim vodenjem inštitucij.

Zato bomo vztrajali na vpeljavi **študija menedžmenta** na področju kulture.

Potrebujemo več **različnih oblik** sobivanja javnega, zasebnega in nevladnega sektorja (npr. ustanove, fundacije, zadruga...)

Obnoviti velja **kolektivno pogodbo** in ob popraviti **delovnopravno zakonodajo** ter krovni zakon s področje kulture v smeri, ko bodo zaposleni **plačani na osnovi učinkov** (plačilo za delo) in da bo javni sektor **razvojno naravnan**. To pomeni: sklepanje večletnih pogodb - tudi vezanih na mandat, bolje stimulirano delo (dodatek na nestalnost zaposlitve) ob večjem zaposlovanju za določen čas v umetniških poklicih, omogočiti večjo kadrovske pretočnosti (prehajanje med institucijami) in spremeniti tog in k povprečju usmerjen način vodenja javnih zavodov.

Ustanoviteljska razmerja javnih služb na področju kulture naj se jasno razmejijo med državo in lokalno samoupravo (tudi s prenosi sredstev), javni zavodi naj delujejo po principu **učinkovitosti in ne po inerciji avtomatičnega indeksiranja**.

Drugače na dediščini

Revidirali bomo **zakon o varovanju kulturne dediščine** s postavitvijo pregledne, s standardi podprte muzejske mreže (ureditev pooblaščenih muzejev), z bolj jasnimi **normami pri rušenju** kulturnih spomenikov in z bolj definirano strokovno varstveno službo. Nasprotovali bomo **neprimernim posegom** v ključne naravne in kulturne spomenike (Lipica, Sečovlje, Škocjanske jame itd.). Za ohranitev kulturne dediščine in njeno dostojno vpetost v sodobni čas je nujno **sistemska in kontinuirano izobraževanje** na področju muzejske in dediščinske stroke; **trdno povezovanje** arhitekture, krajinarstva, urbanizma, gospodarstva, prostorskega načrtovanja, univerz ipd. ter **utrjevanje razumevanja** dediščine (tudi novejšega datuma) v kontekstu sodobnega življenja.

Gospodarno upravljanje z grajskimi nepremičninami

Ekonomske razmere upočasnjujejo revitalizacijo kulturne dediščine, še posebej grajskih in drugih dediščinskih objektov. Ministrstvo za kulturo upravlja z 42 kulturnimi spomeniki v lasti RS, od tega je 24 gradov). Kljub nekaterim uspešno začetim obnovam (Pišce, grad Grad, Snežnik, konjušnica na gradu Ptuj, Negova itd.), objekti ne živijo, saj nimajo prave vsebine in modelov upravljanja. Še vedno se išče - tudi na lokalni ravni - **dobre gospodarje**. Država to ni, saj se uradniki na MK ukvarjajo npr. z dobavo nafte, ključavnicami, varovanjem (mnogokrat praznih objektov), ne pa z iskanjem sistemskih rešitev, dobrih praks, prave namembnosti in povezovanj z dobrimi gospodarji.

Zato potrebujemo **boljšo strategijo**: model odprodaj, najemov, javno--zasebnih partnerjev, zagotavljanj vsebin in povezovanj z regionalnimi interesi.

Zavzemamo se za **uvvedbo dopolnilnih mehanizmov** (davčnih in finančnih instrumentov), ki bi finančno razbremenili lastnika kulturnih spomenikov oziroma dediščine (v Slo je registriranih 500 gradov in dvorcev!).

Kohezijska sredstva

Za uspešno izvajanje strategije upravljanja z **revitalizacijo kulturne dediščine** je treba optimalno izkoristiti vse evropske vire, še posebej sredstva evropskega sklada za regionalni razvoj (v letu 2009 je bilo črpanje skoraj 50% večje od prejšnjih let). Delež sredstev, ki si jih je SLO določila za področje kulture do leta 2013 (le pribl. 67 milijonov za vse investicije!) moramo porabiti in ne zapraviti (nekatero investicije stagnirajo). V sklopu konvergence lahko prav z EU sredstvi (v prihodnosti takorekoč edinimi investicijskimi vložki) ohranjamo kot tudi ustvarjamo nova trajna delovna mesta na področju kulture.

Slovenija se mora **še naprej boriti za ustrezen delež** sredstev za področje kulture tudi v Bruslju.

Profit ni edina dodana vrednost

Kulturo vrednotimo kot dejavnik razvoja. Zaradi spremenjenih ekonomskih razmer bomo **redefinirali** strategijo namebnosti objektov kulturne dediščine, iskali najboljše gospodarje, povezovali z **zelenim turizmom...**, saj zagovarjamo načelo, da so sodobne romarske poti, poti kulturnega turizma.

Kultura prostora. Spoštovanje in neuničevanje sodobne arhitekture

Še naprej bomo utrjevali skrb za **arhitekturo, grafično in industrijsko oblikovanje**, kot smo to v tem mandatu dosegli z ustanovitvijo nacionalnega muzeja za arhitekturo, oblikovanje in fotografijo (MAO) in s spremembo Nacionalnega programa za kulturo, s katerim smo povedali, da brez arhitekture ni kulture.

Pred uničenjem, spreminjanjem in propadanjem sodobne arhitekture bomo sprejeli **zaščitne mehanizme**, ki bodo preprečili **nekompetentne in s kapitalsko logiko tlakovane devastacije dobrih arhitekturnih in krajinarskih rešitev**.

Shema deleža za umetnost v investicijskih projektih

Predlog zakona o obveznem umetniškem deležu v investicijskih projektih, ki ga je Zares vložil v DZ bomo brezpogojno podprli.

Dom in svet

Svobodnih prostorov ni brez **pogleda v svet**, zato bomo podpirali **mobilnost umetnikov** (tudi s širjenjem ateljejev po svetu) in mrežo rezidenc doma za tuje ustvarjalce. Organizacijsko in programsko telo projekta EPK 2012 naj se po zaključku projekta preoblikuje v agencijo za promocijo slovenske kulture v tujini.

Kulturo nazaj v šolo

Vrnimo kulturno vzgojo v uradne kurikule na vseh stopnjah izobraževanja.

Zagovarjamo **odpiranje študijskih možnosti** na področju kulture, kulturne ekonomije in medijev; boljšo povezavo med izobraževanjem in kreativnimi sektorji; boljšo zastopanost umetnosti v celotnem izobraževalnem sistemu (npr. film v ves šolski sistem)

Filmu prijazni

V tem mandatu smo sanirali dolgoletne tesnobe na področju **kinematografije** (sprejet nov zakon o filmu, ki določa visok delež sofinanciranja filma tudi s strani televizij, izrazito povečana sredstva za AV, ki je v letu 2010 botrovala nastanku tridesetih projektov, v letu 2009 pa kar štiridesetih...). V prihodnje bomo utrjevali pogoje, ki bodo filmskim ustvarjalcem omogočili stabilno, pestro, tekočo in kvalitetno produkcijo. Več spoznavanja filmske umetnosti v šolah, več povezovanja s tujino, več koprodukcij, ustrezen in obvezen delež avdiovizualne produkcije na televizijah, več skrbi za filmsko

zgodovino, digitalizacijo in art mrežo. Popraviti velja razmerje sredstev, namenjenih filmu v odnosu do drugih zvrsti umetnosti.

EPK

Ohranitev dogovorjenih programskih sredstev . Investicije, ki so bile načrtovane za EPK a jih MOB (in nekatere druge partnerske občine) ni izpeljala (knjižnica, Umetnostna galerija, Pokrajinski muzej) se prilagajajo možnostim, ki bodo odvisne od realnih (in ne lažnih) obljub lokalnih skupnosti. Javni zavod EPK, ki je bil ustanovljen za organizacijo Evropske prestolnice se – v kolikor izpolni pričakovanja - lahko **prelevi v agencijo** za promocijo slovenske kulture v tujini.

Investicije

Zagovarjamo dolgoročno, realno in bolj smelo **načrtovanje investicij za področje kulture** (nihče si ne želi še ene Operel!), povezovanje javnih in zasebnih vlaganj v infrastrukturo in jasno definirano regijsko mrežo. Postopki črpanja evropskih sredstev so (pre)komplicirani, investitorji ne dovolj usposobljeni za vodenje investicij, mehanizmi razpisov pa predolgi.

Vodenje investicij se zaupa tistim, ki so temu kos. Dinamika vlaganj je prilagojena možnostim državnih pomoči, krepitvi javno-zasebnega partnerstva in uspešnosti doseganja kohezijskih sredstev. Prioriteto naj imajo transparentno in realno zasnovani projekti.

2.6. Za odgovorne in neodvisne medije

V stalnem sodelovanju in **odprti razpravi** s poznavalci in medijskimi ustvarjalci bomo snovali najboljše rešitve za nadaljni razvoj nacionalne radiotelevizije Slovenije.

Prav tako bomo vztrajali pri **obveznih spremembah zakona o medijih**, ki bodo utrjevale avtonomijo, zaostrovale lastniška razmerja, redefinirale koncentracijo v medijih, uredile področje popravka in odgovora, regulirale oglaševanje, primerno zaščitile otroke in mladoletnike in omogočale večjo medijsko pismenost ter aktivno vključevanje državljanov v oblikovanje medijske krajine. V novem zakonu bomo vztrajali pri večjemu vključevanju zaposlenih (tudi v lastniška razmerja) in pri uvedbi medijskih zadrug oziroma novinarskih kooperativ.

Podpirali bomo ustanavljanje samoregulacijskih mehanizmov za **večjo družbeno odgovornost na medijskem področju**, zastopali bomo smotrne oblike sofinanciranja medijev (koncesije, večletni razpisi..), posrednih oblik pomoči, npr. sklada tveganega kapitala (ki ga lahko ustanovi država z določenim vložkom za medijske zagone ali obstoječe medije, vendar vanje vlaga omejen čas, sploh pa izstopi takoj, ko dosežejo določeno raven tržnega preživetja).

Zavzemali se bomo za ureditev pravnega položaja in **varnost svobodnih in samostojnih novinarjev** in spodbujali dialog med delodajalci in novinarji.

Zagovarjamo celosten in pospešen razvoj **avdiovizualne kulture in avtorskih del**, ne da bi jih ločevali na tiste, ki so namenjeni tv programom in tiste, ki so namenjeni drugim predvajalcem.

Jamstvo za profesionalno, odgovorno in verodostojno novinarstvo ni zgolj v zakonih. Je tudi v družbeni klimi, zmožnosti (samo)refleksije in kritične distance. Predpogoj za odgovorno novinarstvo pa je v svobodi izražanja, v varni in razgledani družbi.

V Zares smo prepričani, da mora **napredna medijska politika**, ki je pomemben dejavnik razvoja informacijske družbe, vključevati naslednja izhodišča:

digitalizacijo (ohranjanje kulturne dediščine z digitalizacijo vsebin, produkcija digitalnih vsebin, razvoj digitalnih storitev in trga digitalne produkcije);

vrednotenje sofinanciranja medijev in avdiovizualne kulture z vidika izboljšanja **medijske pismenosti** in vpetosti v **evropske medijske projekte**;

nove oblike bivanja v omreženi družbi; s konvergenčnimi mediji spodbujene in pogojene **socialne mreže** (izzivi zasebnosti in identitete); poudarek na spodbujanju inovativnosti in razvoja;

načela svobodne kulture (nujna je razprava o prenovi avtorske zakonodaje v digitalni dobi), spodbujanje sodelovanja v pobudah svobodne kulture in večja pozornost preučevanju vpliva na konvencionalno financiranje medijskega prostora v razmerju do digitalnih medijev;

poudarek na novih medijih v umetnosti - praksa multimedijски centrov na vseh področjih kulture ter njenega povezovanja z interesno/investicijskimi sferami.

3. Za odzivno socialno politiko in krepitev socialnega kapitala

3.1 Temeljne programske usmeritve na področju socialne politike

Program stranke Zares izhaja iz podmene, da je treba socialno državo ohraniti in modernizirati njene ustanove. **Socialne storitve**, katerih temeljna naloga je povečevanje socialne kohezije, morajo postati steber socialnega in gospodarskega razvoja. Na področju socialnovarstvenih storitev bomo težili k izgradnji kakovostne in zadostne javne mreže storitev, ki bo dostopna na območju celotne države po načelu enake dostopnosti in kvalitete. Spodbujali bomo večjo pluralizacijo izvajalcev na vseh področjih, ki pa se mora razvijati po

vnaprej določeni strategiji, ki odraža potrebe družbe, tudi z vidika regionalne razpršenosti.

Koncept **univerzalnega temeljnega dohodka** predstavlja radikalno alternativo obstoječi socialni politiki. Omogoča ukinitve množice transferjev in njihovo nadomestitev z rednimi mesečnimi plačili prebivalcem. To je ena od poti za zmanjševanje revščine in socialne izključenosti. V današnjih razmerah še ne obstajajo možnosti za njegovo izvedbo, obenem pa tudi njegove mogoče posledice še niso docela preiščene. Bomo pa pospeševali razpravo o njem in dobre ideje vgrajevali v postopne spremembe urejanja socialnih transferjev. Enakopravnost, protidiskriminacija in individualizacija morajo biti temelj novega koncepta urejanja socialnih transferjev (ali davkov) ter izhajati iz potreb posameznikov in ne gospodinjstev.

Naša politika bo temeljila na **načelu zagotavljanja enakih možnosti**. Prizadevali si bomo za krepitev demokratičnih procesov in s tem preglednosti delovanja javnih ustanov ter za povečevanje možnosti javnosti, da sodeluje pri oblikovanju politik in ukrepov. Sledili bomo enotnemu in doslednemu zagotavljanju človekovih in državljanskih pravic. Država mora sprejeti jasno določeno in oprijemljivo **protidiskriminacijsko** zakonodajo za posamezna področja in ne le načelnih stališč, saj to ne zadostuje za zaznavanje in preprečevanje diskriminacije skozi vsakdanje prakse (npr. zaposlovanja, zdravstva, šolstva, sociale - enakosti v pravicah in prejemkih).

Družba mora temeljiti na medgeneracijski **solidarnosti** in vzajemnosti ter na pravnih, enakopravnih in pravičnih temeljih. Pogoji za krepitev socialne države je ustvarjanje pogojev za gospodarsko rast, ki se mora odražati v kakovosti življenja vseh državljanek in državljanov, zlasti ranljivih družbenih skupin. V tem smislu in z namenom preprečevanja revščine in socialne izključenosti se zavzemamo za vzpostavitev ukrepov preprečevanja razslojevanja prebivalstva in za spremembe sistema minimalne plače.

Stremeli bomo k zagotavljanju dolgoročne stabilnosti **pokojninskega sistema**, kot odgovor na povečevanje skupine prebivalcev, starejših od 65 let. Aktiven razvoj in prilagajanje pokojninskega sistema je nujen. Spodbujali bomo vlaganja v različne načine varčevanja za starost, vendar mora biti osnova, ki bo zagotavljala dostojno preživetje v starosti, še vedno v obveznem osnovnem pokojninskem zavarovanju. Pri razvoju drugega stebra pokojninskega zavarovanja bomo sprejeli ukrepe za povečanje učinkovitega nadzora nad poslovanjem pokojninskih skladov ter s tem povečali preglednost in stabilnost njihovega poslovanja.

V sklopu problematike t. im. dolgožive družbe se kot akutno vprašanje pojavlja tudi problem **dolgotrajne oskrbe**, za to si bomo prizadevali za sprejetje Zakona o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno nego. Ob tem bomo spodbujali razvoj storitev pomoči na domu, ki ohranja uporabnike storitev v lastnem okolju, ker je to za njih praviloma prijaznejše.

V razmerah dolgožive družbe je treba spodbujati tudi **daljšo delovno aktivnost starejših na prostovoljni osnovi**. Med ukrepi takšnega spodbujanja predlagamo, da starejši po dopoljnjeni pokojninski dobi v aktivnem delovnem razmerju ne bi več plačevali prispevka za obvezno osnovno pokojninsko zavarovanje, tako da bi se lahko del tega prispevka neposredno prelil v njegov osebni dohodek.

Prizadevali si bomo za ustvarjanje novih **delovnih mest** na višji ravni zahtevnosti, ki bo povečala konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Stremeli bomo k zelenim delovnim mestom. Urejanje **plačnih razmerij** na podlagi dela bo pomembna točka usklajevanja, kjer bo potrebno določiti razmerje med najnižjo in najvišjo plačo, ki naj znotraj organizacije ne preseže razmerja 1:10. Nizke povprečne plače pogojujejo nizke pokojnine, to pa pogloblja problem revščine ljudi v tretjem življenjskem obdobju (zlasti pri starejših od 65 let, predvsem pri ženskah).

S politiko urejanja delovnih razmerij, zaščite brezposelnih in socialno izključenih, moramo zagotoviti, da bosta tako **fleksibilnost zaposlitev za delodajalce kot varnost zaposlitve za delavce** druga drugi prilagojeni, in da bosta skupaj pripomogli k večji konkurenčnosti gospodarstva in socialni varnosti delavcev. V tem smislu si bomo prizadevali, da bi, skupaj s **socialnimi partnerji, preverili možnost za skrajšanje delovnega časa**. V to razpravo je treba nujno pritegniti **mlade**, ki bi s povečanjem števila delovnih mest, kot posledico tega ukrepa, lahko največ pridobili.

Stremeli bomo k čim širšemu vključevanju ranljivih družbenih skupin na trg dela, tudi s spodbujanjem **socialnega podjetništva**, ki je eden izmed temeljev družbeno odgovorne ekonomije.

Varnost in zdravje pri delu sta za Zares zelo pomembni vrednoti. Dolgoročno uspešno in sodobno naravnano gospodarstvo sta namreč temeljni značilnosti, ki ju lahko doseže le zdrav, zadovoljen in visoko motiviran delavec, ki dela v varnem, zdravem in spodbudnem delovnem okolju. Sodobne družbene ureditve namreč ni mogoče graditi na delovnih mestih v dejavnostih in s pomočjo tehnologij, pri katerih je za varnost in zdravje delavcev pri delu slabo poskrbljeno.

Poostriili bomo **inšpekcijski nadzor** ter terjali dosledno izvrševanje določil iz delovnega razmerja in delovnopravne zakonodaje ter varstva in zdravja pri delu. V ta namen bomo okrepili delovanje organa, ki je zadolžen za izvajanje inšpekcijskega nadzora.

Odločitev za **družino** in otroka je predvsem subjektivna odločitev posameznice, posameznika ali para. Pri odločanju o rojstvu otroka imajo odločilno vlogo **socialno-ekonomski dejavniki**. Spodbujali bomo zgodnejši prehod mladih v samostojno življenje z ustrežno stanovanjsko politiko (kjer si bomo prizadevali za zakonsko regulirano povečevanje dostopnosti stanovanj za mlade), usklajevanjem poklicnega in družinskega življenja ter s primernimi prilagoditvami šolstva od vrtca do dokončanja šolanja. Prizadevali si bomo za nadaljnjo modernizacijo družinske politike, mednarodnih posvojitvev in istospolnih zvez, ki jo bomo uredili v ustrezni zakonodaji v dogovoru s socialnimi partnerji na teh področjih.

Zavedamo se pereče **problematike zlorabe drog**, zato si bomo prizadevali za usklajeno politiko o drogah s ponovno oživitvijo nacionalne koordinacije, ki bo omogočila optimalnejšo izvedbo določenih nalog v zvezi s preprečevanjem in spremljanjem pojavnosti odvisnosti od drog.

Za nas je izjemnega pomena tudi **ureditev invalidskega varstva**. V tej luči si bomo prizadevali za preveritev poslovanja invalidskih podjetij, uskladitev različnih zakonodaj in odpravo diskriminacij ter neenakosti v pravicah in prejemkih, spremembo načina ocenjevanja in kategorizacije delovnih invalidov, ureditev prekvalifikacij delovnih invalidov ter za sprejetje zakonske podlage za izvajanje osebne asistenc.

Ukrepi za odpravljanje revščine, ki vključujejo različne oblike pomoči in spodbujanje za aktivno življenje ostajajo pomembna sestavina naše socialne politike.

3.2 Za javno in učinkovito zdravstvo

Zdravje je za Slovence največja vrednota. Nova politika se mora odzvati na pričakovanja državljanov po bolj zdravem javnem, delovnem in zasebnem življenju. Zato bo nova zdravstvena politika spremenila svojo orientacijo od bolezni k zdravju. Skrb za zdravje bo postala stalnica delovanja na vseh področjih delovanja države. Ukrepi na šolskem, prometnem, okoljevarstvenem in vseh drugih področjih, na katerih država posega z investicijami ali programi bodo morali podleči analizi zdravstvenih učinkov, preden jih bo vlada poslala v državni zbor. Zdravje je prepomembno, zdravljenje bolezni pa predrago, da bi prezrli vpliv državnih politik in ukrepov na zdravje ljudi.

V aktualnih političnih razpravah v zvezi z zdravstvom se večkrat pojavlja dilema ali javno zdravstvo ali učinkovito zdravstvo. Takšna dilema je navidezna. Kot kažejo zgledi v številnih razvitih državah je javno zdravstvo, ki omogoča široko dostopnost lahko učinkovito. Ni pa vsak sistem zdravstvene oskrbe, ki temelji na zasebnem zdravstvu, nujno tudi učinkovit glede na sredstva, ki se obračajo v njem.

Za učinkovito in dostopno javno zdravstvo moramo ustvariti primerne razmere. Razvoj zasebnega zdravstva podpiramo kot dopolnilo javnemu in kot pridobitno dejavnost v čezmejnem zdravstvenem varstvu. Navajamo nekaj ukrepov s katerimi bi povečali učinkovitost v javnem zdravstvu:

Na področju **financiranja zdravstva** je treba zagotoviti:

- racionalno uporabo že zbranih finančnih sredstev;
- dolgoročno povečati delež bruto družbenega proizvoda za financiranje javnega zdravstva, po naši oceni za 1% BDP predvsem s pomočjo opravljanja zastojkarjev in razširitve osnove za odmerjanje zdravstvenega prispevka.
- kratkoročno zaustaviti padanje deleža javnih sredstev v BDP za zdravstvo; srednjeročno pa zmanjšati delež zasebnih izdatkov v zdravstvu, ki je v Sloveniji že zdaj med najvišjimi v Evropi.

V Zares se zavzemamo za postopno **preoblikovanje in odpravo dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja**, kot ga poznamo danes. Program javnega zdravstva ne sme temeljiti na doplačilih iz zasebnega žepa, saj to v veliki meri omejuje dostopnost do zdravstva. Hkrati pa se morajo dopolnilna zavarovanja preoblikovati tako, da bodo ponujale realne dopolnilne storitve. Sedanji sistem, ko dopolnilna zavarovanja ponujajo dostop do javnih storitev je absurden in zahteva odpravo in prenavo. Dopolnilna zavarovanja naj pokrijejo dopolnilne storitve, s čimer se bo bogatila ponudba zdravstvenih storitev ne pa zgolj ponudba zavarovalniških produktov na račun siromašenja zdravstvene ponudbe.

Predlagamo **razmejitev obveznosti obveznega zdravstvenega zavarovanja**, in sicer tako, da:

- se zavarovanje za poklicne bolezni in poškodbe pri delu, vključno z zavarovanjem za bolniško odsotnost, prenese z obveznega zavarovanja na podjetja, ki sklenejo z zavarovalnicami diferencirane premije glede na rizičnost svojega poslovanja;
- se širjenje pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja strogo usmeri v zagotavljanje višje kakovosti zdravljenja in uvajanja novih zdravil in medicinskih tehnologij;
- se oblikuje posebno zavarovanje za nego starostnikov, kar bi delno razbremenilo zavod za zdravstveno zavarovanje, hkrati pa bi zagotovilo posebno skrb za starejšo populacijo, ki se povečuje in je bolj ranljiva.

Da bi izboljšali **organizacijo zdravstvenega sistema**, predlagamo:

- skrajšanje čakalnih vrst za ambulantni pregled pri specialistu na največ 14 dni, za kar je treba prerazporediti sredstva v programu zdravstvenega načina vključevanja in integracije varstva in oblikovati nacionalne čakalne vrste, ki bodo omogočale izbiro takšnega pregleda pri vseh specialističnih ambulantah v Sloveniji;
- ohranitev in nadgraditev zdravstvenih domov na področju primarnega zdravstva, ki naj se oblikujejo v zdravstvene centre, saj njihova vloga še zdaleč ni izčrpana; orientacija od bolezni k zdravju namreč pomeni močnejšo preventivno dejavnost, kar bo skupaj s krajšimi čakalnimi vrstami zahtevalo, da se zagotovi dostop do čim večjega števila specialističnih pregledov v okviru zdravstvenih domov/centrov; zdravstveni domovi bodo tako postali koordinatorji primarne zdravstvene dejavnosti na svojem gravitacijskem območju; zato njihova vloga ne usiha, ampak se krepi;
- da se na področju sekundarnega zdravstva ohranijo izbrane regionalne splošne bolnišnice; med drugimi splošnimi bolnišnicami pa je treba spodbuditi delitev dela, namreč specializacijo bolnišnic, ki bi s tem dobile kritično maso za pokrivanje diagnostične tehnologije in dovolj pacientov za potrebno kakovost dela ter obstoj specializiranih ekip; k takšni specializaciji bistveno prispevata večja prometna mobilnost in večja fizična dostopnost;
- povečanje konkurence med javnimi zavodi - trenutno se sklepajo pogodbe med ZZZS in javnimi zavodi na podlagi podatkov iz preteklih let; pogajanja so netransparentna alokacija sredstev med javne zdravstvene zavode pa ne sledi načelu najboljše rednosti (best value); javni zavodi bi lahko konkurirali za program in s tem dobili spodbudo in možnost, da svojo specializacijo prodajo zavodu za zdravstveno zavarovanje ter prek konkurenčnejšega sklepanja pogodb pridobijo več

zdravstvenega programa na svojem specialističnem področju; z uveljavljanjem rednega spremljanja kakovosti bi lahko prešli na konkurenčnejše razdeljevanje finančnih sredstev med javne zavode; s spodbujanjem konkurence med javnimi zavodi bi dejansko uresničili načelo izbirnosti in načelo, da denar sledi pacientu, hkrati pa bi izboljšano razdeljevanje sredstev pripeljalo do skrajšanja čakalnih dob - pri najboljših specialistih in zdravstvenih zavodih bo čakalna doba naraščala, kar pa bo v pogojih konkurenčnega razdeljevanja sredstev privedlo do povečanja sredstev in s tem povečanja zmogljivosti odličnih ustanov;

- da na terciarni ravni ne odpiramo novih kliničnih centrov, saj menimo, da je to področje dobro urejeno s podzakonskimi akti, to pa izhaja tudi iz meril za pridobitev statusa klinike; bolj smiselno bi bilo usmeriti večjo pozornost v obstoječe zmogljivosti, povečati in omogočiti večji vpis na medicinski fakulteti ter pri tem vztrajati na čim višji kakovosti izobraževanja in znanja diplomantov; povečevanje števila regionalnih kliničnih centrov utegne razpršiti kritično maso stroke in znižati visoko stopnjo dosežene strokovnosti;
- uvajanje sistema kakovosti v zdravstvu.

Da bi izboljšali **upravljanje in management v zdravstvu** predlagamo:

- vzpostavitev informacijskih baz, ki bodo pacientom dale vpogled v kvaliteto, zasedenost in uspešnost posameznih izvajalcev, 24 urno dostopnost do zdravstvenih nasvetov glede simptomov in zdravil;
- oblikovanje standardov zdravstvene obravnave kot so SPP in klinične poti
- oblikovanje standardov kakovosti in opremljenosti vseh izvajalcev v javni mreži; ti standardi naj zagotovijo, da se bodo investicije v zdravstvu odslej peljale racionalno in transparentno in da bo denar davkoplačevalcev dobro porabljen; ti standardi bodo osnova za presojo glede koristnosti javno zasebnih partnerstev pri izgradnji javne zdravstvene infrastrukture; hkrati bo na tej podlagi mogoče izvajati redno akreditacijo zdravstvenih izvajalcev;
- oblikovanje standardov uspešnosti zdravstvenega managementa, kar bo omogočilo primerjave med javnimi izvajalci in ugotavljanje uspešnosti javnih zavodov, ki si bodomed seboj konkurirali za javni program;
- oblikovanje informacijskih standardov ter uvedba e-zdravstva od elektronskega zdravstvenega kartona dostopnega vsem zdravstvenim delavcem, do elektronskega obračunavanja storitev in elektronskega izdajanja napotnic in receptov.

3.3 Nevladne organizacije in tretji sektor

Nevladne organizacije (NVO) so pomemben dejavnik ustvarjanja družbene blaginje in so najboljši pokazatelj, kako razvejena in živahna je civilna družba. Zato bomo v stranki Zares:

- nadaljevali z dialogom, ki naj pripeljejo do sprejetja sporazuma med vlado in nevladnimi organizacijami, v katerem bodo urejena vprašanja civilnega dialoga, pravnega okvira delovanja NVO vključno s strategijo razvoja nevladnega sektorja, financiranja NVO (ustanovitev posebnega sklada) in zaposlovanja v tretjem sektorju;
- zagotovili podporno okolje za delovanje tistih nevladnih organizacij, ki lahko s pomočjo dodatnih usposabljanj in izobraževanj prek civilnega dialoga oziroma posvetovalnih procesov prispevajo k oblikovanju bolj kakovostnih in trajnostno naravnanih politik;
- okrepili usposobljenost za delovanje tistih nevladnih organizacij, ki imajo možnosti za izvajanje javnih storitev, ker lahko s svojim poznavanjem potreb državljanov javne storitve izvajajo bolje in ceneje, kot to lahko stori neposredno država;
- podpirali promocijske dejavnosti, ki bodo okrepile vlogo in pomen nevladnega sektorja.

4. Za trajnostno upravljanje z naravnimi viri

Eden od najpomembnejših izzivov, pred katerimi stoji politika, je nujna potreba po temeljiti spremembi odnosa do naravnih virov, tako neobnovljivih, katerih zaloge se iztekajo in jih je treba nadomeščati z drugimi viri, kot tudi obnovljivih virov, saj so pritiski nanje tako močni, da so že izgubili možnosti samoobnavljanja po naravni poti.

V Zares izhajamo iz opredelitve trajnostnega razvoja, ki ni le kategorija, ki se nanaša na ožjo problematiko okolja in onesnaževanja, pač pa poskuša opredeliti tiste načine gospodarjenja z naravnimi viri, ki omogočajo »*zadovoljevanje potreb sedanje generacije, ne da bi ogrozili potrebe prihodnjih generacij*«. Če želimo doseči ta cilj, je treba postopno spremeniti potrebe in navade sedanje generacije. V tem smislu razumemo trajnostni razvoj tudi kot medgeneracijsko solidarnost in zavezanost, da pustimo svet vsaj v takšnem stanju, kot smo ga podedovali od predhodnikov.

V nadaljevanju predstavljamo programske usmeritve na področjih, ki kakorkoli zadevajo upravljanje naravnih virov - prostor, okolje, vode, kmetijstvo, energetski viri in promet.

4.1. Boj proti podnebnim spremembam

V Zares namenjamo posebno pozornost **podnebnim spremembam**, ki po našem mnenju niso le še en okoljski problem ob že znanih, kot so onesnaževanje voda, zraka in zemlje ravnanje z odpadki, zato jih obravnavamo kot izhodišče za oblikovanje programskih usmeritev trajnostnega razvoja. Podnebne spremembe so **temeljni razvojni problem prehoda na nizko ogljično družbo, hkrati pa artikulirajo in izostrujejo sicer tradicionalne razvojne in okoljske probleme**, ki jih moramo opazovati in reševati v kontekstu podnebnih sprememb. Kot značilen primer lahko vzamemo problematiko upravljanja voda in zagotavljanja ter izboljšanja kakovosti površinskih in podzemnih voda. Ker podnebne spremembe vplivajo na spremembo režima padavin, je treba gospodarjenje z vodami prilagoditi tako, da bodo te čim manj vplivale na vodne bilance in s tem omogočale učinkovito prilagajanje spremembam.

To zahteva celovit in sistematičen pristop k obravnavi podnebnih sprememb, pristop, ki bi preprečil značilno sektorsko načrtovanje, pri katerem program prilagajanja kmetijstva pričakuje dodatne količine in razpoložljivost vodnih virov, vodno gospodarstvo pa s tem ni seznanjeno.

V mandatu 2008-2011 nam našega programa ni uspelo uresničiti v obsegu kot smo si ga zamislili. Kljub temu pa je bila ustanovljena služba Vlade RS za podnebne spremembe,

ki ima sicer premalo pristojnosti, kljub temu pa se je uspešno lotila horizontalne integracije sektorskih politik in je pripravila osnutek strategije prehoda Slovenije v nizkoogljično družbo do leta 2050. V Zares si bomo v mandatu 2011-2015 prizadevali za sprejem in implementacijo te strategije.

Celovit program za boj proti podnebnim spremembam, ki bi vključeval tako prizadevanja za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov (TGP), kot tudi prilagajanje spremembam, bi moral vključevati določeno zaporedje ukrepov, in sicer bi morali:

- najprej sprejeti ukrepe, s katerimi poleg podnebnih ciljev dosegamo še druge cilje; značilen primer je politika energetske varčnosti, ki smo jo primorani izvajati že zaradi višanja cen energentov;
- sledijo naj ukrepi prestrukturiranja s ciljem prehoda na nizko ogljično družbo; dejavnosti, ki ne bodo zmogle prevzeti eksternih stroškov TGP, po letu 2012, ko bo v EU uveljavljen nov način trgovanja z emisijami, ne bodo preživele;
- prenoviti ali na novo zasnovati programe upravljanja pomembnih naravnih virov, predvsem voda, kmetijskih zemljišč in gozdov; posebej opozarjamo, da Slovenija nima celovitega programa upravljanja in gospodarjenja z vodami;
- opustiti idejo o tako rekoč neomejeni prostorski mobilnosti že zaradi visokih cen goriv; eden ključnih dolgoročnih problemov v Sloveniji je problem prostorske mobilnosti - razpršena poselitev spodbuja rabo osebnega avtomobila in otežuje prehod na javni promet; v tej smeri je treba prenoviti prostorske načrte, zlasti z vidika zgoščevanja naselij;
- eden od temeljnih problemov za politiko seveda je, kako vplivati na spreminjanje obnašanja in navad ljudi. Treba je posvariti, da samo s srhljivimi opisi, kaj se utegne zgoditi, če se ne bomo spremenili, ni veliko možnosti za uspeh. Strah ni bil nikoli posebno dober dejavnik za motivacijo, ampak prej razlog za pasivnost. Prav tako ni pričakovati hitrih in radikalnih sprememb obnašanja ljudi, ne zato ker tega ne bi hoteli, pač pa zato, ker se ne morejo tako prilagoditi novim razmeram (npr. opustiti uporabo osebnega avtomobila). Treba je spodbujati ukrepe, ki zahtevajo postopno spreminjanje navad in s katerimi ljudje niso na slabšem. Že omenjeni ukrepi energetske varčnosti so primer za to.

V zvezi s konkretnimi cilji na področju boja proti podnebnim spremembam je treba:

- zagotoviti, da bodo uresničene zaveze iz Kjotskega protokola postaviti alternativno možnost - radikalno zmanjšanje tranzitnega tovornega prometa in hitrejši prehod na javni potniški promet, še posebej v urbanih aglomeracijah, glede na dovoljeno povečanje emisij TGP v prometu za +4 % do leta 2020.

V Zares ocenjujemo, da v Sloveniji potrebujemo temeljit pregled dolgoročnih programov razvoja države. V poplavi različnih resolucij in vizij, s katerimi trenutno razpolagamo v Sloveniji, opozarjamo, da ti dokumenti ne temeljijo na novejših spoznanjih o možnostih in posledicah podnebnih sprememb, niti ne vključujejo različnih možnosti prilagajanja.

4.2. Za novo regionalno, urbano in lokalno politiko - za trajnostni razvoj v prostoru

Regionalna, urbana in lokalna politika so za Zares področja, ki so med seboj tesno prepletena, vsa skupaj pa s kmetijstvom in politiko razvoja podeželja tvorijo enoten prostorski okvir za družbeni razvoj in kakovost življenja. V zadnjih petnajstih letih so se razmere v prostoru temeljito spremenile. Srečujemo se z novimi prostorskimi danostmi in težnjami, s pojavom postopnega zgoščevanja prebivalstva ob avtocestnem križu ter upadanja števila prebivalcev v večjih mestnih središčih in v »žepih«, ki jih avtocestni sistem ne pokriva.

Srečujemo se torej še naprej s postopnim praznjenjem odmaknjenih podeželskih območij, v še večji meri pa s procesi suburbanizacije in celo dezurbanizacije. To so trendi, ki niso obetavni in nakazujejo na podaljševanje in krepitev razmeroma neracionalne poselitve, ki pomembno draži gradnjo javne infrastrukture (cest, komunalne opreme, vodovodov, različnih javnih omrežij), na večanje razdalje med stanovanji in delovnimi mesti ter zaradi manjših zgostitev postavljajo višja merila učinkovitosti in racionalnosti javnega potniškega prometa. K takšnim neugodnim trendom, ki vodijo k poselitveni razpršenosti in upadanju vloge večjih mest na eni, hkrati pa k dodatnemu praznjenju odmaknjenega podeželskega prostora na drugi strani, niso prispevale le spontane poselitvene težnje, temveč tudi zavestna antiurbana politika, ki jo je v obdobju 2004 - 2008 izvajala vladajoča koalicija. Ta politika se izraža v:

- ustanavljanju novih še manjših občin, ki glede na število prebivalcev in gospodarske možnosti niso sposobne zagotavljati kakovostnih javnih storitev za svoje prebivalce in so skoraj izključno odvisne od državnega financiranja;
- v spremembah sistema financiranja občin, ki spodbujajo proračunsko financiranje manjših občin;
- nalaganju dodatnih obveznosti občinam, ki sorazmerno prizadenejo predvsem mestne občine (npr. subvencioniranje tržnih stanovanjskih najemnin, kar bo zmanjšalo predvsem proračune večjih mest);
- neupoštevanju posebnih potreb večjih mestnih občin, ki se ukvarjajo s problemi, ki manjših občin ne zadevajo (npr. javni mestni in primestni potniški promet, kakovostno drugačna stanovanjska politika ipd).

Takšna antiurbana politika zapostavlja vlogo mest kot središč gospodarskega in družbenega razvoja, kot sidrišč inovacij in ustvarjalnosti, ki svoje vloge ne opravljajo le zanje, temveč tudi za vplivno območje podeželskega prostora. Zapostavljanje mest torej nima negativnih posledic samo zanje, pač pa tudi za širši podeželski prostor.

Na področju urejanja prostora in posegih v prostor so se dokončno uveljavile nove razmere, ki jih po eni strani določa vloga zasebne lastnine nad stavbnimi zemljišči in pojav novih t. im. »institucionalnih vlagateljev«, ki imajo tolikšen finančni in zemljiški kapital in ustrezno strokovno podporo ter so usposobljeni za obsežne in celovite posege v prostor, skladno z njihovimi interesi. V teh razmerah opažamo, da predvsem manjše in srednje velike občine z razmeroma šibkimi službami občinske uprave, ki pogosto niso usposobljene za spremljanje in nadziranje velikih zasebnih projektov, niso pripravljene na soočanje s takšnimi pobudami. Zato obstaja nevarnost, da se pri takšnih projektih javni interesi v urejanju prostora podredijo zasebnim.

V Zares na področju **lokalne samouprave** zagovarjamo naslednje usmeritve in ukrepe:

1. po več kot šestnajstih letih je treba opraviti *celovito analizo* lokalne samouprave in na njihovi podlagi pripraviti ustrezne predloge spremembe oziroma prilagoditve zakonodaje; obstoječe stanje je treba oceniti z vidika ustreznosti mandata organov, pristojnosti občin in sistema financiranja;

v zadnjih letih se je izostrilo vprašanje razmerij v politični moči ter pristojnostih med politično in upravljavsko funkcijo neposredno izvoljenega župana in občinskim oz. mestnim svetom. Praksa je pokazala, da neposredno izvoljeni in običajno profesionalni župan v dejanskem političnem življenju v občinah praviloma dominira nad neprofesionalnim občinskim in mestnim svetom. Zato bo potrebno preveriti razdelitve pristojnosti med izvršno in zakonodajno oblastjo na lokalnih ravneh.

2. vloga podžupanov, predvsem njihov način izvolitve, je pokazala določene slabosti: ponekod omogoča predvsem politično trgovino s funkcijami in pristojnostmi in ne zagotavlja kakovostnih kadrovske rešitev; predlagamo razmislek o izvolitvi največ dveh podžupanov, od katerih bi eden dejansko nadomeščal župana v času njegove odsotnosti; prišel je čas še za presojo primernosti združljivosti poslanske funkcije s članstvom v občinskem svetu;
3. vse od uvedbe lokalne samouprave ni bilo resne spremembe na področju pristojnosti razen, da so se uveljavile nekatere nedomišljene novosti predvsem na področjih, ki jih država ni znala kakovostno rešiti (npr. redarska služba-lokalna policija); z vidika resnejših pristojnosti ni bilo resnih sprememb, naj si bo to na področju upravnih nalog ali na drugih področjih; presoja pristojnosti v povezavi s sistemom financiranja neizogibno trči na vprašanje opravilne sposobnosti občin in s tem na velikost občin. Kot nas je leta 2000 že opozorila Komisija Sveta Evrope, je pri nadaljnjem razvoju lokalne samouprave nujno upoštevati dejstvo, da imamo pri nas tako opravilno sposobne kot tudi opravilno omejene občine ter temu prilagoditi

zakonodajo, tako z vidika pristojnosti kot z vidika financiranja; trenutne zakonodajne rešitve tega ne upoštevajo, celo nasprotno, prednost dajejo opravilno omejeno sposobnim občinam.

4. Obstoječi sistem je nesprejemljiv in ga je treba nemudoma spremeniti, saj pomeni le izključno prerazdelitev javnih financ v korist premajhnih in podeželskih občin, ki so praviloma tudi opravilno omejene in ne opravljajo vseh, z zakonom določenih nalog; na račun neodgovorne in nelogične prerazdelitve razpoložljivih finančnih virov je ogrožen dostop do nekaterih javnih dobrin v posameznih okoljih; poleg neustrezne prerazdelitve finančnih virov mimo ustreznega merjenja dejanskih stroškov lokalnih skupnosti, je obstoječi sistem neustrezen tudi z vidika primernosti in pestrosti lokalnih finančnih virov; glede na objektivne težave z avtonomijo javnih lokalnih financ, je mogoče poleg nujno potrebne avtonomije oziroma uvedbe avtonomnih finančnih virov zagotoviti večjo raznolikost in razpršenost odstopljenih finančnih virov; z ustreznim obsegom in kakovostjo finančnih virov je treba zagotoviti tudi odgovornost za razvoj oziroma razvojna vlaganja; državni transferji za vlaganja obema lokalnima ravnema morajo biti prej izjema kot pravilo z jasno določenimi cilji.

Na področju **regionalnega razvoja in urbane politike** zagovarjamo:

1. takšno družbeno-teritorialno organizacijo pokrajin, ki bodo v čim večji meri ustrezale že obstoječim regionalnim gospodarsko-razvojnim sovisnostim in bodo po številu prebivalstva in raznovrstnosti dejavnosti omogočale uresničevanje regionalnih razvojnih možnosti;
2. ustanovitev šest do osem pokrajin, pri čemer smo najbolj naklonjeni osmim pokrajinam, vendar smo odprti tudi za pobude o manjšem številu; predlagamo ustanovitev naslednjih pokrajin: Primorske, Gorenjske, Osrednjeslovenske, Dolenjsko-Belokranjske, Savinjsko-Šaleške, Koroške, Podravske in Prekmursko-Prleške; Vendar ocenjujemo, da v tem trenutku v okoliščinah gospodarske krize ustanavljanje pokrajin ne more biti prioriteta.
3. kratkoročno zagovarjamo (do ustanovitve pokrajin) spremembo zakona o financiranju občin, ki bo povečal finančno samostojnost občin in sprožil proces ponovnega združevanja manjših in umetno nastalih občin, ki ne zmorejo opravljati svoje ustavne vloge. Na osnovi poselitvene strukture ocenjujemo, da bi v Sloveniji morali imeti »samo« 90 do 120 občin.

4. poleg prenašanja določenih pristojnosti z države na pokrajine, zagovarjamo tudi prenos določenega števila pristojnosti z občin na pokrajine – predvsem regionalne sisteme za oskrbo z vodo, centre za ravnanje z odpadki, pa tudi nekatere ustanove, ki presegajo občinsko raven;
5. bistveno večji delež in raznovrstnost izvirnih pokrajinskih prihodkov, ki morajo, kar zadeva različne davščine, imeti določeno zgornjo mejo dopustnih obremenitev; sistem financiranja pokrajin se namreč v osnovi ne razlikuje bistveno od sistema financiranja občin, zato ob predlaganih majhnih pokrajinah vzdržuje podobno odvisnost pokrajin od države, kot to velja za občine;
6. okrepljeno vlogo mestnih občin ne glede na ustanavljanje pokrajin, katerih prihodnost je še nejasna, ali pa prav zaradi tega; status mestne občine poleg simbolnega pomena ne prinaša nobenih dodatnih pristojnosti, razen tistih, ki izhajajo iz mestnega življenja samega, npr. lokalni potniški promet ipd.; največja slovenska mesta se bodo morala soočiti z resnimi in investicijsko zahtevnimi projekti v zvezi z mestnim in primestnim javnim potniškim prometom, stanovanjsko gradnjo, zato namesto konflikta zagovarjamo partnerstvo med državo in mesti;
7. sistematično spodbujanje medkulturne izmenjave in ustvarjanje kreativnih delovnih mest vsaj v večjih mestih; izkušnje v svetu kažejo, da so mesta zaradi svoje velikosti in heterogenosti prebivalstva, kjer se srečujejo in prepletajo različni kulturni vzorci, središča inovativnosti in ustvarjalnosti;
8. ponovno urbanizacijo nekaterih degradiranih mestnih območij, bolj strnjeno pozidavo v naseljih, ob upoštevanju urbanih in krajinskih značilnosti posameznih naselij in v luči krepitve vloge mest za gospodarski in družbeni razvoj, s čimer bi poleg bolj racionalne organizacije dela in življenja v mestih omogočili tudi ohranjanje kmetijskih površin;
9. poseben status za gorske oziroma hribovske občine, ki imajo določen delež prebivalstva in dejavnosti na nadmorski višini nad 600 metrov - zaradi specifičnosti in težjih pogojev življenja; takšne občine bi morale imeti posebne ugodnosti, namesto, da si jih delijo z manjšimi občinami v bližini večjih urbanih središč;
10. preoblikovanje sedanjega prispevka za uporabo stavbnih zemljišč v davek na nepremičnine, in sicer tako, da se v začetku davek ne bi razlikoval od sedanjih prispevkov, postopoma pa bi ga razvijali kot pomemben instrument zemljiške in poselitvene politike.

Na področju urejanja prostora in prostorskega načrtovanja

1. bomo podrobno spremljali uveljavljanje nove zakonodaje s področja prostorskega načrtovanja; ne glede na - po našem mnenju - mnoge zgrešene rešitve v novi zakonodaji, je ne nameravamo znova na hitro spreminjati; na podlagi analiz in izkušenj iz prakse bomo predlagali samo tiste spremembe, ki bodo zagotovile učinkovito prostorsko strateško in predvsem izvedbeno načrtovanje;
2. Dejstvo, da velika večina občin še danes nima ustreznih občinskih prostorskih načrtov in prostorske dokumentacije, ki omogoča hitro izvajanje posegov v prostor, je velika ovira za gospodarski in družbeni razvoj. Je ena od najbolj pomembnih blokad, s katerimi se srečuje Slovenija. Predlagamo spremembo zakona o prostorskem načrtovanju, da bo občina za nerazumno zavlačevanje sprejetja občinskega prostorskega plana sankcionirana z zamrznitvijo razpolaganja z nadomestilom za uporabo stavbnega zemljišča (oziroma poznejšim davkom na nepremičnine);
3. bomo predlagali manj celovite postopke prostorskega načrtovanja in občinam omogočili spreminjanje svojih načrtov po posameznih delih oz. enotah urejanja prostora; zagovarjamo večjo fleksibilnost in več sodelovanja; prostorsko načrtovanje, tako strateško kot tudi izvedbeno, mora biti neprekinjen proces, spremembe načrtov bi se morale dogajati najmanj vsako leto oziroma odvisno od posebnih zahtev in predlogov;
4. bomo uvedli manj tvegan postopek za pridobitev gradbenega dovoljenja, tako, da bodo investitorju dostopne zanesljive informacije o ključnih omejitvah in možnostih gradnje na zazidljivem zemljišču; v upravne postopke za pridobitev gradbenega dovoljenja bomo vnesli določeno stopnjo diskrecijskega odločanja, kadar gre za korist stranke v postopku, in sicer na podlagi ekspertnih mnenj ob določenem vprašanju ali dilemi;
5. bomo znova pristopili k postopnemu povezovanju zakonodaje s področja urejanja prostora, ki vključuje strateško in izvedbeno prostorsko načrtovanje, prostorske evidence, zemljiško politiko, komunalno opremljanje stavbnih zemljišč, finančne instrumente in upravne postopke;

6. zavzemali se bomo za izboljševanje kakovosti javnih prostorov s ciljem izboljševanja kakovosti bivanja v mestih.

4.3. Stanovanjska politika

Obdobje zadnjih nekaj let pomeni izgubljeno priložnost za oblikovanje in izvajanje stanovanjske politike, ki bi se lahko uspešno soočila s problemom nezadovoljive stanovanjske oskrbe.

Subvencioniranje najemnin določenim skupinam prebivalcev v tržnih stanovanjih in drugi ukrepi te vrste so sicer koristni, vendar so le gašenje požara in priznanje, da na »ponudbeni strani« stanovanjske oskrbe še zdaleč ni bilo storjeno dovolj. Pri tem obstaja tudi bojazen, da se bodo, vsaj v večjih mestih, kjer obstaja pomemben stanovanjski primanjkljaj, subvencije prenesle v višje tržne najemnine.

Ključni problem stanovanjske politike v Sloveniji je prvi vstop v sisteme stanovanjske oskrbe, predvsem pa dostopnost neprofitnih stanovanj za socialno ogrožene prebivalce, ki do lastniških stanovanj ne morejo priti na stanovanjskem trgu, ter za mlade družine in posameznike, ki si na začetku profesionalne kariere ne morejo privoščiti velikih finančnih vlaganj v nakup stanovanj.

Izhajajoč iz stanja na področju stanovanjske oskrbe so naše programske usmeritve naslednje:

- Stanovanjska politika bo v prvi vrsti usmerjena v izgradnjo in zagotavljanje neprofitnih stanovanj v javni (občinski) lasti. Stanovanjski sklad RS bo prenehal z gradnjo stanovanj za trg in svoja sredstva skupaj z občinami usmeril v pridobivanje ustreznih zemljišč in gradnjo neprofitnih stanovanj.
- Naš cilj je vsaj 1500 neprofitnih stanovanj na letni ravni, kar bomo dosegli postopoma v naslednjih desetih letih.
- Izkoristili bomo možnost javno-zasebnega partnerstva, torej tudi vstop zasebnih investitorjev v gradnjo neprofitnih stanovanj, ali pa zasebnega finančnega kapitala ob zagotovljeni stopnji donosnosti. V pogodbah, ki urejajo javno-zasebno partnerstvo, pa morajo biti razmerja med javnimi in zasebnimi akterji jasno in vnaprej opredeljena, da ne bi prihajalo do prelivanja javnih sredstev v zasebne žepe.

- Za gradnjo neprofitnih stanovanj so ključna primerna komunalno opremljena zemljišča in vloga občin pri tem. Financiranje občin bomo v večji meri povezali s tem, ali so sposobne pridobiti in opremiti zemljišča za neprofitno stanovanjsko gradnjo.
- Nacionalna stanovanjska varčevalna shema je opravila pomembno vlogo v času, ko je bila dostopnost do komercialnih dolgoročnih in hipotekarnih posojil omejena in so bila takšna posojila preprosto predraga. Danes so se razmere spremenile, zato bi morali to shemo ukiniti in jo obdržati do konca varčevalne dobe samo za v shemo vključene varčevalce.
- Vse več mladih, ki najbolj potrebujejo stanovanja, je zaposlenih za določen čas. Zato ne morejo najemati dolgoročnih bančnih posojil. Pomagali jim bomo tako, da bomo Stanovanjskemu skladu RS ali kakšni drugi ustrezni državni inštituciji predpisali tudi vlogo pozavarovalnice, da bo lahko izdajal jamstvo za najemanje posojil mladim, zaposlenim za določen čas.
- Stanovanjska politika je pomemben del poselitvene politike. V prostorski politiki bomo spodbujali strnjeno gradnjo, ki zniža stroške komunalnega opremljanja zemljišč, pa tudi plačila za uporabo javnih komunalnih storitev.
- Individualna stanovanjska gradnja bo še vedno pomemben del stanovanjske oskrbe predvsem v manjših naseljih, zato bomo sprejeli ukrepe, ki bi jo olajšali – predvsem odpravo administrativnih ovir.
- Pri gradnji novih stanovanj in obnavljanju starih je treba striktno upoštevati načelo energijske varčnosti ter davčno in finančno spodbujati nizko energijsko gradnjo.
- Pri gradnji neprofitnih stanovanj ne sme priti do problemov prostorske segregacije, zato predlagamo »mešano« stanovanjsko gradnjo po vzoru dobrih praks iz skandinavskih dežel.

4.4. Za dosledno in učinkovito okoljsko politiko

Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo je slovenska okoljska politika postala del skupne evropske politike. Področje okolja je eno od bolj harmoniziranih področij, zato pravni red EU neposredno vpliva na oblikovanje ciljev in izvajanje okoljske politike. To zahteva aktiven odnos do procesov in postopkov oblikovanja skupnih zavezujočih evropskih dokumentov in s tem tudi uveljavljanje slovenskih interesov na področju okolja.

Na področju sodobnih okoljskih politik prihaja že nekaj časa do pomembnih premikov, ki jim slovenska okoljska politika ne sledi, vsaj ne v praksi. Naj najprej navedemo nekaj teh procesov, ki v določeni meri spreminjajo tudi samo naravo družbe:

- na področju ravnanja z odpadki gre za prehod od družbe, ki **odmetava** odpadke, v družbo, ki **presnavlja** odpadke in jih vrača nazaj v snovne krogoke;
- na področju voda gre za prehod od družbe, ki **pospešuje odtočne razmere**, v družbo, ki temelji na **zadrževanju in varčni rabi vode**;
- na področju energije gre za prehod iz družbe, ki temelji na **energetski odvisnosti** od ogljikovodikovih goriv, v družbo, ki temelji na **energetski varčnosti**, večji vlogi **obnovljivih virov, uporabi alternativnih goriv** in na razvoju **neogljikovih tehnologij**;
- na področju odnosa do ekosistemov gre za prehod iz družbe, ki je poudarjeno **prilagodila in poenostavila ekosisteme**, v družbo, ki temelji na sistematičnem **ohranjanju biotske raznovrstnosti**;
- na področju oblikovanja okoljske politike gre za prehod od družbe, ki se **izpostavlja okoljskim tveganjem** v družbo, ki je sposobna **upravljati z okoljskimi tveganji**.

Ocena stanja: analiza stanja na področju okolja navaja k sklepu, da se stanje okolja v zadnjih letih ni niti bistveno izboljšalo niti bistveno poslabšalo, z izjemo ravnanja z odpadki, kjer je neaktivnost pristojnega ministrstva pri ustanavljanju regionalnih centrov za ravnanje z odpadki privedla do tega, da se že zaostrejuje konflikti s predelavo in odlaganjem odpadkov, kar med drugim zvišuje cene odlaganja.

Na področju okolja imamo v zadnjih letih opraviti z inercijo delovanja MOP, brez kakršnih koli resnejših prebojev na kritičnih področjih (odpadki, vode). Problem okoljske politike v Sloveniji v zadnjih štirih letih ni toliko v vsebini in usmeritvah - te so določene že z evropskimi smernicami - temveč v pomanjkanju učinkovitosti in postopni razgradnji strokovnih kompetenc pristojnega ministrstva. Opazna je tudi odsotnost jasnega političnega vodenja. Opraviti imamo z vrsto **institucionalne krize oblikovanja, izvajanja in nadzora okoljske politike**, ki se je v mandatu 2008-2011 še bolj zaostрила in je postala prava ovira za učinkovito okoljsko politiko. Toliko bolj vztrajamo pri naši oceni, da je potrebno spremeniti institucionalno strukturo MOP, pri tem pa upoštevati naslednje:

- uskladitev celotnega področja izdajanja okoljevarstvenih soglasij (oz. OVS) in dovoljenj (oz. OVD) v neposredni povezavi z izdajanjem gradbenih dovoljenj (oz.

GD), predvsem pa uporabnih dovoljenj (oz. UD) da bi poenostavili postopke in hkrati dosegali cilje učinkovitega varovanja okolja;

- strogo ločitev med oblikovanjem politik (MOP) in izvajanjem politik (Agencija Republike Slovenije za okolje - ARSO). Naloge, ki se nanašajo na izvajanje politik, je treba prenesti na ARSO;
- preoblikovanje ARSO v agencijo z javnimi pooblastili in nalogami, saj lahko le tako tudi na tej ravni uresničujemo načelo *onesnaževalec plača*;
- nujno okrepitev (kadrovsko, finančno itd.) inšpekcijskih služb in vzpostavitev pogojev za neodvisno delovanje inšpekcijskih služb;
- resen pregled in morebitne spremembe pristojnosti na področju sektorja za ravnanje z odpadki (npr. pristojnosti za termično obdelavo odpadkov, ravnanje z odpadki itd.) s ciljem učinkovitejšega reševanja nekaterih okoljskih problemov, kot so umeščanje »spornih« okoljevarstvenih infrastrukturnih objektov v prostor (preseganje učinkov NIMBY, NIMEY ipd. ob upoštevanju direktiv EU ter mednarodnih aktov, npr. Aarhuške konvencije);
- okrepitev ekonomskih instrumentov Ekološko razvojnega sklada RS in vseh vzporednih ustanov (javnih zavodov itd.) - za doseganje učinkovite rabe energije ob hkratni koordinaciji vseh »igralcev« s tega področja;
- vzpostavitev sistemskih in konkretnih mehanizmov za doseganje ciljev trajnostnega upravljanja naravnih virov (npr. vzpostavitev zelo strogega, a preglednega sistema za prekvalifikacijo in ponovno uporabo vseh vrst predelanih odpadkov v »sekundarne surovine«, postavitev jasnih »pravil igre« za uporabo alternativnih virov energije, npr. za uporabo zajete padavinske vode kot vir pitne in »tehnološke« vode itd.)
- sistemska uskladitev reševanja konfliktov razvojnih in naravovarstvenih interesov, predvsem na območjih Nature 2000.

Navajamo nekatere ključne programske usmeritve na področju varstva okolja, pri čemer je treba upoštevati, da so določene programske usmeritve podane že na drugih mestih v tem programu:

- na področju **varstva tal** zagovarjamo, da je treba s politiko prostorskega načrtovanja zaustaviti pozidavo zemljišč, ki so strateškega pomena za kmetijstvo.

Zmanjšati je treba vnos onesnaževal v okolje, zlasti v tla. Dosledno je treba uvajati načela dobre kmetijske prakse. Sistematično moramo pristopiti k sanaciji okoljske škode v industrijskih središčih (npr. na območju Celja, Mežice, Kidričevega). Kjer je le mogoče, je treba pri tem upoštevati postopke ekoremediacije.

- Na področju **gensko spremenjenih organizmov (GSO)** je bil z našo prizadevnostjo leta 2009 sprejet **Zakon o soobstoju gensko spremenjenih rastlin z ostalimi kmetijskimi rastlinami**. Ker gre za pomembno področje bomo dosledno spremljali vsa dogajanja v zvezi z GSO in še naprej zagovarjali striktno uporabo načela previdnosti pri sproščanju GSO v okolje. Menimo, da glede na naravne danosti in strukturo slovenskega kmetijstva ni potrebe po pridelavi gensko spremenjene hrane. Podpiramo, seveda ob upoštevanju strogih varnostnih mehanizmov, znanstveno raziskovanje na tem področju.
- Na področju **ohranjanja biotske raznovrstnosti**, zlasti v zvezi s podnebnimi spremembami, se zavzemamo za ohranitev biotske raznovrstnosti vsaj na sedanji ravni. Sprejeli bomo dodatne ukrepe za zavarovanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.
- Na področju **varstva zraka** zahtevamo dosledno izvajanje predpisov o dovoljenih mejah izpustov škodljivih snovi v zrak in predvsem zagotavljanje učinkovitega nadzora. Posebno pozornost je treba posvetiti kakovosti zraka v urbanih okoljih, predvsem pa onesnaževanju s prašnimi delci. Na področju prometne politike in rabe energentov je treba sprejeti ukrepe za zmanjšanje prašnih delcev v zraku.

4.5. Za trajnostno upravljanje in gospodarjenje z vodami

V Sloveniji na ravni države nimamo politike in strategije upravljanja in gospodarjenja z vodami. Imamo sicer nacionalni program upravljanja voda, ki je kot podpoglavje sestavni del Resolucije nacionalnega programa varstva okolja, kar že samo po sebi nakazuje **podrejen status voda kot naravnega vira** v strateških usmeritvah naše države. Voda je eden od najbolj pomembnih naravnih virov, s katerimi razpolaga Slovenija, zato smo prepričani, da **trajnostno gospodarjenje in upravljanje z vodami predstavlja pomembno primerjalno in razvojno prednost** v svetu, ki se že sooča s problemom pomanjkanja pitne vode. Zato je izboljšane kakovosti površinskih in podzemnih voda

ter skrb za ohranjanje in izboljšanje vodnih bilanc prednostna naloga, ki jo posebej izpostavljam.

Za Slovenijo na splošno velja ugotovitev, da je "bogata z vodami", vendar ima to bogastvo več obrazov. Tudi v Sloveniji imamo območja, kjer prihaja do pomanjkanja vode. Pritisk na vode se stopnjuje, ker se poraba vode povečuje. Površinske in podzemne vode so izpostavljene onesnaževanju, kar reducira možnosti trajnostne rabe voda in temeljito ogroža ekosisteme.

Na področju upravljanja in gospodarjenja z vodami zaznavamo naslednje probleme, ki zahtevajo takojšnje ukrepanje in dolgoročne rešitve:

1. Pritisk na vode se stopnjuje:

- gospodarska rast zahteva večjo porabo vode navkljub ukrepom za varčno rabo;
- onesnaževanje voda se nadaljuje; če so bili doseženi določeni pozitivni ukrepi pri zmanjševanju t. im. »točkovnega« onesnaževanja, se nadaljuje predvsem razpršeno onesnaževanje podzemnih voda;
- pojavljajo se konflikti v zvezi z različnimi rabami voda: za kmetijstvo, energetiko, ribištvo, gospodarsko rabo proda ipd;
- soočamo se z nenadzorovano rabo naplavin in proda, z nenadzorovanimi posegi v vodno telo in priobrežna zemljišča.

2. Neustrezna organizacija upravljanja in gospodarjenja z vodami:

Navkljub sprejetju Zakona o vodah, ki zahteva celovito upravljanje voda, je prišlo do razpršitve pristojnosti med kmetijstvo, ribištvo in energetiko na podlagi področnih zakonov. To otežuje oblikovanje enotne politike urejanja voda.

3. Pomanjkanje vlaganj v javno vodno infrastrukturo:

Nekdanji obsežni sistem "gospodarjenja z vodami" iz časov pred letom 1990 s svojimi dobrimi in slabimi lastnostmi se je razgradil, nov sistem pa, razen na ravni zakonskih norm in institucionalne ureditve, deluje nezadostno. Zaradi večjega obsega gradenj in posegov v prostor se povečujejo tveganja za poplave in plazenje tal, poslabšuje se že dosežena poplavna varnost večjih naselij. Vodna infrastruktura (jezovi, pregrade, zadrževalniki, pragovi...) propada. Novih gradenj tako rekoč ni, z izjemo tistih, ki so povezane z gradnjo za zajezitev za potrebe hidroelektrarn.

4. Neustrezna vloga vodnega sklada:

Sredstva, ki se zbirajo v vodnem skladu, se porabljajo tudi za posege v vode, ki so nastali zaradi drugih energetske in kmetijske investicij, manj pa v javno vodno

infrastrukturo, ki naj bi vzdrževala stabilne odtočne razmere. Tako se odstopa od načela, da mora vsak vlagatelj, ki s svojo investicijo posega v vodni prostor, sam nositi stroške za odpravo posledic takšnega posega, sklad pa lahko prispeva samo, kadar je takšen poseg v vodo kompatibilen in nadgrajen z določenimi izboljšavami v vodnem režimu.

V Zares se zavzemamo za naslednje usmeritve in ukrepe na področju gospodarjenja in upravljanja voda:

1. Zavzemamo se za izdelavo **posebnega nacionalnega programa izgradnje javne vodne infrastrukture do leta 2020**, ki bo zagotovila takšne vodne bilance, da bodo omogočale nemoteno oskrbo s pitno vodo, tudi tam, kjer to danes še ni doseženo, in zadostne količine vode za drugo rabo. Izgradnja javne vodne infrastrukture (jezovi, zadrževalniki, ipd.) morajo biti načrtovani in izvedeni po načelih sonaravnega urejanja. Dejstvo je, da hidrološki monitoring odtočnih razmer opozarja, da se povprečni pretoki v večini slovenskih vodotokov zmanjšujejo, obenem pa narašča razlika med najnižjimi in najvišjimi pretoki, kar opozarja, da je treba sprejeti celovite ukrepe za ustavljanje voda in stabiliziranje pretočnih razmer. Takšni ukrepi so nujni tudi za zagotavljanje večje poplavne varnosti.
2. Na področju skrbi za kakovost in količine voda **doseči »dobro stanje voda« po Okvirni direktivi o vodah do leta 2015**. Največji onesnaževalci morajo pripraviti programe za zmanjševanje onesnaženja podzemnih in površinskih voda ter morja.
3. **Reorganizirati institucionalno ureditev upravljanja voda** v smeri celovitega upravljanja, vključno s spremenjeno vlogo vodnega sklada. Nasprotujemo prenosu upravljanja voda na pokrajine, še posebej, če bodo te majhne. Zavzemamo se za oblikovanje institutov sodelovanja deležnikov in javnosti na ureditvenih območjih posameznih porečij.
4. **Upoštevati je treba vpliv podnebnih sprememb na vodne razmere**. Ukrepi zadrževanja voda in za zagotavljanje poplavne varnosti so eni od najpomembnejših ukrepov prilagajanja na podnebne spremembe.
5. **Sprejeti je treba konkretne ukrepe za zagotavljanje biotske raznovrstnosti** v vodnem in obvodnem prostoru, saj ta pomembno prispeva h kakovosti in dobremu stanju voda.

4.6. Za trajnostno kmetijstvo in upravljanje z gozdovi ter varno hrano

Kmetijstvo in z njim povezane dejavnosti morajo ostati osrednje dejavnosti na podeželju, zato se bomo trudili za ohranitev večnamenske vloge kmetijstva in gozdarstva pri razvoju podeželja:

- ohranjanje kulturne krajine,
- varstvo okolja,
- ohranjanje rodovitnosti kmetijskih zemljišč,
- varstvo pred onesnaženjem,
- ohranjanje virov za trajnostno pridelavo hrane.

Spodbujali bomo uživanje varne in zdravju koristne hrane, pridelane na lokalno trajnostni način. Zagotovili bomo izboljšanje nadzora nad pridelavo in predelavo hrane, s povečanjem učinkovitosti (reorganizacija ustanov s področja zagotavljanja varne hrane) sistema za zagotavljanje varne hrane. Predlagamo tudi javno dostopnost podatkov o izidih analiz oziroma monitoringa (varnosti in kakovosti) živil in se zavzemamo za označevanje hranilne vrednosti na način, ki bo potrošniku bistveno olajšal zdravju koristno izbiro živil, tj. z večbarvno grafično oznako, imenovano semafor.

Podprli bomo izvajanje ukrepov za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov – dobro kmetijsko prakso ter nadgradnjo podpor ekološkemu in integriranemu kmetovanju v obsegu, ki ustreza naravnim danostim in omejitvam v Sloveniji

V okviru izvajanja že sprejete kmetijske politike do leta 2013 bomo skrbeli, da bo izvajanje ukrepov potekalo v skladu z osnovnimi cilji skupne kmetijske politike. Podprli bomo:

- reorganizacijo ustanov v kmetijstvu, gozdarstvu in prehrani, s ciljem povečanja učinkovitosti,
- pravočasna izplačila upravičencem v skladu z veljavno evropsko zakonodajo,
- ter ukinitvev obveznega članstva v KGZ.

Ob načrtovanem uvajanju sprememb skupne kmetijske politike EU, se bomo zavzemali za znižanje površin, namenjenih za proizvodnjo energetskih rastlin v prid pridelave proizvodov, namenjenih prehrani ljudi. Zagovarjali bomo bolj postopne premike sredstev (predvidene pri spremembah SKP) iz tržno-cenovne politike v razvoj podeželja.

Zagovarjali bomo strategijo, ki bo šla v smer čim večje zaščite domačega pridelovalca, predelovalca in potrošnika, razvoja celotnega podeželja, povečevanja zaposlitvenih

možnosti na podeželju (lokalne oskrbne verige), s ciljem povečanja prehranske neodvisnosti države.

Odločno bomo podprli poenostavitev pravnega reda SKP - pravni red in nadzor sta kljub vsem reformam preveč zapletena in zahtevna, potrebna je bolj preprosta zakonodaja jasna, enostavna, transparentna, stroškovno sprejemljiva, preprečiti je treba podvajanje EU in nacionalne zakonodaje. Pri pripravi nacionalne zakonodaje bomo izpostavili in zagovarjali nacionalne in lokalne značilnosti Slovenije.

Kmetijska zemljišča je treba zavarovati pred nesmotrno rabo, povečati samooskrbo Slovenije ter izvajati zemljiško politiko, ki bo zagotavljala boljšo rabo, preprečevala in odpravila zaraščanje kmetijskih zemljišč ter nenadzorovano urbanizacijo. Zato bomo oblikovali ukrepe koncentracije in zaokroževanja kmetijskih zemljišč, kar je pogoj povečevanja konkurenčnosti kmetij. To zahteva pripravo nove zakonske ureditve prometa in zakupa kmetijskih zemljišč, ki bo vzpodbujala k povečevanju posesti. Predlagali bomo spremembo zakona o skladu kmetijskih zemljišč in gozdov, kjer se bomo zavzeli za uveljavitev možnosti dolgoročnega odkupa kmetijskih zemljišč po ugodnih pogojih (dolgoročna posojila). Pri nakupu bodo imeli prednost tisti, ki ta zemljišča že obdelujejo (zakupniki) in bodo z nakupom zaokrožili svoje posesti.

Na področju čebelarstva bomo spodbujali uvajanje učnih vsebin o pomenu in vlogi čebelarstva v šolske programe. Podprli bomo subvencioniranje sredstev za zatiranje varoje na visoko strokoven in varen način. Spodbujali bomo lokalno obveščanje in izobraževanje prebivalcev o pomenu in varstvu čebel, na davčnem področju bomo podprli čebelarjem prijaznejšo zakonodajo.

Spodbudili in podprli bomo ustanavljanje in razvoj malih podjetij na podeželju – dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.

Pospešili bomo prilagajanje kmetijskih dejavnosti podnebnim spremembam, z osveščanjem in usposabljanjem kmetov in ostalega prebivalstva z naslednjimi ukrepi:

- zavarovanje pridelkov,
- spodbujanje kmetijske pridelave, prilagojene podnebnim spremembam,
- načrtovanje namakalnih sistemov na znanih sušnih odmočjih,

spodbujanje prehoda na kmetijske rastline, ki prenesejo ekstremne vremenske pojave, obveščanje ljudi o nujnosti zbiranja deževnih voda.

Predlagali bomo spremembe (izboljšanje) strategije razvoja gozdov, tako da bodo upoštevani interesi vseh (javni in potrebe lastnikov gozdov). Podprli bomo projekte za

boljšo izrabo biomase. S ciljem izboljšanja gospodarjenja z državnimi gozdovi se bomo zavzeli za poenotenje in združitev vseh javnih institucij v gozdarstvu v okviru ene državne službe.

Dejavnosti na področju nekaterih javnih strokovnih služb so v zadnjih letih, žal, ostale v ozadju. Pozablja se na njihovo pomembno vlogo pri spodbujanju razvoja panoge, zato bomo podprli ukrepe za izboljšanje njihove učinkovitosti. Raziskovalno delo, izobraževanje, razvojno-strokovne naloge na področju kmetijstva je treba ponovno oživiti in podpreti pripravo in financiranje razvojnih projektov na področju kmetijstva.

4.7. Temeljne usmeritve na področju energetike

Svetovno povpraševanje po energiji se, kljub naraščajočim cenam, povečuje. Pričakujemo, da se bo do leta 2030 povečalo za približno 60 odstotkov, s tem pa tudi emisije toplogrednih plinov. Zaradi usmeritve v trajnostni razvoj in energetska neodvisnost moramo izboljšati energetska učinkovitost glede na projekcije iz leta 2008 za 20% do leta 2020 ter v skladu z evropsko direktivo povečati delež obnovljivih virov energije v strukturi končne rabe do 25% do leta 2020.

Osnovni cilji, na katerih mora temeljiti energetska politika, so:

- **Zanesljivost in varnost oskrbe**

V Sloveniji so mnoge obstoječe elektrarne na izteku svoje življenjske dobe. To je priložnost za vlaganje v nove elektrarne na obnovljive vire energije in v plinske elektrarne, ki predstavljajo še primeren prehod iz fosilnih na brezogljicne energente. Potrebujemo: dokončanje hidroelektrarn na Spodnji Savi, verigo HE na Srednji Savi in večje vetrne elektrarne, vrsto manjših objektov na druge obnovljive vire energije, eno večjo plinsko termoelektrarno, vrsto kogeneracijskih postrojev v slovenskih tovarnah. itd.. .

Nujno in takoj potrebujemo nove daljnovidne povezave. Bistveno preveč smo odvisni od uvoza tudi pri energentih za ogrevanje (plin, kurilno olje, mazut, premog), zato bomo spodbujali pospešen prehod na "domače" obnovljive vire energije za ogrevanje. Od uvoza smo povsem odvisni tudi pri pogonskih gorivih. Zato moramo zgraditi zadostne lastne skladiščne kapacitete za hranjenje obveznih rezerv ter zagotoviti tako alternativne vire oskrbe, kot tudi alternativne poti za oskrbo s tekočimi gorivi. Spodbujali bomo uporabo biogoriv in uvajanje vozil na vodikov in električni pogon.

- **Zagotavljanje konkurenčnega okolja**

Visoke cene energije v svetu (zlasti nafte in njenih derivatov ter električne energije) bodo na daljši rok le še višje, zato je treba v največji možni meri omejiti uvozno odvisnost. Zaradi okoljskih pritiskov bodo najbolj konkurenčni tisti, ki bodo energetsko najučinkovitejši, dolgoročno pa predvsem manj odvisni od fosilnih goriv (prehod na tehnologije »brez ogljika«).

Nujna je zagotovitev ustreznih domačih zmogljivosti (predvsem na področju proizvodnje električne energije), vendar na način, ki bo zagotavljal energetsko neodvisnost in konkurenčnost in ne bo le (dodatno) spodbujal večje oziroma neracionalne rabe. Zato bomo pripravili in izvedli celovito zeleno davčno reformo, ki bo zagotavljala večjo konkurenčnost okolju prijaznejših tehnologij.

- **Okoljska sprejemljivost**

Okoljska sprejemljivost postaja bistvo energetske politike, zato je treba vse infrastrukturne posege v okolje načrtovati premišljeno.

Emisije toplogrednih plinov, ki povzročajo segrevanje ozračja, bomo omejili v največji možni meri. Naš cilji je izrazito ambiciozen: -50% emisij CO₂ do leta 2050 glede na izhodiščno leto 1986. Zato smo proti izgradnji bloka 6 v TEŠ, še posebej pa smo proti državnemu poroštvu za take fosilne projekte, ki bodo v 10 do 15 letih razglašeni za nasedle naložbe, hkrati pa jemljejo ves investicijski potencial za vlaganje v obnovljive vire energije.

S trajnostno zasnovano energetsko politiko bomo omogočili razvoj energetike, ki ne bo dodatno obremenjeval okolja. Energetsko moramo v celoti prenoviti ves slovenski stavbni fond – z boljšo izolacijo, prezračevanjem, osvetljevanjem in intenzivnim uvajanjem rabe obnovljivih virov energije. Naš dolgoročni cilj je, da vsaka stavba proizvede več energije, kot je porabi in da vso proizvede iz obnovljivih virov energije.

Nadaljevali bomo z že uvedenima subvencijskima shemama za ukrepe energetske učinkovitosti ter za proizvodnjo elektrike iz obnovljivih virov energije. Uvedli pa bomo še prispevek in hkratno subvencijsko shemo za proizvodnjo toplote iz obnovljivih virov.

Prav tako bomo morali prenoviti večji del svojega voznega parka. Sčasoma bodo imeli motorje s pogonom na naftne derivate le še v tehničnem muzeju. Učinkovita raba energije mora postati prednostna vsebina prihodnje (razvojne) energetske politike, saj blaži potrebe in odvisnost po povečani energetski rabi ter nevtralizira negativne učinke rastočih cen posameznih energentov, hkrati pa spodbuja tehnološke naložbe in raziskave v industrijskih/raziskovalnih panogah, ki se ukvarjajo s proizvodnjo in/ali raziskavami najsodobnejših tehnoloških rešitev.

Energetska politika **mora omogočati hitro prilagajanje posameznih elementov družbe na novonastale razmere**, ki jih zaznamuje predvsem naraščanje cen energentov in energije. Te na eni strani že omejujejo konkurenčno sposobnost gospodarstva, na drugi strani, v gospodinjstvih, pa izrazito vplivajo na ekonomski položaj posameznikov.

4.8. Temeljne programske usmeritve na področju prometa

Za moderno transportno politiko in trajnostni razvoj

Dolgoročna usmeritev stranke Zares na področju prometa je zagotoviti enako ali boljšo stopnjo prostorske mobilnosti, kot jo imamo danes ob upoštevanju sodobnih tehnologij prevoza in vse višjih ekoloških standardov.

Vozni park predstavlja v Sloveniji visok delež glede na druge evropske države in nas uvršča v zgornjo polovico po številu vozil na prebivalca. Na slovenskih 2 milijona prebivalcev namreč beležimo ob koncu leta 2010 kar 1.375.556 vozil. Od tega 84.107 tovornih vozil vseh vrst in 2.400 avtobusov. Osebnih vozil na naših cestah je bilo kar 1.061.646. Ko k temu prištejemo še številna tuja motorna vozila (turizem/tranzit) ter potniška vozila, je količina vozil na naših cestah skoraj že neznosna. To pa povzroča zastoje, zasedena obcestna parkirišča in težave v pretočnosti, kar obremenjuje prebivalstvo RS tako ekonomsko kot tudi ekološko in socialno.

Poleg povečanja nadzora nad obremenitvijo cest pa je potrebno razvijati prevozno infrastrukturo, terminale in podpirati logistično usmeritev udeležencev v prometu blaga. Cilj je doseči še boljšo umestitev naše države v svetovnih prometnih tokovih ob istočasnem nadzoru vplivov nad prometom in okoljem.

Naši cilji so:

- Prometna politika orodje za olajšanje življenja Slovencev na področju prometne mobilnosti.
- Spodbujati uporabo naravi prijaznih prevoznih sredstev, vključno s kolesi. Za ta namen bomo spodbujali gradnjo kolesarskih stez in uporabo koles za dnevne premike.

- Cestni prevozniki, kot nosilna veja slovenskega gospodarstva, morajo imeti možnosti biti med prvimi v Evropi in uspešneje premagovati konkurenco iz vzhoda in zahoda.
- Pripraviti projekte prenove železniške infrastrukture ter na železnice preusmeriti čim več blaga.
- Pospešiti rast Mariborskega in v okviru možnosti Portoroškega letališča z uvajanjem čim večjega števila letov, predvsem nizko cenovnih prevoznikov ter v primeru Mariborskega letališča pospešiti rast tovarnega prometa.
- Koprskemu pristanišču zagotoviti trajnostni razvoj ob upoštevanju naravovarstvenih standardov in interesov lokalne skupnosti. Ob omenjenih predpostavkah naj koprsko pristanišče postane vodilno pristanišče v regiji, na stičišču V. in X. vseevropskega koridorja, predvsem za tovore z veliko dodano vrednostjo (avtomobili, kontejnerji..). Kljub temu pa naj koprsko pristanišče, zaradi izjemne pomembnosti za RS, ostane večnamensko pristanišče,
- v skladu s politiko Evropske unije bomo vzpodbujali premik tovora iz cest na morje in železnice, kar bo privedlo do zmanjšanja izpustov CO2 ter sprostilo gnečo na naših cestah. V ta namen bomo zgradili drugi tir od Kopra do Divače ter vzpodbujali razvoj mreže intermodalnih terminalov v Sloveniji,
- Slovenskim logistom dati vse pogoje za uspešno konkurenco tujim, predvsem z vidika ureditve njihovega poslovanja z zakonodajo ter pospeševanje razvoja njihove dejavnosti.

To lahko dosežemo na več načinov, najboljša pot pa je povezovanje vseh udeležencev v prometu s ciljem doseči povečanje blagovnih tokov preko Slovenije ob istočasnem zmanjšanju obremenitve cestnih prometnic in zmanjšanjem obremenitev okolja. Cilj je seveda zahteven, ni pa nemogoč.

Cestni promet

Infrastruktura:

V Sloveniji se je večinoma zaključil projekt gradnje avtocestnega omrežja, ki je terjal velika finančna sredstva. Temu se ni dalo izogniti, preprosto smo morali izgraditi nujno potrebno avtocestno infrastrukturo sedaj in popraviti napako, ker ni bila zgrajena v šestdesetih in sedemdesetih letih. Vprašati pa se moramo zakaj toliko traja izgradnja AC omrežja in kje so razlogi za tako visoko ceno in določene pomanjkljivosti (pomakanje odstavnega pasu na pomurski AC) . V primerjalnih sosednjih državah (denimo Hrvaška) gradnja poteka bistveno hitreje in ceneje.

Kljub temu pa zagovarjamo, predvsem zaradi povečevanja dostopnosti in s tem ustvarjanja razvojnih priložnosti, izgradnjo oz. rekonstrukcijo dodatnih AC odsekov in sicer:

- tretjo razvojne osi, ki naj povezuje Koroško od meje z Avstrijo z velenjsko-celjskim bazenom do Dolenjske in meje s Hrvaško. Konkreten potek povezave je še v usklajevanju, sami pa zagovarjamo stališče, da mora biti eden od pomembnih kriterijev število prebivalcev, ki imajo neposreden priključek na povezavo, seveda ob upoštevanju poselitvenih in okoljskih kriterijev, ter zaščitite najboljše kmetijske zemlje.
- četrto razvojno os – tako imenovane »keltiko«, ki naj poveže območje tolminskega in zgornjega Posočja z osrednjo Slovenijo.
- AC povezavo od Kopra do Hrvaške meje in od Postojne do Ilirske Bistrice ter naprej do mejnega prehoda Jelšane.
- Nujnost gradnje izogibališč/izločevališč/parkirišč on obstoječih se AC v namen urejanja tranzitnega tovornega prometa. Teh je za več kot 2 milijona tranzitnih tovornjakov občutno premalo, predvsem v zimskem času.

Poleg tega je potrebno razmisliti o zamenjavi klasičnih križišč s krožnimi, kar se je v veliko evropskih državah izkazalo kot uspešno (denimo Francija).

Javni potniški promet

V Zares zagovarjamo stališče, da povečanje pretočnosti ni mogoče povečevati samo z izgradnjo nove in dodatne infrastrukture, pač pa s spremembo prometne politike v pospeševanje javnega potniškega prometa.

Država naj s stimulativnimi ukrepi vzpodbuja cenovno ugodne sisteme javnega potniškega prometa ob upoštevanju enakopravnih in konkurenčnih možnosti vseh zainteresiranih prevoznikov, ne glede na velikost in obliko.

Izpeljati je potrebno strukturno reformo javnega potniškega prometa v smislu uvedbe ustrezne organizacijske strukture, s katero bodo zagotovljene integracije cestnega in železniškega prometa s ciljem enotne vozovnice in vzpostavitve enotnega voznega reda. Izvesti je tudi potrebno povezavo celotnega notranjega prometa (mestni, regijski, medregijski) ter uvesti enotne tarife za prevoze in uvesti enotni informacijski sistem.

Uvesti je potrebno učinkovito povezavo mestnega, primestnega in medmestnega prometa s pospešitvijo frekvenc prevozov ter povezave na t.i. vstopnih točkah v mestih (povezava parkirišč za osebna vozila, železniškega prevoza ter avtobusnega prevoza). V redko naseljenih področjih naj se uvede možnost javnega prevoza z osebnimi vozili (kombi, ipd) ter možnost javnega prevoza po predhodnem pozivu potnikov.

Javni potniški promet naj bo oproščen cestnin z namenom doseganja nižjih stroškov javnega prevoza.

Tovorni promet

Tovorni promet je del slovenske tradicije, saj smo Slovenci znani "furmani" že od nekdaj. Tudi prevozna dejavnost predstavlja v Sloveniji že lep delež našega Bruto družbenega proizvoda. Težavo pa seveda tovorni promet povzroči v trenutku, ko zasede ceste in avtoceste in povzroča ekološke in druge težave.

Potrebno je omogočiti neoviran dostop tovornih vozil na vse ceste znotraj države na carinske terminale in v koprsko tovarno pristanišče. Za tovarna vozila, ki prevažajo v tranzitu preko Republike Slovenije (okrog 2 milijona vozil nad 7.5 ton nosilnosti letno), naj se dovoli prevažanje na avtocestah in hitrih cestah. V skladu s politiko Evropske politike pa je potrebno strmeti k premiku tovora iz cest na železnico in morje, kar je med drugim mogoče doseči z vpetostjo slovenskih cest, železnic in koprskega tovarnega pristanišča (vhodna točka) v t.i. pomorske avtoceste (Motorways of the sea) ter s poenostavitvijo mejnih in carinskih formalnosti, predvsem v koprskem tovarnem pristanišču (one stop shop).

Na mejnih prehodih, je potrebno zagotoviti večjo pretočnost gospodarskih vozil tako, da se način uredijo posebni vstopno/izstopni pasovi kakor tudi posebni pasovi za prazna vozila

Na cestah, ki se jih za uporabo plačuje (avtoceste, hitre ceste, idr.) naj se čim prej za tovarnjake zagotovi plačevanje brez ustavljanja po načelu "tehtanja v gibanju".

Glede na to, da je delež prevoza gospodarskih vozil v tranzitu preko Slovenije izredno velik, je potrebno zagotoviti večji delež nadzora nad tujimi prevozniki v primerjavi z domačimi. Zaradi jezikovnih ovir se namreč naša policija veliko raje loteva pregledovati slovenske tovarnjake, kar ni sprejemljiva praksa.

Sprotno spremljati prometno tehnologijo in z konkretnimi načini vzpodbujati nakupe najnovejših ekološko varnih vozil v cestnem prometu. Obenem bi morali reševanje

problema onesnaževanja s strani tranzitnega prometa čez Slovenijo izvajati tudi s prepovedjo oziroma obremenitvijo vstopa zastarelih tovornih vozil v Slovenijo z razglasitvijo ekoloških con v Sloveniji po vzoru Italije, Avstrije, Nemčije, VB,

Parkirišča ob cestah so predvsem med vikendi obremenjena s tovornjaki, ki čakajo na sprostitve vožnje. Ta problem je potrebno reševati v dveh smereh. Prvi je ta, da je potrebno na mednarodni ravni zagotoviti enovite zaustavitve vozil. To pomeni, da je potrebno dogovoriti iste časovne pasove, ko tovornjaki ne smejo voziti. Poleg tega gre razmisliti o skupni uvedbi možnosti voženj od 24,00 do 6,00 tudi med vikendi. Za tovornjake, ki pa ostanejo v Sloveniji je potrebno urediti parkirišča po evropskih standardih (varovana mesta, oskrba, idr.). Zaradi spremenljivih vremenskih razmer v zimskem času je nujna ureditev prostora za izločanje vozil, ko to postane nujnost zaradi varnosti in pretočnosti prometa.

Tranzit tovornega prometa upočasnjujejo mnoge cestninske postaje (kar povzroča poleg počasnejšega prometa še večje izpuste CO₂), ki jih je potrebno čim prej odstraniti in pospešiti pretok tovornih vozil preko Slovenije.

Železniški promet

Ugotavljamo, da je obstoječa slovenska železniška infrastruktura resnično zastarela, na kar se načeloma opozarja že vseh zadnjih dvajset let od osamosvojitve RS. Zaradi podhranjenosti vlaganja oz. investicij v razvoj infrastrukture Slovenske železnice občutno zaostajajo za razvojem ostalih evropskih železniških uprav. Očitno je, da smo v srednjeevropskem prostoru skorajda edine nacionalne železnice, ki imajo na svojih cca 1200 km prog v tekočem letu uvedenih več kakor 70 počasnih voženj. (obrazložitev počasnih voženj: zaradi dotrajanosti železniške infrastrukture na posameznih odsekih prog vlaki preko le-teh vozijo z občutno hitrostno omejitvijo – 30km/h ali celo manj). Nizozemske železnice in sploh ostale zahodnoevropske železniške uprave ne presegajo enomestnih števil pri uvedbi počasnih voženj, razen v primeru križanj obstoječih prog z gradnjo novih sodobnih hitrih železniških prog. Slovenske železnice so zaradi tega nekonkurenčne v tovornem prav tako pa v potniškem prometu v primerjavi s cestnimi prevozi. Vlaganja v investicijsko in tekoče vzdrževanje železniškega omrežja v letu 2011 niso presegla 67 mio Eur, kar je za zagotavljanje vsaj približno ekvivalentne konkurenčnosti ostalim železniškim omrežjem zahodne in srednje Evrope bistveno prenizko. Danes nas prehitevajo v razvoju železniške uprave poljske, češke, slovaške, madžarske, ukrajinske in še kakšne železnice. Ker nam zaradi gospodarske recesije sledi izjemno težko leto 2012 se je potrebno na kratkoročnem nivoju osredotočiti na

kvalitetno tekoče in investicijsko vzdrževanje železniške infrastrukture. V proračunu za leti 2012 in 2013 je nujno potrebno zagotoviti sredstva za vzdrževanje železniške infrastrukture najmanj v obsegu iz leta 2011 kateri je potrebno, zaradi zmeraj pogostejših izrednih dogodkov na tirih, v segmentu vzdrževanja posvetiti največjo pozornost.

Glede gradnje drugega tira proge Divača-Koper ugotavljamo, da se postopki za začetek gradnje po nepotrebnem podaljšujejo. V nacionalnem interesu Slovenije je, da se drugi tir proge Divača-Koper izgradi. S tem se bodo pričela črpati tudi EU sredstva, kajti skrajni rok za njihovo porabo je leto 2013. Pričetek gradnje drugega tira Divača-Koper bo pozitivno vplival tudi na ponoven zagon gospodarstva in gradbene panoge v Sloveniji. Interes sosednjih dveh držav, Avstrije in Italije je prav gotovo v zavlačevanju gradnje drugega tira, saj je Italija že uspešno zaključila z izgradnjo nove hitre proge Trst-Udine-Beljak, Avstrijci pa so v preteklih dveh letih v Beljaku razvili in izgradili novo železniško tovorno ranžirno postajo ter posodobili delavnice za vzdrževanje več-sistemskih električnih lokomotiv.

Glede na dejstvo, da so bile Slovenske železnice s 1. marcem letošnjega leta zakonsko preoblikovane v Holding, v skladu s smernicami EU (ločitev prevoza tovora od potniškega prometa in infrastrukture), ter 1. septembrom 2011 pravno-formalno registrirane kot Holding, je stališče stranke Zares, da mora biti dolgoročna razvojna strategija Holdinga Slovenskih železnic v iskanju strateškega partnerstva za družbo Tovorni promet. Le na tak način bo mogoče postopoma sanirati izgubo v tovornem prometu in dati nove razvoj.

Dolgoročna razvojna strategija družb Infrastruktura in Potniški promet pa je neločljivo vezana na strategijo razvoja prometne politike Ministrstva za promet, ki, po našem mnenju, ponovno zapostavlja železniški razvoj z zmanjševanjem finančnih sredstev za investicije in vzdrževanje v proračunu prihodnjih dveh let. Ministrstvo za promet je sicer v preteklih treh letih intenzivno izvajalo vse aktivnosti za reorganizacijo Slovenskih železnic, ki je potekala bolj v usklajevanju le-te s socialnimi partnerji in ne toliko v smeri dejanskega prilagajanja smernicam EU, kar pa ne more biti razlog, da se dolgoročna strategija EU o pospešenem razvoji celovitega evropskega železniškega omrežja, trajnostnega razvoja in okoljsko-vzdržnega energetskega momenta ne upošteva tako, kot bi bilo potrebno tudi in predvsem na področju železniških, tako tovornih kakor potniških prevozov ter zagotavljanja vzdrževanja varne železniške infrastrukture v Sloveniji. Pod pojmom »varna železniška infrastruktura« gre razumeti tudi posodabljanje nivojskih prehodov, ki morajo biti opremljeni z avtomatskimi zapornicami. Žal na tem področju v zadnjih desetih letih ni bilo zadosti investicij v signalno opremo, kar ima za posledico veliko število cestno/železniških križanj, ki niso sodobno opremljena.

Potrebno je nadaljevati z načrtovanim vključevanjem potniškega in tovornega prometa RS v povezave z EU. Preko petega koridorja Barcelona – Kijev je potrebno pospešiti projekte modernizacije železniških povezav, kar še posebej vključuje Slovenske železnice, saj postajajo moteč element prevozov zaradi dotrajanosti prog. Modernizacija železniškega omrežja je nujno potrebna tudi zaradi vpetosti Slovenije v vse-evropsko transportno omrežje TEN-T. (V. in X. koridor), ter povezane izgradnje vseevropskega koridorja Lyon- Trst – Divača- Koper- Ljubljana-Budimpešta–Kijev. Slovenski del trase že predstavlja ozko grlo trase, projekte pa, ki bi bili kvalitetno pripravljene, da bi lahko z njimi črpali evropska razvojna investicijska sredstva, kar ne zagledajo belega dne.

Menimo, da je izjemno pomembna tudi povezava železniškega tovornega prometa s cestnim tovornim prometom. V strategiji razvoja prometne politike RS moramo planirati multimodalni ranžirni center na lokaciji Divača-Sežana. Strategija razvoja prometne politike je tak center predvidevala že pred desetimi leti, a se od načelnih stališč ni nič premaknilo.

Obstoječe proge je treba posodobiti s signalizacijo in elektronskimi komunikacijam ter elektrificirati celotno železniško omrežje. Takoj je treba z zapornicami zavarovati vse obstoječe železniške prehode.

Pomorski promet

Na tem področju zagovarjamo usmeritve o Sloveniji kot pomorski državi, ki so med drugim zajete v Resoluciji o pomorski usmeritvi Republike Slovenije. . Z vidika pomorskega prometa in v kontekstu globalizacije igra koprsko tovorno pristanišče izjemno pomembno vlogo. To predstavlja naše okno v svet ter potrjuje pomorski značaj in pomorsko tradicijo Republike Slovenije. Koprsko tovorno pristanišče mora tako postati vodilno tovorno in potniško pristanišče v Severnem Jadranu ter glavna vhodna in izhodna pomorska točka za države Srednje Evrope, ki same nimajo dostopa do morja.

Pri tem pa se zavedamo, da je razvoj koprške luke omejen tako na kopnem kot tudi na morskem delu.

Zagovarjamo:

- postopen prehod od razsutih tovorov (premog, ruda) na ekološko neoporečne in tovore z veliko dodano vrednostjo (avtomobili, zabojniki...)
- zaradi izjemno povečanega pretovora zabojnikov ter konkurence preostalih pristanišč v Severnem Jadranu (Reka, Trst, Benetke..) je za komercialno preživetje koprskega pristanišča nujna izgradnja tretjega pomola. Ta mora biti izgrajen na način, da bo v čim manjši meri spremenjeno obstoječe naravno ravnovesje ter ne sme predstavljati okoljskega tveganja za okoliško prebivalstvo,
- koprsko pristanišče mora strmeti k cilju postati »zeleno pristanišče«, kjer ne bo nevarni izpustov in kjer se eventualni odpadki predelajo v alternativne »zelene« oblike energije. To naj velja tudi za lokalna pristanišča in marine.
- Vzpodbujali bomo izgradnjo in razvoj novega potniškega terminala v Kopru z namenom pospešiti pomorski potniški promet iz Kopra za destinacije v Severnem Jadranu in Sredozemlju; ter z namenom uveljavitve Kopra kot obvezne postaje za »potniške ladje« (cruise vessels) na križarjenju v Jadranskem morju, kar bo pospešilo razvoj turizma v Sloveniji ter omogočilo nastanek novih kvalitetnih delovnih mest. Slovensko obalo je treba dodatno razviti tudi kot privlačno turistično destinacijo za velike turistične ladje.
- Zagovarjamo uvedbo rednega potniškega ladijskega prometa med mesti na slovenski obali in med jadranskimi mesti nasploh (RS naj v okviru možnosti, npr. davčne olajšave , takšen prevoz podpira..)
- Podpirali bomo slovenske ladjarje ter se trudili omogočiti pogoje, v skladu z veljavno evropsko in slovensko zakonodajo, da bodo slovenske ladje registrirane v slovenski vpisnik ladij.
- Podpirali bomo kadrovske in organizacijske utrditev Uprave za pomorstvo, da bo lahko kos povečanim nalogam in da bo lahko prispevala k prepoznavnosti Slovenije kot sredozemske pomorske države.
- Zavzemamo se za omejitev liberalizacije in komercializacije luške pilotaže na račun varnosti. Podobni primeri iz tujine nam kažejo, da je sprostitev opravljanja storitev luške pilotaže znižala varnost v pristaniščih in povišala število pomorskih nesreč.

Letalski promet

Na področju letalstva zagovarjamo posodobitev Letališča Jože Pučnik na Brniku in hkratno usposobitev drugih letališč, predvsem mariborskega in letališča v Portorožu, . Pri teh projektih je treba spodbujati javno-zasebno partnerstvo. Podpirali bomo prihode tako imenovanih nizko cenovnih letalskih prevoznikov. Ugodni učinki povečevanja letalskih prevozov preko letališč v Mariboru in Portorožu bodo kmalu vidni v regiji, saj bo posledično dobilo dodaten zagon lokalno gospodarstvo in turizem.

Na letališču v Mariboru in Ljubljani je potrebno vzpodbujati nastajanje zračnih tovornih logističnih centrov (t.i. HAAB).

Logistika in sodobni prometni trendi

Logistični operaterji so novi usmerjevalci blagovnih tokov. Njihova funkcija je prerasla vlogo klasičnih špediterjev. Zato postajajo vse pomembnejši dejavniki nacionalnih gospodarstev.

Naš cilj mora biti zagotoviti tem pravnim subjektom zadostne stimulacije in olajšave ter zanje urediti ustrezne pravne temelje poslovanja.

Prometno ekološki vidiki

Dandanes je največja dobrina živeti v zdravem in čistem okolju. Ker prevoz prispeva velik delež onesnaževanja okolja, moramo na tem področju veliko postoriti. Promet ter prometno infrastrukturo je treba prilagoditi novim zahtevam, pri čemer moramo uporabljati čim bolj ekološka prevozna sredstva. Pri uvajanju takih prevoznih sredstev je potreben moderen in inovativen pristop. V nekaterih pogledih so tudi futuristične poglede in projekti, kateri bodo prinašali rezultate na daljši rok, kakor finančni in ekološki napredek. Ker so največji onesnaževalci ozračja avtomobili in kamioni je potrebno prav na tej vrsti prevoza največ spremeniti.

Danes težimo k prenosu tovora iz cestnega na železniški promet in zmanjševanje uporabo osebnih avtomobilov:

- Preusmeritev tovora na železnice in morje
- Javni prevozi morajo biti prijaznejši do potnikov oz. uporabnikov. Torej: lažja dostopnost, večja frekvenčnost in večje udobje potnikov. Poleg tega pa moremo posodobiti in po možnosti elektrificirati vozila in proge ali v prihodnosti preiti na vodikov pogon.

Pospeševati in predvsem v mestih ustvarjati ugodne pogoje za kolesarjenje. Ločiti kolesarski promet od motornega prometa, zagotavljati varne hrambe koles in omogočati izposajo koles.

- Vzpodbujati moramo uporabo električnih osebnih prevoznih sredstev. Na tak način, da bi zagotovili dostop do vseh mestnih center in zagotoviti brezplačni parkirni prostor, kateri bi bili opremljeni z tarif-postajo (da bi proti plačilu lahko

napolnil akumulatorje vozila). Ta vrst spodbude bi prišla še posebej v poštev v Ljubljani in večji mestih.

- Izgradnja garažnih hiš na obrobju mest (oddaljena najmanj 2km od vpadnic, da ne povzročamo zastoje na glavni cesti), katera bi bila povezana z sodobnim javnimi prevozom. V garažah pa bi lahko menjali osebni avto za ekološko prevozno sredstvo, kot je manjši električni avto, elektro motor ali kolo.
- Spodbujati tudi taxi službe na električni pogon ali na vodikovo izgorevanje.
- Menjava obstoječih semaforjev in cestna razsvetljava z led diodami in obvezno uvedbo diod, ki bi prihranile tudi do 70% električne energije.

5. Za odgovorno javno politiko in upravljanje države

Učinkovit družben sistem zahteva pravno infrastrukturo, ki ljudem in pravnim subjektom pušča svobodo in zagotavlja, da je poseganje države v njihovo sfero pregledno, učinkovito in ustrezno omejeno.

Ustvariti je treba take institucionalne okvire na področju javne uprave, pravosodja in človekovih pravic, posledica katerih bodo učinkovita in odprta vlada, okrepljena civilna družba, politiki pa bodo odzivni in samoomejevalni. Zaradi nizke ravni politične kulture in nezavedanja o nujnosti samoomejevanja vsakokratne oblasti, je stopnjo demokratičnega primanjkljaja v Sloveniji moč zmanjšati le z ustrezno regulacijo oblastnih ravnanj.

Oblikovanje politik in njihovo izvajanje mora temeljiti na trajni interakciji in sodelovanju z javnostjo, zato je treba načine sodelovanja institucionalizirati.

Zavzemamo se za nadaljnjo vzpostavljanje aktivnega in poglobljenega dialoga med politiko in državljani ter za vzpostavitev takega koncepta družbe in države, ki bo spodbujal in omogočal aktivno državljanstvo, to je aktivnega državljana, ki bo imel možnost sodelovati pri odločanju, o tem kakšna pravila bodo vladala na trgu in nasploh v državi.

Izkoristiti je treba socialni kapital v procesih oblikovanja politik, ker brez aktivne zainteresirane javnosti pomembni potenciali v družbi ostanejo neizkoriščeni. Zato je nujna nadaljnje vzpostavljanje sistemskih pogojev za sodelovanje civilne družbe, kar bo prispevalo h krepitvi družbene kohezivnosti in vključenosti.

Spodbuditi je treba samoorganizacijo družbe z večjo finančno podporo države organizaciji učinkovitih načinov in oblik izvrševanja politik v zasebni – civilni sferi.

Doseči moramo čim širše soglasje o družbeni potrebnosti posameznega posega države. Nujno je treba zagotoviti, da bodo predpisi jasni, določni in usklajeni, nadzor nad izvrševanjem in spoštovanjem predpisov pa bolj učinkovit.

Da bi dosegli te cilje, je treba doseči dialog, sodelovanje in partnerstvo z različnimi partnerji in družbenimi skupinami (socialni partnerji, podjetniške skupine, lokalna

združenja, interesna združenja, nevladne organizacije in strokovnjaki) v procesih odločanja na državni in na lokalni ravni upravljanja.

V kolikor se bo Resolucija o normativni dejavnosti, ki je bila sprejeta na pobudo Zaresa, izkazala kot nezadostna, se v Zares zavzemamo za sprejetje zakona o sodelovanju javnosti pri pripravi predpisov in njegovo polno uresničitev v praksi. Vsak zakonski predpis mora namreč biti v javni razpravi oziroma dostopen javnosti za pripombe. Pripombe mora tisti, ki zakon pripravlja, obvezno obravnavati in nanje tudi obvezno utemeljeno odgovoriti.

Cilj zgornjih usmeritev in ukrepov je spodbujanje aktivnega državljanstva, ki je možno le, če imajo državljanke in državljanji aktivno možnost sovpilvanja na urejanje javnih zadev.

Na področju javne uprave je možno racionalno upravljanje le s profesionalnim in nepristranskim uradništvom. Profesionalni uradniški menedžment je mogoč le v razmerah, ko so visoki državni uradniki zaščiteni pred političnimi menjavami, njihovo varovalo pa je lahko samo zakonito ter politično nevtralno delovanje.

Za učinkovito in kakovostno upravljanje na področju javne uprave je potrebno izboljšati organizacijsko kulturo. Ta mora bolj temeljiti na ciljni usmerjenosti in merjenju rezultatov dela. Na ravni srednjega managementa je treba zaposliti več kadrov (vsaj eno tretjino) iz gospodarstva in tudi na ta način uvesti potrebne spremembe v načinu dela.

Volilni sistem

Ustava Republike Slovenije v prvotnem besedilu ni določala volilnega sistema, 80. člen ustave je urejal samo sestavo državnega zbora, način glasovanja na volitvah poslancev državnega zbora in volitve poslancev italijanske in madžarske narodne skupnosti. Z Ustavnim zakonom o dopolnitvi 80. člena ustave, ki ga je sprejel državni zbor leta 2000, je bil 80. členu dodan nov, peti odstavek, ki predpisuje: »(5) Poslanci, razen poslancev narodne skupnosti, se volijo po načelu sorazmernega predstavništva ob štiriodstotnem volilnem pragu za vstop v državni zbor, pri čemer imajo volivci odločilen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom.« V izvedbenem delu je ustavni zakon določil, da se volitve v državni zbor v letu 2000 ter **do uveljavitve sprememb zakona, ki ureja volitve v državni zbor**, izvajajo po zakonu o volitvah v državni zbor z nekaterimi spremembami.

Dopolnitvi 80. člena ustave bi morala slediti sprememba zakona o volitvah v državni zbor. Navedena rešitev v izvedbenem delu ustavnega zakona je samo začasna (po izrecni določbi ustavnega zakona samo za volitve poslancev v državni zbor v letu 2000 ter do uveljavitve sprememb volilnega zakona). Kljub navedenemu pa državni zbor še vedno ni dosledno uresničil prenosa pravne ureditve iz izvedbenega dela ustavnega zakona v zakon o volitvah v državni zbor, kar pomeni, da *še vedno ne omogoča, da bi volivci imeli odločilen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom.*

Tisto, kar bi volivcem omogočilo odločilen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom, je odprava volilnih okrajev in uvedba volilnega modela, kjer **imajo volivci s preferenčnim glasom odločilen vpliv, kdo bo izvoljen v parlament.** Se pravi, da bi volivec na volišču lahko izbral med vsemi kandidati posameznih list, izvoljeni pa bi bili tisti, ki bi si nabrali največ prednostnih glasov v vsej volilni enoti. Upoštevali bi se vsi preferenčni glasovi, pri tem pa bi lahko volivec dal preferenčni glas samo enemu kandidatu z liste. V tem primeru bi bili prednostno izvoljeni kandidati, ki bi dobili preferenčne glasove, in sicer po zaporedju največjega števila preferenčnih glasov.

Potrebne so **spremembe in dopolnitve Zakona o političnih strankah** in zakona o volilni in referendumski kampanji v delih o financiranju strank in kampanj s ciljem zagotoviti res transparentno financiranje (prepoved financiranja s strani pravnih oseb), ki bo vključevalo tudi učinkovit nadzor (pooblastila nadzornim organom!) in – v primeru kršitev – uveljavitev resnih sankcij (kazni za prekrške, vračanje nezakonito pridobljenih sredstev, izključitev iz proračunskega financiranja idr.).

Mednarodna zaščita (azil)

Stranka Zares se bo zavzemala za nadaljnje vzpostavljanje skupnega evropskega azilnega sistema in za napredek, ki je zlasti povezan z vprašanji dostopa do postopkov priseljevanja v primeru begunskih situacij, brezplačno pravno pomočjo prosilcem za azil, uporabo klavzule o izključitvi ter vprašanjem sorazmernosti v primerih, ko je potrebna določena omejitev svobode gibanja in pravice do iskanja azila zaradi varnostnih vprašanj. Pozornost bo posvečena tudi temu, kako na področjih migracij in mednarodne zaščite sicer legitimen boj proti terorizmu uporabljati tako, da ne bi škodoval človekovim pravicam.

Mednarodne migracije

Za krepitev človeških virov Slovenije in rast ter konkurenčnost slovenskega gospodarstva bomo v luči staranja prebivalstva in pomanjkanja delovno aktivnega prebivalstva vodili prožno in učinkovito politiko, ki bo blažila učinke zmanjševanja delovno sposobnega in delovno aktivnega prebivalstva in zmanjševala kratkoročna neskladja na trgu dela.

Prizadevali si bomo za cilje in identificirane smernice, ki jih postavlja Strategija ekonomskih migracij za obdobje 2010-2020 in ukrepe, ki jih predvideva njen akcijski načrt in temeljijo na načelu enake obravnave in zagotavljanja socialno-ekonomskih pravic delavcev iz tretjih držav na področju dela in zaposlovanja.

Vodili bomo politiko, ki bo ustvarjala ugodne pogoje za kakovost življenja priseljenih, spodbujala družbeno kohezijo in omogočala priseljencem enakopravno in odgovorno vključevanje v gospodarsko, družbeno in kulturno življenje ter svobodo do izražanja kulturne identitete v skladu z duhom Ustave Republike Slovenije in aktivnim preprečevanjem diskriminacije, ksenofobije in rasizma.

Zato bo na tem področju potrebno pripraviti strategijo, ki bi celostno vključila vsa področja integracije, ki bi morala zajemati pravne in ostale ukrepe za pravno varnost tujih državljanov: varnost bivanja, zaščito družine, nediskriminatorni dostop do institucij, javnih in zasebnih dobrin ter storitev, politike integracije na trgu dela, socialno-kulturne razsežnosti integracije, participacijo v demokratičnem procesu, pa tudi institucionalno infrastrukturo.

Za spoštovanje različnosti in možnosti socialnega vključevanja Romov

Romska skupnost v Republiki Sloveniji je posebna etnična skupnost. Po podatkih popisa prebivalstva iz leta 2002 je število Romov v Sloveniji 3246, med katerimi je največji delež (40,3%) otrok.

Pravna podlaga za urejanje položaja romske skupnosti v Republiki Sloveniji je 65. člen ustave, ki določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon. Določba 65. člena vsebuje pooblastilo zakonodajalcu, da romski skupnosti, ki živi v Sloveniji, kot posebni etnični skupnosti z zakonom zagotovi poleg splošnih pravic, ki jih ima vsakdo, še posebne pravice. Gre za zagotovitev posebnega (dodatnega) varstva, ki je v pravni teoriji znano kot t. im. "pozitivna diskriminacija" ali pozitivno varstvo.

Status in pravice romske skupnosti v Sloveniji natančno in konkretno določajo že področni zakoni, področja, na katerih naj bi imeli pripadniki romske skupnosti pravice pa so dodatno opredeljena v zakonu o romski skupnosti v Sloveniji, kar še ne pomeni, da sprejeti zakon izboljšuje položaj marginalizirane skupine.

Za ustrezno ureditev položaja romske skupnosti in njihovo uspešno integracijo v družbo je v prihodnjem obdobju potrebno predvsem spodbujati čim večjo vključenost otrok v izobraževanje. Neučinkovito in neustrezno urejeno področje izobraževanja otrok posledično zmanjšuje prihodnje zaposlitvene možnosti za posamezne otroke. S tem se ohranja stanje neintegracije in marginalizacije romskih skupnosti.

Zato je treba:

- Z namenom premagovanja jezikovnih in drugih ovir povečati dostop do predšolske vzgoje.
- Uvesti romski jezik na šolah s pomembnim deležem romskih učencev kot izbirni predmet tako za romske kot tudi za neromske učence;
- Vključiti romsko kulturo, zgodovino in običaje v učne načrte.
- Sistemsko vključiti zaposlovanje romskih pomočnikov v vseh šolah in vrtcih z romskimi otroki.
- Zagotoviti materialno podporo za učbenike, hrano in transport za romske otroke iz najrevnejših družin.

- Spodbujati sodelovanje pripadnikov romske skupnosti in nevladnih organizacij pri razvoju in vključevanju Romov v izobraževanje.
- Ukinitev "fleksibilne diferenciacije" oziroma ločenih vrtcev, šol, razredov in prilagojenih programov.

5.1 Varnost in svoboščine

Politika, ki si prizadeva za aktivno (so)delovanje državljanov in njihovo udeležbo ter prispevek v procesih političnega odločanja, mora braniti tudi posameznikov prostor avtonomije in svobode pred pretiranimi nadzorovalskimi pretenzijami države.

V stranki Zares smo zavezani ustanovni programski izjavi, v kateri smo zapisali, da v današnjem času svoboda ne more biti več omejena samo s svobodo drugega, ampak tudi s spoznanjem, da je **omejitveni dejavnik »prostega« ravnanja naravni kontekst človeka**. Zato pomemben kriterij našega političnega delovanja niso samo razmere, v katerih ljudje uveljavljajo svojo svobodo, pač pa tudi omejitve, ki si jih morajo postaviti sami, da bi lahko zagotovili trajen in vzdržan razvoj tudi za prihodnje generacije.

Pojem »družba tveganj« danes zaveza eno od osrednjih mest v socioloških raziskavah in naj bi tako rekoč zaznamovala novo obdobje družbenega in sploh civilizacijskega razvoja, ko so ljudje precej nemočni pred hotenimi in nehotenimi posledicami produktov in tehnologij, ki so jih sami ustvarili. Družba tveganj pa se vsebinsko močno navezuje tudi na problematiko tveganj in varnosti v urbanih okoljih, predvsem v tistih, ki so že izkusile preizkušnjo terorizma ali pa širše družbene anomalije. Ljudje se ograjujejo v svoje stanovanjske skupnosti, zato slabi pomen javnih prostorov, ki so bili nekoč najbolj pomembna lastnost urbaniziranega sveta. V razpravah o mestih jezik varnosti, zaščite, celo militaristična retorika zamenjuje tradicionalni jezik urbanizma in skupnosti. Zakaj so nove oblike tveganj tako nevarne? Zato, ker občutek tveganja povzroča strah in negotovost. Strah in negotovost pa zmanjšujeta svobodo. Obstaja težnja, da se ljudje prostovoljno odpovedujejo svobodi, da bi zmanjšali tveganja, pristajajo na nadzorovanje, da bi bili bolj varni. In kar je še huje, pod pretvezo, da povečujemo varnost in zmanjšujemo tveganja, države opravičujejo poseg v zasebnost kar vnaprej in »na zalogo«, če bi se kaj zgodilo. In tu se nam zastavlja temeljno vprašanje: kaj nam bo varnost, če bomo zato izgubili svobodo? Ni nam treba pristati na trgovino med varnostjo in svobodo, saj je naše tveganje največje, če se odpovemo svobodi in pristanemo, da nas kamere, elektronske sledi, povezane baze podatkov spremljajo vsepovsod.

Zato se v Zares zavzemamo za **varovanje pravice do zasebnosti**. Tehnično nadzorovanje javnih prostorov je vedno bolj realnost tudi v Sloveniji. Izhajajoč iz temeljne opredelitve, da je varovanje zasebnosti posameznika vrednota, ki ji sledimo tudi v Zares, **podpiramo** uporabo nadzornih kamer tam, kjer gre za zaščito kulturnih objektov, ki so mnogokrat izpostavljeni vandalizmu, **podpiramo** uporabo nadzornih kamer, ki bi s svojo informativno vlogo prispevale k pretočnosti prometa, hkrati pa ne bi posegale v zasebnost udeležencev v prometu, **ne podpiramo** pa uporabo nadzornih kamer v smislu, kot so uporabljene v Londonu in globoko (čeprav v skladu z zakonom) posegajo v zasebnost. Zato je treba politiko in zakonodajo na tem področju okrepiti in postaviti še strožje omejitve za uporabo nadzorstvenih kamer, hkrati pa je treba okrepiti dejavnost informacijskega pooblaščenca, ko ta deluje v skladu z določili Zakona o varstvu osebnih podatkov.

Bistvo vsake svobode je **delovanje pravne države**. Zato se v Zares zavzemamo za takojšnje spoštovanje vseh odločb ustavnega sodišča, s posebnim poudarkom na sodbah, ki obravnavajo človekove pravice in svoščine.

Bistvo vsake dobre policijske dejavnosti je **vidnost in dostopnost policistov in policistk**. Policisti morajo biti natančno seznanjeni s problemi skupnosti in biti s svojim delom vpeti v lokalno okolje. Za dobro policijsko delo pa je značilno poznavanje prebivalcev in odzivanje policistov na njihove želje, vprašanja in druge potrebe. Pri prebivalcih takšen način zagotavlja večji občutek varnosti, pri policistih pa občutek odgovornosti za reševanje varnostnih težav prebivalcev. V vsakem urbanem okolju mora biti policija vidna in dostopna prebivalcem, njena vidnost pa mora biti tudi predvidljiva – ljudje vedo, da lahko na določenem območju v določenem času srečajo policista.

Zagovarjamo model ustanovitve finančne policije kot integracije znanj in veščin, ki so sedaj parcializirane v različnih državnih inštitucijah, ali pa nadgradnjo Nacionalnega preiskovalnega urada z dodatnimi pooblastili in funkcijami. Temeljne naloge finančne policije so namreč preiskovanje težjih kaznivih dejanj s področja finančnega poslovanja, kamor spadajo kazniva dejanja kot ustvarjanje monopolnega položaja, lažni stečaj, oškodovanje upnikov, poslovna goljufija, in podobno. Pomembna naloga finančne policije je tudi izvajanje nadzora določil o financiranju političnih strank.

Policijsko delo je kompleksno in zahteva mnogotera znanja in veščine, način izobraževanja in usposabljanja mora zagotoviti visoke zahteve po kompetentnih policistih in policistkah. Zato je potrebno tako izobraževanje in usposabljanje policistov prilagoditi tem zahtevam; osnovno policijsko izobraževanje mora temeljiti na pridobitvi vsaj **višješolske izobrazbe**; velika večina policistov za izvajanje osnovnega policijskega

dela potrebuje višješolsko izobrazbo, ki jo pridobi na Policijski akademiji, to izobraževanje pa mora odsevati potrebe sodobne družbe, in mora biti sodobno oblikovano. V Zares podpiramo nadaljne izobraževanje policije na visokošolski ravni, ki pa mora biti izvedeno v okviru verificiranih visokpošolskih programov, ki se izvajajo znotraj univerzitetnega okolja. S tem bi policijske strokovnjake izobraževali v okolju, ki v najboljši meri odseva okolje, kjer bodo tudi opravljali svoje delo. Z večanjem izobrazbene strukture se zagotavljajo tudi pogoji za večjo profesionalizacijo policije, ta pa je glavni branik operativne avtonomnosti policije. **Depolitizacija policije je mogoča le ob visoki stopnji profesionalizacije policije.**

Policija mora razviti jasne načine **odgovornosti**; bistvo odgovornosti temelji na procesih odgovornosti policije do lokalnega prebivalstva (skupnosti), do neodvisnih nadzorstvenih institucij ter do vlade. Na lokalni ravni morajo komandirji policijskih postaj vsaj štirikrat letno občinske svete in župane **seznanjati z delom** njihove policijske organizacije na njihovem območju, isto velja za pokrajinske policijske uprave v relaciji do pokrajinskih svetov. Za uspešno in učinkovito delovanje policije je potreben tudi **učinkovit nadzor** nad delom policije; ta mora temeljiti na sodnem nadzoru, parlamentarnem nadzoru, nadzoru varuha človekovih pravic ter nadzoru nevladnih organizacij.

Vendar je za vzpostavitev odgovornosti policije, kot tudi ostalih subjektov, ki imajo policijska pooblastila, potrebna tudi posebna, od vlade neodvisna, nadzorstveno – usmerjevalna institucija. Gre za **pooblaščenca za nadzor izvajanja policijskih pooblastil**, katerega naloge in pravice morajo biti zakonsko določene. Pooblaščenec ima pravico do neposrednega nadzora nad vsemi postopki s policijskimi pooblastili, ki jih izvajajo različne inštitucije in druge pravne osebe, in ima v posebnih primerih pravico zahtevati tudi posamezna preiskovalna dejanja pri preprečevanju deviantnosti pri izvajanju policijskih pooblastil.

Obveščevalno-varnostna dejavnost sodi med specifične, vendar temeljne funkcije države kot politične tvorbe, kateri se tudi sodobne politične elite, ki vodijo državo, ne morejo odpovedati. Bistvo učinkovitega organiziranja tovrstnih služb pa tiči v tem, da si jih vsakokratne vladne elite ne (z)morejo podrediti do te mere, da bi jih lahko (zlo)rabili za lastne politične interese. V prihodnje bi bilo potrebno doseči, da se zagotovi visoka profesionalnost zaposlenih v omenjenih službah, kar pomeni, da razen predstojnikov služb (pa še tu verjetno le direktorja SOVE), ostalih vodilnih ne bi smeli nastavljeni, v kolikor ni za njimi ustreznost karierna pot. Čeprav naj bi bilo tako že do sedaj, je to stvar predvsem politične kulture vladajoče politične elite, da v takšno načelo verjame in vanj ne posega. Po drugi strani bi bilo potrebno natančneje normativno-pravno regulirati delovanje Obveščevalno-varnostne službe MORS, saj ta sedaj deluje na osnovi (nekaj členov) Zakona o obrambi in hkrati analogno uporablja tudi Zakon o SOVI in Zakon o

kazenskem postopku. Takšna ureditev zamegljuje dejstvo, da so v tej službi združena vsa pooblastila obeh ostalih obveščevalno-varnostnih služb, tudi tista, ki omogočajo najhujše posege v temeljne človekove pravice in svoboščine. Najmanj kar bi bilo zato potrebno (in higienično) storiti je, da bi ali sprejeli poseben Zakon o OVS MORS, ali pa oblikovali **integralni zakon o obveščevalno-varnosti dejavnosti**, ki bi reguliral dejavnost vseh obveščevalno-varnostnih služb v državi.

Izhodišča, iz katerih bi pri upravljanju **obrambne politike** v Sloveniji morali izhajati, so ločitev področja obrambe (področje MORS) ter zaščite in reševanja (lahko kot vladna agencija) ter vzporedno definirati **sistem celovitega kriznega upravljanja / odzivanja** v državi. V okviru slovenske vojske bi bilo potrebno **racionalno določiti optimalno število pripadnikov stalne sestave v SV** in pogodbene rezerve. Pri slednjih je treba natančno doreči koncept njihovega vključevanja v aktivnosti slovenske vojske (metoda 6 mesecev usposabljanja + 6 mesecev služenja, na primer v mednarodnih misijah), s hkratno izdelavo sodelovanja in medresorske povezanosti SV ter ministrstev, zadolženih za gospodarstvo in delo, družino in socialne zadeve. V okvir sprememb na obrambnem področju uvrščamo **vzpostavitev enovitega obrambnega štaba** kot način povezovanja funkcij generalštaba SV in MORS, s čemer bi dosegli tudi vzpostavitev sistema, ki temelji na vzajemni kontroli vojaške in civilne obrabne strukture. **Obrambni proračun** je treba za obdobje delovanja vlade (štiri leta) **nominalno zamrzniti** na stopnji proračunskih izdatkov v letu 2008 in s tem zmanjšati stroške za delovanje MORS in SV, hkrati pa je treba porabo obrambnega proračuna vsakoletno programsko vezati na razvoj civilnega raziskovalnega področja.

Zares se zavzema za **ponovno proučitev vseh pooblastil občinskih redarjev**. Ker gre za lokalno a hkrati javno funkcijo izvajanja varnostnih storitev, bi morala biti odgovornost za načrtovanje, izvajanje in nadzor izobraževanja in usposabljanja občinskih redarstev porazdeljena na koordinacijo med ministrstvom za javno upravo, ministrom, pristojnim za lokalno samoupravo in notranjim ministrstvom. Temeljna sprememba, ki jo je treba na področju delovanja občinskih redarstev izvesti, je **odvzem represivnih pooblastil občinskim redarjem**, ki redarje vsebinsko približujejo delu policistov. Zakonodajo, ki opredeljuje pooblastila občinskih redarjev, je treba spremeniti tako, da bodo pooblastila redarjev vsebinsko podobna pooblastilom varnostnikov na področju zasebnega varovanja in detektivom, ne pa policistom.

V Zares poudarjamo pomen delovanja **neodvisne protikorupcijske komisije**, ki mora ohranjati položaj in vlogo centralnega in samostojnega državnega organa, ki bo uresničeval protikorupcijsko strategijo na nacionalni in operativni ravni. Komisija naj skrbi za zagotavljanje integritete javnega sektorja, odpravljanje in preprečevanje vzrokov korupcije s poenotenimi pravili v zvezi z etiko ravnanja v javnem in zasebnem sektorju, nasprotij interesov, dopustnostjo

dajanja oziroma sprejemanja daril, izpostavljanjem integritete delovanja subjektov v javnem in zasebnem sektorju, zahtevami po transparentni odgovornosti javnih funkcionarjev v zvezi z opravljanjem javne funkcije, uresničevanjem nacionalne protikorupcijske strategije, zaščito prijaviteljev korupcije, lobiranjem, nadzorom nad financiranjem političnih strank in volilnih kampanj ter podobno.

5.2. Za neodvisno sodstvo

Temeljni cilji Slovenije na področju pravosodja so čim večja pravna varnost in zagotovitev pravice do sojenja v razumnem roku ter vzpostavitev večjega zaupanja v pravosodni sistem. Prav sodstvo lahko pomembno prispeva h kvaliteti in učinkovitemu varstvu pravic, saj sodni zaostanki oz. število nerešenih zadev podaljšujejo postopke na sodiščih, zmanjšujejo pravno varnost in s tem negativno vpliva na družbeno zaupanje in posledično na blaginjo družbe kot celote.

Odločno nasprotujemo ukinitvi trajnega mandata sodnikov in menimo, da je potrebno vlogo sodnika še dodatno okrepiti. Večje spoštovanje do sodstva in s tem pravne države, bi lahko dosegli z uvedbo denarnih kazni za dejanje ti. »napada na sodišče« po anglosaškem vzoru. Menimo, da je nenehno in pretirano spreminjanje procesne in materialne zakonodaje, ki smo mu priča v zadnjih mandatih, škodljivo, ker onemogoča vzpostavitev sodne prakse in s tem samo podaljšuje sodne postopke. Veliko kvalitetnih procesnih institutov, ki bi omogočili hitrejšo sodne postopke je v zakonih že zapisanih, a se v praksi ne uporabljajo, zato menimo, da je potrebno več pozornosti posvetiti izobraževanju sodnikov in sodnega osebja.

Ključna vloga pri zagotavljanju varstva položaja vsakogar pred morebitnimi arbitrarnimi posegi drugih dveh vej oblasti pripada prav sodstvu. Predpogoj za to, da lahko sodstvo učinkovito izvaja svojo vlogo, je, da se mu zagotovi neodvisnost v razmerju do drugih dveh vej oblasti. Neodvisno sodstvo ima več vidikov. Poleg individualne neodvisnosti sodnikov je treba zagotoviti tudi neodvisnost sodstva kot celote, saj se posegi v neodvisnost sodstva kot celote nujno odražajo v neodvisnosti posameznih sodnikov. Na sodniško neodvisnost pomembno vpliva tudi ureditev sistema nagrajevanja sodnikov. V slednjem primeru govorimo o materialni neodvisnosti sodnikov. Materialna varnost sodnikov pomeni eno od temeljnih jamstev sodniške neodvisnosti. Ustrezna sredstva za delovanje sodstva in v tem okviru za plače sodnikov mora zagotoviti država. Pri tem je dolžna upoštevati, da mora obseg zagotovljenih sredstev ustrezati vlogi sodne veje oblasti in odgovornosti sodnikov. Ker je sodstvo financirano iz državnega proračuna, se določenemu vplivu zakonodajne in izvršilne

veje oblasti na ureditev (materialnega) položaja sodnikov ni mogoče izogniti, ga je pa treba omejiti tako, da v kar največji možni meri varuje sodniško neodvisnost.

Glede na mnenja raznih mednarodnih organizacij (npr. posvetovalni sodniški svet pri Svetu Evrope, Open Society Institut itd.), da so sedanje volitve sodnikov v državnem zboru sporne oziroma problematične, saj predstavljajo grožnje politični neodvisnosti sodnikov, bi morali razmisliti tudi o prenosu pristojnosti za izvolitev oziroma imenovanje sodnikov, in sicer z državnega zbora na predsednika republike. S tem bi ob upoštevanju ustavnega položaja predsednika republike ter njegovih pristojnosti upoštevali tako načelo delitve oblasti kot načelo ljudske suverenosti (nosilec oblasti je ljudstvo, ki na neposrednih in splošnih volitvah voli predsednika republike) in odpravili tveganje politizacije sodstva.

Število zadev, ki pride na sodišča, je še vedno visoko, hkrati pa niso vzpostavljeni mehanizmi, ki bi omogočali reševanje sporov izven sodnega sistema. Nadaljevati je potrebno z uvajanjem mehanizmov, ki bodo spodbujali ljudi in pravne subjekte, da nastale spore najprej rešijo med seboj. Šele, če spor ni rešljiv po najmilejši poti intervencije drugih - na civilnem področju z mediacijo, na gospodarskem področju preko arbitraž, na področju kazenskega prava pri državnih tožilcih s poravnavanjem, z odloženim pregonom, preko kaznovalnega naloga, naj se rešuje na sodišču, ki je in mora biti zadnja stopnica, kjer se zadevo rešuje.

Večjo učinkovitost bi lahko dosegli tudi z reformo upravljanja in vodenja slovenskih sodišč; in sicer bi morali preiti iz sistema merjenja delovne obremenjenosti in doseganja ciljev posameznega sodnika na sistem merjenje delovne obremenjenosti in uspešnosti sodišča. Zagotoviti bi torej morali prehod s sistema sodniških norm na sistem ugotavljanja in merjenja uspešnosti sodišča.

Poleg tega bi morali zmanjšati število sodnikov na razumno mero v razmerju do števila prebivalcev Slovenije (v Sloveniji imamo z 901 sodnikom/sodnico skorajda najvišji delež sodnikov v EU). Povsem zmotna pa je ocena, da se lahko problematika sodnih zaostankov reši z zaposlovanjem novih sodnikov. Namesto tega bi morali stremeti k temu, da bi angažirali pravnike specialiste z zadostnimi izkušnjami, jih primerno plačali ter jim zagotovili ustrezno (večje) število sodniških pomočnikov in strokovnih sodelavcev, predvsem pa jim z zakoni zagotovili postopke, ki bi jim omogočali hitro, učinkovito in pravično odločanje. Namesto tega pa sodniški poklic postaja vse bolj podoben administriranju.

Pospešiti je treba modernizacijo poslovanja sodišč. Projekt e-pravosodje je eden ključnih projektov modernizacije poslovanja sodišč. Sodiščem bi morali čim prej zagotoviti enotno tehnološko podporo poslovanja sodišč ter vzpostaviti pravni informacijski sistem sodišč. Projekti informatizacije so lahko uspešni le, če jih spremlja tudi sočasna prenova procesov, kar pa predstavlja največji izziv in najtežjo nalogo, ki se pri informatizaciji sodstva skorajda ne izvaja. Prenovo poslovanja oziroma procesov namreč spremlja cela vrsta administrativnih, organizacijskih in tudi zakonskih ovir.

Nujna je nabava ustrezne varnostne opreme, saj v obdobju zadnjih deset let vprašanju varnosti na slovenskih sodiščih ni bilo posvečeno dovolj pozornosti. V državnem proračunu je treba zagotoviti dodatna proračunska sredstva tako za sisteme tehničnega varovanja kot tudi investicijskih del za povečanje varnosti sodnih zgradb.

Obžalujemo, da v mandatu 2008-2011 Državni zbor ni sprejel sprememb ustave, ki bi zagotovile kvalitetnejše delo Ustavnega sodišča. Dejstvo je namreč, da ustavno sodišče zaradi izredno številnih pristojnosti in izjemno širokega dostopa do sodišča oziroma preobremenjenosti ne more več učinkovito opravljati svoje ustavne funkcije. Zato predlagamo spremembe Ustave Republike Slovenije in sprejem takšnih rešitev, ki bodo omogočile:

- da se ne bi povečevali zaostanki pri delu sodišča, kar bo zagotovilo spoštovanje pravice do sojenja v razumnem roku;
- da bi se dosegel tisti normalni obseg dela, ki bi ustavno sodišče razbremenil odločanja o zadevah, ki so z vidika ustave in človekovih pravic manj pomembne. Sodišče bi tako lahko ponovno izvrševalo svoje temeljno poslanstvo - varovanje ustave in človekovih pravic. Slednje bi lahko dosegli tako, da bi bila ustavnemu sodišču omogočena diskrecijska izbira vlog za obravnavo med ustavnimi pritožbami in pobudami, pri čemer bi sodišče vloge izbiralo bodisi povsem po lastnih kriterijih (prosta diskrecija) ali pa bi ustava določila orientacijske kriterije (diskrecija vezana na izpolnjenost ali neizpolnjenost z ustavo določenih orientacijskih kriterijev). Prosta diskrecija bi bila smiselna le ob istočasni zagotovitvi nepristranske selekcije vlog za obravnavo;
- da se ustavnemu sodišču ne bo treba ukvarjati s spori, ki pomena za razvoj ustavnopravne prakse ali pa ne posegajo v človekove pravice in temeljne svoboščine;
- da ustavna pritožba resnično postane posebno in izredno pravno sredstvo, na podlagi katerega ustavno sodišče preverja le posebej utemeljene primere, pomembne za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter zadeve, ki so načelnega pomena za razvoj ustavnopravne prakse.

Prekrškovno pravo je visoko prenormirano. Treba bo izločiti predpise, ki sploh niso zaživel ali so tako malo pomembni, da bi bilo namesto njih mnogo bolje rešiti tiste pomembne, ki sedaj zaradi množice ne pridejo na vrsto.

V temelju je potrebno spremeniti Kazenski zakonik, ki je bil v mandatu 2004-2008 sprejet v veliki naglici, skrivoma in skoraj brez strokovne razprave, zaradi česar je prinesel za nas popolnoma nesprejemljive spremembe, ki jih zavrača tudi glavnina stroke, kot so višanje zapornih kazni in dosmrtni zapor.

Za neodvisno državno tožilstvo

Organi pregona v tem trenutku niso sposobni v celoti uveljavljati pravnega reda in zagotavljati pravne varnosti in enakosti pred zakonom. Ta ugotovitev velja še posebej za področje boja proti korupciji in gospodarskemu kriminalu. Državnemu tožilstvu je treba posvetiti bistveno več pozornosti kot doslej. Tožilstvo ni usposobljeno za učinkovito analiziranje zapletenejših primerov gospodarskega kriminala in korupcije. Tožilci nimajo visoko specializiranih znanj, ki so potrebna za izvajanje transakcij in špekulacij v času lastninjenja in uvajanja tržnega gospodarstva, kot tudi transakcij, ki potekajo v tržnem gospodarstvu. Tožilstvo in policijo je potrebno v največji možni meri usposobiti za obravnavanje vseh primerov gospodarskega kriminala in korupcije. Eden od pomembnih problemov je tudi ta, da ni jasno, kakšno je razmerje med tožilstvom in policijo. Zaradi pogoste pasivnosti tožilcev prevzema vodilno vlogo pri preiskovanju primerov gospodarskega kriminala in korupcije policija. Zagotoviti je treba delovne okvire in metode za uveljavitev vodilne vloge tožilstva in usmerjanje policije pri raziskovanju gospodarskega kriminala in korupcije. Vse razvite države se že dalj časa zavedajo, da brez neposredne vključitve strokovnjakov, ki imajo izkušnje in poglobljena dodatna znanja s področja ekonomije, računovodstva, revizije, financ, davkov, vrednostnih papirjev, transfernih cen itd., v multidisciplinarni preiskovalni skupini, z vsemi potrebnimi pristojnostmi in pooblastili, odkrivanje in preiskovanje težjih oblik gospodarskega kriminala ni mogoče. Dosedanje izkušnje, tako domače kot tuje, nedvomno kažejo, da možnost angažiranja zunanjih strokovnjakov, ki jo pri nas ponuja strokovni center pri vrhovnem državnem tožilstvu, ne zadostuje za učinkovito delo na področju pregona organiziranega gospodarskega kriminala in z njim povezane korupcije na višjih ravneh odločanja.

Za izvrševanje kazenskih sankcij

Število zapornikov v Sloveniji je v primerjavi z evropskim povprečjem nizko. Zaskrbljujoč pa je podatek, da smo v zadnjem mandatu država z najhitrejšo rastjo števila zapornikov na prebivalca. Sprememba Kazenskega zakonika in tudi nekatere druge

zakonodajne spremembe kažejo na to, da se stopnja represije v Sloveniji viša. To je za družbo slabo in še zdaleč ne pomeni, da se zato stopnja kriminala kakorkoli niža.

Z višanjem števila zapornikov se hkrati pojavljajo težnje po gradnji novih in novih zaporov. Politika je v tem mandatu kot rešitev nakazala možnost javno-zasebnih partnerstev. Odločno nasprotujemo idejam, da bi gradnjo in upravljanje zaporov prepustili javno-zasebnim partnerstvom, saj s tem odpremo vrata za vpliv kapitala na kaznovalno politiko, kar je nesprejemljivo..

Namesto gradnje novih zaporov je potrebno vse napore usmeriti v izboljšanje obstoječega sistema alternativnih sankcij, ki trenutno ni najbolj učinkovit. Potrebno je omogočiti, da se bodo obstoječi ukrepi, kot je na primer delo v korist skupnosti, večkrat izrekli ter bolje izvajali. Poleg tega je potrebno razmisliti o uvedbi novih oblik alternativnih kazenskih sankcij. Preučiti je potrebno tudi, ali trenutna organizacija ustreza zahtevam učinkovitega sistema izvajanja alternativnih sankcij ali bi kazalo ustanoviti posebno probacijsko službo.

Za odgovorne posameznike in za boj proti kapitalsko-političnim omrežjem

Pojem spoštovanja pravne države se v javnosti pogosto oži na t.i. »elito« in sodne ter državne organe, ki se jim očita, da zanje veljajo drugačni standardi oziroma da so premalo dejavni pri obravnavi vplivnih posameznikov. A vendarle je vrednostni sistem vseh državljanov pogosto naravnano tako, da se skušajo izogibati svojim obveznostim in iščejo bližnjice na račun ostalih članov družbe. Vse to je posledica obstoječega sistema, ki sloni na priznavanju pohlepa kot družbeno sprejemljivega ravnanja in ki je zato zelo neodporen na korupcijo. Problem ni v tem, da bi bili slabi ljudje koruptivni, ampak v tem, da korupcija v določenih segmentih sploh ni prepoznana kot korupcija, saj gre za ustaljen vzorec obnašanja. Še posebej to velja za gospodarske in politične elite, katerih prepletenost pogosto ni zaznana kot koruptivna, čeprav gre za daj-dam odnos, prek katerega gospodarske elite s financiranjem strank in karier profesionalnih politikov, pa tudi z vplivom v množičnih medijih, obvladujejo politiko. Lep primer takšne »ugrabitve države« je TEŠ 6.

Takšna omrežja so na globalni ravni tudi z obvladovanjem pomembnega dela ekonomske stroke preprečevala regulacijo finančnih trgov, kar je na koncu pripeljalo do krize. V Sloveniji pa so ta izvedla vrsto prevzemov, ki so mnoga na sporen način prevzeta podjetja spravili na kolena. Kot učinkovit ukrep v boju proti korupciji predlagamo, da se skozi široko javno razpravo prouči možnost ureditve, kakršno že

dolgo poznajo najuspešnejše skandinavske države in sicer da se omogoči javno dostopnost podatkov o višini prihodkov, ki so osnova za odmero dohodnine vsakega državljana. Poleg tega je potrebno zakonsko opredeliti javnost premoženja vseh funkcionarjev in tistih javnih uslužbencev ter zaposlenih v državnih podjetjih, ki odločajo o dodelitvi javnih sredstev (preko javnih naročil, razpisov, itn...), kar velja tudi za njihove družinske člane.

Finančna kriza, ki se je prevesila v svetovno gospodarsko krizo je v prvi vrsti posledica neodgovornega ravnanja akterjev na finančnih trgih ter pomanjkanja nadzora s strani regulatorjev finančnih trgov. Zato predlagamo, da se v naši zakonodaji nadgradi obstoječa ureditev in razširi kazenska odgovornost tistih, ki manipulirajo s finančnimi instrumenti oziroma kako drugače manipulirajo s trgom. Potrebno je ustvariti učinkovitejša orodja za preprečevanje in odkrivanje zlorab trga ter preiskovalnim organom podeliti ustrezna pooblastila za spodbujanje izvajanja nadzora na tem področju.

5.3. Za novo in odprto zunanjo politiko

Navajamo tri razloge, zakaj je zunanja politika Zares nova zunanja politika.

1. **Zunanja politika je instrument integracije v svet.** Zunanja politika Zares želi združevati in ne ločevati. Zato stremi k visoko integrirani mednarodni skupnosti, kjer sta mir in stabilnost naravno stanje, konflikti pa vsled univerzalno sprejetih temeljnih načel človekovih pravic, demokracije in vladavine prava preseženi.
2. **Zunanja politika Zares je politika, ki ni oddaljena od javnosti, ampak iz nje izhaja.** Utemeljena je na intenzivni komunikaciji s civilno družbo in iskanju širokega javnega in političnega konsenza za sprejetje in izvajanje zunanjepolitičnih zavez.
3. **Zunanja politika Zares ni politika, kjer ozek krog elite sam določa, kaj je dobro za državljane.** Zunanja politika je politika države, katere strokovni aparat lahko znotraj države in v mednarodnih odnosih kredibilno in samozavestno nastopa le, če vseskozi komunicira z državljani in civilno družbo ter je v navezavi s ključnimi akterji – gospodarstvom in znanostjo.

Sedem stebrov, ki podpirajo zunanjepolitične usmeritve Zares

1. uveljavljanje temeljnih človekovih pravic in pravice do čistega okolja
2. globalna solidarnost pri odpravljanju problemov v svetu, trajnostni razvoj in omogočanje pogojev za človeka dostojno življenje
3. doslednost in vztrajnost pri vodenju zunanje politike in uveljavljanju interesov na podlagi spoštovanja suverene enakosti držav ter mednarodnega prava in spodbujanjem medkulturnega dialoga, temelječega na sprejemanju različnosti
4. aktivno negovanje stikov s Slovenci v zamejstvu in po svetu
5. utrjevanje odnosov s sosednjimi državami
6. preventivno delovanje pri obravnavi vseh problemov v mednarodni skupnosti
7. mirno reševanje sporov

Sedem zunanjepolitičnih prioritet stranke Zares

1. Povezovanje z gospodarstvom in znanostjo. Uspeh Slovenije v procesih globalizacije bo merjen z njeno uspešnostjo pri soočanju s ključnimi negativnimi učinki globalizacije, tj. razvojnem zaostajanju in povzročanju škode okolju. Nova zunanja politika bo v okviru zmožnega zagovarjala razvoj čistih, okolju in človeku prijaznih industrij in storitev. Za dodano vrednost zunanji politiki – okrepiti prepoznavnost njene gospodarske razsežnosti kot okolju in človeku prijazne – bo treba vzpostaviti ustrezno strukturo doma. Naložbe v znanost in nove tehnologije doma so predpogoj za tekmovalnost navzven. V tem kontekstu je smiselno redefinirati obseg izdatkov za vojsko in načinih izpolnjevanja obveznosti do zveze NATO in jih prilagoditi dejanskim potrebam Slovenije pri izgradnji svojega zunanjepolitičnega profila, ki jih kot take razume slovenska javnost.

2. Partnerstvo s Slovenci izven meja in promocija slovenskih gospodarskih in drugih interesov. To partnerstvo mora biti utrjeno z iskanjem možnosti in priložnosti za izkoriščanje njihovega znanja in stikov pri krepitvi položaja v Sloveniji in svetu na znanstvenem, gospodarskem, kulturnem in športnem področju. Vsa veleposlaništva morajo živi stik s Slovenci v tujini obravnavati prioritarno. V strateško pomembnih državah se ta dejavnost ne sme prepuščati improvizaciji in volunterstvu posameznih diplomatov. Improvizacija ima svoje slabosti, saj diplomati teh funkcij ne morejo opravljati optimalno, kar ima lahko tudi konkretne negativne posledice pri iskanju kulturnih, gospodarskih in drugih priložnosti za uveljavitev v ciljni državi.

3. Odnosi s sosedi. Te določajo trije dejavniki.

- Spoštovanje temeljnih norm sodelovanja v mednarodnih odnosih, kjer se države med seboj spoštujejo kot enakopravne članice mednarodne skupnosti, kjer si medsebojno priznavajo suverene pravice in sodelujejo na različnih področjih in kjer medsebojne probleme rešujejo strpno in v dialogu.
- Skrb za probleme, s katerimi se srečujejo prebivalci na obmejnem območju ter občutljivost za njihove interese. Slovenija je tako ravnanje upravičena in dolžna zahtevati od vseh svojih sosed, tako kot imajo te pravico in dolžnost to zahtevati od Slovenije. Kot članica Evropske unije ima Slovenija še posebno pomembno odgovornost, saj s sprejemanjem novih članic soustvarja krepitev ali slabitev integracije.
- Aktivno medsebojno sodelovanje na področjih kot so znanost, kultura in šport ter skupno izkoriščanje gospodarskih priložnosti.

4. Jugovzhodna Evropa in Zahodni Balkan. Stranka Zares se zavzema za hitro približanje in odpiranje Evropske unije prebivalstvu Zahodnega Balkana – to je edini recept za preprečevanje nestabilnosti v tej regiji. Slovenija mora dati poseben poudarek mladim kot ciljni skupini prihodnjih mnenjskih voditeljev, gospodarstvenikov in politikov, ki bodo takšno pomoč v času, ko je bila najbolj potrebna, vedno znali ceniti. Prizadevanje za drugačen pristop k mladim v ožji regiji se mora uveljavljati prek različnih projektov razvojne pomoči, npr. na področju štipendiranja in izmenjave študentov iz držav regije, prek donacij, podpore izobraževalnim ustanovam ipd.

Pri iskanju načinov in oblik pospeševanja in poglobljanja odnosov z državami Zahodnega Balkana je treba upoštevati in izkoristiti dejstvo, da približno 10 % slovenskega prebivalstva tako ali drugače goji stike z državami in prebivalci iz te ožje regije. Medosebne vezi, gospodarske povezave in konstruktivni odnosi med državami so elementi, ki jih mora Slovenija uporabiti pri uveljavljanju svojih interesov na območju držav Zahodnega Balkana.

5. Sredozemlje. Slovenija se svoje vloge v razširjeni evropski regiji, ki obsega tudi Sredozemlje, premalo zaveda in jo premalo izkorišča. V političnem smislu ima Slovenija določene primerjalne prednosti, saj ne nosi nobene negativne politične dediščine v odnosu do vseh ključnih političnih vprašanj v regiji. V gospodarskem smislu je Slovenija, kot država s skromnim deležem kmetijstva v bruto družbenem proizvodu, kompatibilna z gospodarstvi sredozemskih držav. Slovenija v sredozemskem prostoru nima močne diplomatske mreže, kar je v neskladju s slovenskimi sredozemskimi ambicijami, ki jih simbolizira nastanek Sredozemske univerze.

6. Trajnostni razvoj. Nova zunanja politika Zares zagovarja ekocentrično interpretacijo trajnostnega razvoja. Trajnostni razvoj je tako tisti razvoj, ki v središče postavlja soodvisnost narave in človeka, kjer podrejenosti enega drugemu ni – znotraj zmožnega je mednarodna skupnost v stalnem iskanju vzdržnostnega kompromisa med njima. Kot 'zelena oaza Evrope' Slovenija mora biti pobudnica in zagovornica okolju prijaznih politikih tako v tujini kot doma. Stranka Zares podpira investiranje, sprejemanje pobud, vzpostavljanje projektov razvojne pomoči in sklepanje zavezništev, ki zagovarjajo razvoj čistih tehnologij, zagotavljanje alternativnih virov energije, ekološko pridelavo hrane in spodbujanje pravične trgovine.

7. Mirovne operacije

Kot suverena država in enakopravni akter v mednarodni skupnosti mora Slovenija prevzeti svoj del odgovornosti za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti. Toda Slovenija ni vojaška velesila in nima odločilnega vpliva pri oboroženih spopadih. Slovenija je za doseganje temeljnega cilja – uspeh mirovne operacije – mnogo bolj pomemben akter takrat, ko v posamezne mirovne operacije ponudi znanje in izkušnje s specifičnih vojaških dejavnosti in še posebej v civilni sferi, tako v preventivnem delovanju kot v pokonfliktni obnovi kriznega območja, ter svoje sposobnosti kot nevtralen in pošten posrednik.